George Sand

Mosaikmestrene

George Sand

Mosaikmestrene

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af George Sand: *Mosaikmestrene* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of George Sand: *Mosaikmestrene* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

BY NC SA

I

"Tro mig, messer Jacopo, jeg er en såre ulykkelig fader; jeg vil aldrig kunne trøste mig over denne skam. Vi lever i et århundrede, hvor det går ned ad bakke, siger jeg jer, racerne vanslægter, den gode ånd er ved at dø ud i familierne. I min tid søgte enhver at komme på højde med sine forfædre, om han ikke kunne overflyve dem; i vore dage er det nok at gøre lykke, så bryder man sig ikke om midlerne og er ikke bange for at opgive sin værdighed. Adelsmanden giver sig til at være købmand, mesteren bliver fusker, arkitekten murer, mureren håndlanger. Hellige Guds moder, hvor skal det dog ende?"

Således talte messire Sebastian Zuccato, en maler, som nu er glemt, men som i sin tid var ret vel anset som mester for en skole, til den navnkundige Jacopo Robusti, mere bekendt under navnet Tintoretto.

"Å," svarede Tintoretto, der af indgroet vane som oftest var overordentlig oprigtig, "det er bedre at være en god arbejder end en middelmådig mester, hellere en dygtig håndværker end en kunstner, som de er flest, en ..."

"Hvad, min kære mester," råbte den gamle Zuccato lidt stødt, "kalder I malernes oldermand for en kunstner, som de er flest, en middelmådig maler, ham, der er mester for så mange mestre, som er Venedigs hæder og danner et ophøjet stjernebillede, hvori I vel er optaget som en stjerne med blændende stråler, men hvori min lærling Tiziano Vecelli ikke funkler med ringere glans?"

"Å, mester Sebastian," svarede Tintoretto roligt, "når sådanne stjerner og stjernebilleder kaster deres stråler over republikken, når der er udgået så mange store mestre fra eders værksted, først og fremmest den store Tizian, for hvem jeg bøjer mig uden skinsyge eller nag, så kan det dog ikke gå så stærkt ned ad bakke i vor tid, som I sagde for et øjeblik siden."

"Nu vel," sagde den fortrædelige gamle utålmodig, "det er et stort århundrede, et skønt århundrede for kunsten. Men jeg kan ikke finde mig i, at jeg har bidraget til dets storhed og dog er den sidste til at nyde godt af det. Hvad nytter det mig, at jeg har frembragt Tizian, når ingen husker det og bryder sig derom? Hvem ved det om hundrede år? Selv nu ved man det kun på grund af denne store mands taknemlighed, som allevegne holder lovtaler over mig og kalder mig sin kære gudfader. Men hvad betyder det? O, hvorfor har Himlen ikke føjet det så, at jeg blev Tizians fader, at han hedder Zuccato eller jeg Vecelli! Så ville i det mindste mit navn leve fra tidsalder til tidsalder, og om tusind år ville man sige: "Den første af denne slægt var en god mester," mens jeg nu har to sønner, der har sammensvoret sig mod min ære og er blevet de ædle muser utro, to sønner med glimrende anlæg, som havde kunnet blive mig til hæder, som måske kunne have overfløjet Giorgione og Schiavone og Bellinierne og Veronese og Tizian og Tintoretto med ... Ja, jeg tør sige, at med deres naturlige talent og med de råd, jeg endnu trods min alder formår at give dem, kan de endnu afvaske pletten, forlade håndværkerens stige og bestige malerens stillads. Men dertil kræves, min kære mester, at I giver mig et nyt bevis på det venskab, I hædrer mig med, ved at forene jer med messer Tizian og prøve et sidste forsøg på disse

ulykkelige børns forvildede ånd. Dersom I kan tale Francesco til rette, vil han drage sin broder med sig, for Valerio er et ungt menneske uden forstand, jeg kunne fristes til at sige uden anlæg, hvis han ikke var min søn og undertiden havde godtgjort, al han havde nogen ånd, når han tegnede friser *al fresco* på væggene i mit værksted. Min Checo er en ganske anderledes karl, han forstår at håndtere penslen som en mester og at indgive malerne høje ideer, som de, – ja I selv med, messer Jacopo, efter hvad I tit har fortalt mig, blot udfører. Desuden er han dygtig og flittig, udholdende, rastløs, skinsyg – kort sagt, han har alle de egenskaber, som ville gøre ham til en stor kunstner. Ak, jeg kan ikke begribe, hvor han har kunnet forvilde sig ind på så ussel en vej."

"Jeg skal gøre alt, hvad I forlanger," svarede Tintoretto, "men først vil jeg dog sige jer, hvad jeg ærlig talt mener om eders vrede over det kald, eders sønner have hengivet sig til. Mosaikarbejdet er ikke, hvad I kalder det, et simpelt håndværk, det er en virkelig kunst, som er bragt til os fra Grækenland af dygtige mestre, og som vi kun bør omtale med dyb ærbødighed, for den alene har bevaret os de traditioner om tegnekunsten, som ellers gik tabt i forfaldets tid, i langt højere grad end maleriet på metal. Om den end har overleveret os dem forvanskede og næsten ukendelige, er det ikke des mindre vist, at uden den ville de have været ganske tabte for os. Lærredet kan ikke stå sig mod tidens tand; Apelles og Zeuxis har kun efterladt os deres navne; hvor taknemlige ville vi ikke i vore dage være imod de ædle kunstnere, som havde foreviget deres mesterværker ved hjælp af marmor og krystal. Desuden har mosaikkerne helt og holdent bevaret os traditionerne med

hensyn til farverne, og i den henseende har de unægtelig, langt fra at stå under malerierne, det fortrin fremfor dem, at de modstår tidernes barbari så vel som luftens ødelæggelser. –"

"Siden de modstår alting så godt," afbrød den gamle Zuccato ham gnavent, "hvorfor lader så senatet alle hvælvingerne i San Marco restaurere, og hvorfor er de nu ligeså skaldede som min isse?"

"Fordi at dengang de blev beklædt med mosaik, var græske kunstnere sjældne i Venedig; de kom langvejsfra, blev her kun kort, uddannede i en hast lærlinge, som udførte de arbejder, de blev sat til at gøre, uden at forstå deres håndværk og uden at kunne give disse arbejder den fornødne holdbarhed. Efter at denne kunst er blevet dyrket i Venedig fra århundrede til århundrede, er vi blevet lige så dygtige, som grækerne nogensinde har været, og eders søn Francescos arbejder vil gå i arv til efterverdenen, man vil velsigne ham, fordi han har tegnet sine uudslettelige freskobilleder på vor domkirkes mure. Lærredet, hvorpå Tizian og Veronese har henkastet deres mesterværker vil smuldre til støv, den dag vil komme, da man kun vil kende vore store mestre gennem Zuccatoernes mosaikker."

"Meget vel," sagde den stridige gamle, "på den måde bliver min skomager Scarpone, en større mester end Vorherre, for min fod, som Vorherre har været mester for, bliver til støv, mens min sko igennem århundreder vil kunne bevare aftrykket af den og vise dens form."

"Og farven! messer Sebastian, og farven! Eders lignelse duer ikke; hvilket stof, som kan bearbejdes af menneskehånd, kan med nøjagtighed gengive og bevare kødets farve i en

ubegrænset tid? Mens sten og metal, oprindelige og uforanderlige stoffer, så længe der er et støvgran tilbage af dem, ville bevare den venetianske farve, den skønneste i verden, som Buonarotti og hele hans florentinske skole er nødt til at stryge flag for. Nej, nej, I tager fejl, mester Sebastian! I er uretfærdig, hvis I ikke siger: 'Ære være kobberstikkeren, der gengiver den rene linje! Ære være mosaikarbejderen, der vogter og bevarer farven'."

"Eders tjener," svarede den gamle; "tak for eders gode råd, messer; nu har jeg kun tilbage at bede eder sørge for, at man ikke glemmer foruden mit navn også at indriste titlen *Pietor* på min gravsten, for at man dog året efter min død kan se, at der har levet en mand af mit navn i Venedig, der førte penslen og ikke murskeen."

"Sig mig, messer Sebastian," sagde den gode mester, idet han holdt ham tilbage, "har I set de sidste arbejder, eders sønner har udført i domkirken?"

"Gud fri mig fra nogensinde at se Francesco og Valerio Zuccato blive hejset i vejret med et tov ligesom blytækkere, skære emalje til og kitte det sammen."

"Men I ved dog, min gode Sebastian, at disse arbejder har vundet senatets højeste bifald og skaffet dem republikkens skønneste belønninger?"

"Jeg ved, messer." svarede Zuccato med stolthed, "at på stigerne i St. Marcus-kirken sidder der en ung mand, som er min ældste søn, og som for hundrede dukater om året har opgivet sine fædres ædle kald, til trods for sin samvittigheds bebrejdelser og hvad det må koste hans stolthed. Jeg ved, at på Venedigs stenbro går der en anden ung mand omkring, som

også er min søn, og som for at føje sine dårlige lyster og bestride sine tåbelige udgifter ofrer al sin værdighed og arbejder for løn hos sin broder; som for at kunne bære sviregastens klæder, der er ham meget for kostbare, iører sig en gemen håndværkers, der dog er meget for simple til ham; som spiller patricier om aftenen i gondolerne, mens han hele dagen må agere murer for at kunne betale aftensmåltidet og serenaden fra aftenen i forvejen. Se, det ved jeg, messer, og ikke andet."

"Og jeg siger jer, mester Sebastian," svarede Tintoretto, "at I har to gode og ædle sønner, to udmærkede kunstnere, af hvilke den ene er arbejdsom, tålmodig, sindrig, nøjagtig, en udlært mester i sin kunst, mens den anden er elskværdig, brav, lystig, fuld af ånd og ild, mindre stadig ved sit arbejde, men måske rigere på store ideer og høje tanker ..."

"Ja, ja," afbrød den gamle ham, "rig på ideer og endnu mere på ord! Jeg kender nok disse teoretikere, der har kunsten "på følelsen," som de siger, der forklarer og definerer den, hæver den til skyerne, men ikke er dens tjenere; de er en ren spedalskhed for værkstederne, de gør blot bryderi, mens de andre gør gavn; de er af alt for ædel race til at kunne arbejde, eller rettere sagt, de har så megen ånd, at de ikke ved, hvad de skal gøre med den; inspirationen dræber dem. Det er også for, for at de ikke skal blive alt for inspirerede, at de snakker eller slider brostenene fra morgen til aften. Det er åbenbart af frygt for, at kunsten skal sætte ham for stærkt i bevægelse og arbejdet skade hans helbred, at min søn, messer Valerio, ikke bruger sine ti fingre til noget og lader forstanden gå ud af munden. Den knægt har altid forekommet mig at være ligesom et stykke

lærred, hvorpå man hver dag tegner de første omrids til en skitse uden at gøre sig den ulejlighed at slette de foregående ud, og som derfor efter en lille tid frembyder det løjerlige syn af en mængde usammenhængende linjer, som hver for sig har haft en hensigt, skønt kunstneren drukner i forvirringen og ikke kan gribe og følge en eneste."

"Jeg tilstår, at Valerio er lidt flygtig og noget doven," svarede mesteren, "og jeg skal påtage mig at bebrejde ham det endnu engang, idet jeg gør brug af den faderlige ret, han selv har givet mig dertil ved at trolove sig med min lille Maria."

"Og I vil finde Jer i de narrestreger," sagde den gamle maler, idet han kun slet kunne skjule den hemmelige glæde, som dette forhold voldte ham, da han fik bekræftelse på det af Robustis egen mund. "I tillader, at en håndværker, ja ikke engang en håndværker, en læredreng, vover, selv blot i spøg, at bejle til eders datters hånd? Messer Jacopo, jeg siger eder rent ud, at havde jeg en datter, og Valerio Zuccato var min søstersøn i stedet for min søn, jeg tålte ikke, at han meldte sig som hendes bejler."

"Å, det er min kones sag," svarede Robusti, "og min datters, når hun er giftefærdig. Maria har talent, meget talent, jeg håber, at hun snart vil kunne male portrætter, som jeg kan sætte mit mærke på, og som efterverdenen ikke vil betænke sig på at tilskrive mig; jeg håber, at hun vil vinde sig et berømt navn og som følge deraf en høj plads i samfundet. Mit arbejde sikrer hende en uafhængig stilling. For mig må hun derfor ægte Valerio, læredrengen, eller endogså Bartolomeo Bozza, læredrengens læredreng, om hun så vil, hun vil bestandig være Maria Robusti, Tintorettos datter, elev og efterfølger. Der er

piger, som kan gifte sig af lyst og ikke behøver at gøre det for fordelens skyld. De unge patricierinder føler mere kærlighed for deres pager end for deres berømmelige bejlere. Maria er også en patricierinde på sin vis, lad hende derfor gøre som de. I skal vide, at barnet synes godt om Valerio."

Den gamle Zuccato rystede på hovedet og svarede ingenting for ikke at komme til at lade sin glæde og taknemmelighed skinne igennem. Imidlertid var hans sindsstemning kendeligt blevet betydelig blidere, og efter en temmelig lang forhandling, i hvilken Sebastian forsvarede sig skridt for skridt, men med mindre bitterhed end i begyndelsen, lod han sig omsider bevæge til at gå med hen i Sankt Marcus-kirken, hvor brødrene Zuccato just var ved at gøre det store mosaikarbejde færdigt i hvælvingen over den største af inderdørene. Billederne, hvortil stoffet var taget af Åbenbaringens syner, var udført efter tegninger af Tizian og Tintoretto.

2

Da den gamle Zuccato trådte ind under denne østerlandske kuppel, hvor de kæmpemæssige skikkelser af profeterne og apokalypsens ånder, fremmanede midt i deres drømme, trådte frem fra den funklende guldgrund ligesom frygtelige åndesyner, følte han sig mod sin vilje grebet af en overtroisk rædsel. Kunstsansen veg et øjeblik pladsen for den religiøse følelse, han korsede sig og bøjede sig for alteret, hvis guldplader funklede svagt inderst inde; han lagde sin hue på flisegulvet og bad sagte en kort bøn.

Da den var endt, rejste han sig med besvær, for alderen havde gjort hans knæ stive, og vovede sig til at kaste sit blik på billederne af de fire evangelister, som var ham nærmest. Da hans syn var svagt, kunne han kun opfatte helheden og idet han vendte sig om til Tintoretto, sagde han: "Man kan ikke nægte, at disse store masser gør virkning – og dog, når alt kommer til alt, hvad er det så andet end ren humbug ... Ah, min herre, er I der?" De sidste ord var henvendt til en høj, bleg ung mand, som, da han hørte kuplens ekko kaste den skarpe og brudte lyd af hans faders stemme tilbage, hastigt var steget ned fra sit stillads for at tage imod ham. Efter først blidt men bestemt at have modsat sig sin faders vilje, havde Francesco Zuccato omsider fulgt sit kald og undgik nu de hyppige sammenkomster, som ville have holdt denne strid stående, men han var ved enhver lejlighed ydmyg og ærbødig overfor den, han skyldte livet.

For at give ham en sømmelig modtagelse, havde han i hast tørret ansigt og hænder, kastet sit skødskind og iført sig den sølvbræmmede silkekåbe, som en af hans unge lærlinge bragte ham. Således udstyret var han lige så smuk og elegant som den mest moderne patricier; men den sørgmodighed, der hvilede på hans pande, og hans alvorlige smil bar præg af kunstnerens ædle bekymringer og uforkrænkelige stolthed.

Den gamle Zuccato målte ham fra isse til fod, og idet han overvandt den bevægelse, han følte, sagde han ironisk:

"Nå, herre, hvordan skal vi så bære os ad for at komme til at beundre eders mesterværker? Var de ikke bundet til muren *corpore et animo*, ville man anmode eder om at tage nogle af dem ned, men I har bedre vidst, hvad der tjener eders hæder, og anbragt det hele så højt, at intet blik kan nå derop."

"Min fader," svarede den unge mand beskedent, "det ville være den skønneste dag i mit liv, når disse svage værker fik et overbærende blik af eder, men eders stærke uvilje er en langt større hindring end den afstand, der skiller eder fra denne hvælving. Dersom det stod i min magt at bøje eders uvilje, tvivler jeg ikke på, at det med min broders hjælp ville lykkes mig at føre eder op på disse brædder, hvorfra I med ét blik ville kunne få et samlet indtryk af disse skikkelser, som de nu tager synet fra."

"Eders broder," svarede den gamle knurrepotte, "og hvor er eders hr. broder? Anser han det måske for at være under sin værdighed at stige ned fra sin glashimmel for at hilse på mig?"

"Min broder er gået ud," sagde Francesco, "ellers ville han som jeg have skyndt sig at komme og kysse eders hånd. Jeg venter

ham hvert øjeblik, og han vil blive meget glad ved at træffe eder her."

"Så meget mere, som han vel kommer lystig og syngende, som han plejer, ikke sandt? Huen på snur, med tågede øjne og usikre ben. En arbejder, som forlader sit arbejde for at gå på værtshus, vil virkelig være en sikker fører til at hjælpe mig op ad alle eders stiger."

"Valerio er ikke i noget værtshus, fader, han er gået for at skaffe, hvad vi skal bruge til vort arbejde. Jeg har sendt ham ud til fabrikken for at hente nogle prøver, som de har måttet brænde særligt for mig, og som det er meget vanskeligt at få nøjagtig som de skal være."

"I så fald kan du hilse ham fra mig, for der er godt to mil herfra til Murano, og han har vanskeligt ved at komme frem, dels fordi han har floden imod sig, og dels fordi han vel har drukket så godt med sine rofolk, at det ikke går bedre med årerne end med murskeen for ham i dag."

"Man har sagt dig falsk besked om Valerio, fader," svarede den unge mand ivrigt. "Han holder af at more sig og at drikke cypervin, det indrømmer jeg, men han er ikke desto mindre flittig; han er en udmærket arbejder, og når jeg giver ham et hverv, skiller han sig fra det så nøjagtigt og forstandigt, at det ikke lader noget tilbage at ønske."

"Valerio! der er messer Valerio!" råbte lærlingen Bartolomeo oppe fra stilladset, da han gennem et af vinduerne i kuplen så gondolerne lande ved piazzettaens trappe.

Få øjeblikke efter trådte Valerio, fulgt af sine arbejdere, der bar en stor kurv med glas, ind i kirken, oprømt og syngende på en kærlighedsvise med en frisk og klangfuld stemme, uden at

føle synderlig ærbødighed for det hellige sted. Så snart han fik øje på sin fader, blottede han imidlertid hovedet og hørte op med at synge; derpå gik han uden forlegenhed hen til ham og omfavnede ham med al den ligefremhed og oprigtighed, som et frejdigt sind kan give.

Zuccato blev slået af hans gode udsende, hans åbne og leende mine. Valerio var den smukkeste knøs i hele Venedig.

Han var ikke så høj som sin broder, men smukkere og kraftigere bygget. Ved første syn tydede udtrykket i hans ansigt kun på munterhed, frejdighed og mod, først når man så opmærksomt til, blev man i hans store blå øjne den geniets ild var, som tit trådte tilbage for en jævn sorgløshed, og hvis glans en smule træthed havde, om ikke slukket, så dog tilsløret. Denne halvbleghed forædlede hans skønhed og dæmpede det dristige i hans blik. Han anvendte bestandig en høj grad af omhu, man kunne gerne kalde det koketteri, på sin klædedragt og gav tonen an for republikkens mest glimrende kavalerer. Han var søgt både af dem og damerne på grund af det talent, han havde til at komponere og tegne ornamenter, som man derefter lod udføre under hans vejledning i guld- og sølvbroderi på de kostbareste stoffer. En fløjlshat med en bræmme *à la greque* som Valerio Zuccatos, en frynse, tilskåret efter hans mønster, en kappebræmme af guldmor broderet med silke i forskellige farver med guirlander af kæder, blomster eller løvværk i smag med hans byzantinske mosaikker, var i enhver fin dames eller elegant herres øjne sager, som det var uundgåelig nødvendigt at anskaffe sig. Valerio tjente derfor mange penge ved denne industri, som han drev, når han hvilede ud efter sit arbejde og sine fornøjelser i sit lille værksted

ved Santi Filippo e Giacomo, med en vis hemmelighedsfuldhed, som imidlertid beredvilligt hævedes for alle og enhver. Hans smukke ydre, hans glade sind, hans forbindelser med de glimrende patriciere og de lystige arbejdere, som til enhver tid fyldte hans værksted, havde med nødvendighed ført ham ind i et lystigt liv, men hans naturlige virksomhedsdrift og den trofasthed, hvormed han opfyldte en hvilken som helst forpligtelse, bevarede ham fra overdrivelser, som kunne have ødelagt hans geni. Et ømt og urokkeligt venskab forbandt de to brødre. Det lykkedes dem at overvinde den gamle Zuccatos forstilte modstand, og efter at have ladet to stiger stille op, en på hver side af den, han vovede sig op på, understøttede de ham og ledte ham således op næsten til den øverste afsats på deres stillads. Tintoretto, som vel allerede var gammel, men endnu kraftig og vant til at have domkirkens vældige kupler til atelier, fulgte efter dem for at være vidne til Sebastians overraskelse.

Den religiøse skræk, som den gamle først havde følt, veg pladsen for en uvilkårlig henrykkelse, da han var kommet op i højde med evangelisternes og profeternes storslåede skikkelser, som indtog de første flader, og så, hvad der var færdigt af denne mægtige og mærkværdige komposition. Her den hellige jomfrus død efter Salviati, længere henne Lazarus' opvækkelse, et gribende billede, hvor den døde hyllet i sit liglagen synes at vakle usikkert på væggens skinnende grund; den hellige Marcus af Tizian, en vældig skikkelse, der bæres af halvmånen som af en båd, og synes at hæves op i en strålende himmel af en usynlig kraft; den store krans; hvælvingen, der bæres af skønne, vingede børn, og ovenover disse mange mesterværker: Den hellige Johannes' syn, hvor de fordømte nedstyrtes i Helvede,

mens herrens udvalgte, hvidklædte og ridende på hvide gangere taber sig i kuplens dæmpede glans og ubestemte lys ligesom en sky af svaner i morgenens tåger.

Zuccato søgte vel endnu at bekæmpe den beundring, han følte, ved at forklare sig den gribende virkning, billederne gjorde, som en følge af lyset, der spillede på dem, af deres heldige plads og af figurernes imponerende størrelse. Men da Tintoretto nødte ham til at gå nær til kransen for at se på enkelthederne, måtte han tilstå, at han aldrig havde troet, at mosaikkunsten kunne drives til en sådan fuldkommenhed, og at englene, der tumler sig imellem disse guirlander, kunne måle sig med de største mestres arbejder både i henseende til form og farve.

Men bestandig karrig på ros og uvillig til at vedkende sig den glæde, han hemmeligt følte, påstod den gamle, at det hele kun var et tålmodighedsarbejde og ikke havde anden fortjeneste end den at være korrekt. "Hele æren," sagde han, "tilfalder den mester, som har udkastet skitserne til disse grupper og tegnet detaljerne i disse ornamenter."

"Fader," svarede Francesco med beskeden stolthed, "hvis I vil tillade mig at vise eder mestrenes kartons, vil I måske indrømme os den fortjeneste at have, om ikke selv frembragt, så dog opfattet disse udkast med nogen ånd."

"Ja," sagde Tintoretto, "lad mine kartons til Apokalypsen give beviset for det talent, der udmærker Francesco og Valerio Zuccato fremfor alle deres kunstfæller. "

Der blev forevist adskillige skitser, og Sebastian kunne overbevise sig om den kyndighed, hvormed Zuccatoerne arbejdede som mestre efter mestre, selv udførte den elegante

og klare tegning i deres billeder og selv skabte deres mærkværdige farver efter simpel angivelse af maleren. Efter at have ladet sig noget nøde af sin broder tilstod Valerio også, at flere af bifigurerne var opfundet og udført af ham, og gjorde så gengæld ved at røbe Francescos hemmelighed og vise sin fader to smukke ærkeengle, der fløj hinanden i møde; den ene, i et grønt draperi, var hans eget værk, den anden, i blåt, var Francescos, ligeledes komponeret og udført uden nogen malers hjælp.

Zuccato lod sig føre hen foran disse skikkelser, der i virkeligheden var lige så skønne som nogen af dem, der var udført efter udkast, Francesco havde givet sin unge ærkeengel sin broder Valerios træk, og Valerios var til gengæld Francescos billede. De havde brugt mosaikstykker af ualmindelig finhed til udførelsen af disse yndlingsarbejder og havde beskedent anbragt dem i en dunkel krog, hvor mængdens øjne ikke kunne nå hen. Den gamle Zuccato stod længe ubevægelig og tavs foran dette vingede par, og skamfuld over at se hele sit livs hovmodige vildfarelse så glimrende gendrevet, blev han grebet af en frygtelig ærgrelse. Han gik ned ad stigen, tog ganske tørt sin kappe, som Valerio holdt, uden at værdige hverken ham eller hans broder et opmuntrende ord, og idet han næppe hilste Tintoretto, skred han med fastere skridt, end man skulle have ventet af ham, over kirkens tærskel. Men han var ikke kommet ned af det første trin, før han gav efter for sit hjertes bydende trang, vendte om, udbredte armene imod sine to sønner, som kastede sig i dem, og trykkede dem længe til sit bryst, idet han vædede deres smukke hår med sine tårer.

3

"Lystig! leve glæden, ved Satans krop! Arbejdet går fra hånden! Hid med kit, din lille sorte abekat! Hører du Mazo? ... For djævlen Vincent, læg ikke sådan beslag på alle lærlingene, send et af dine tilsmurte englebørn hen til mig, at jeg ikke skal spilde tiden. Ved Bacchus' blod, hvis jeg kyler det marsvin Mazo mit banketræ i hovedet er der fare for, at republikken længe ikke vil få så grimt et fjæs at se."

Således skreg en rødskægget kæmpe op på sit stillads i kapellet St. Isidor. Det var Dominico Bianchini, kaldet Den Røde. Denne del af St. Marcus-kirken var blevet overdraget ham og hans to brødre, Zuccatoernes rivaler i mosaikkunsten.

"Vil du tie stille, du tykke bulderbasse! Kan du vente, du røde klokketårn!" råbte den bidske Vincent Bianchini, den ældste af brødrene, til svar. "Har du ikke dine egne lærlinge? Lad dem gå, og lad mine passe deres ting. Har du ikke Jean Visentin, den nydelige schweizerost? Hvor har du gjort af Reazo, din forkølede stud, der synger så kønt i koret om søndagen? Jeg vædder, at alle dine drenge løber omkring på værtshusene nu for at borge en flaske vin på dit navn, og i så fald kan vi ikke vente dem så snart tilbage."

"Vincent," svarede Dominico, "det er godt for dig, at du er min broder og arbejdsfælle, jeg skulle ellers sparke dit stillads sønder og sammen, og sende dig i egen høje person med samt dine vakre lærlinge ned på flisegulvet at studere mosaikker dér."

"Hvis du blot tænkte på det," råbte Gian-Antonio Bianchini, den yngste af de tre brødre, med skingrende stemme, idet han rystede stigen, som Dominico sad og arbejdede på, "skulle jeg vise dig, at de, som er højest til vejrs, ikke altid sidder sikrest. Det er ikke, fordi jeg bryder mig mere om Vincents skind end om dit, men jeg holder ikke af skryderi, ser du, og jeg synes, at du i de sidste dage har antaget en tone, snart imod ham og snart imod mig, som man ikke kan finde sig i."

Den vilde Dominico sendte den unge Antonio et mørkt blik og sad nogle øjeblikke og gyngede frem og tilbage på stigen uden at sige et ord. Så snart Antonio imidlertid igen havde begyndt at rive sit kit, steg han ned, kastede sit skødskind og sin filthat, smøgede sine ærmer op og lavede sig til at give ham en ordentlig dragt prygl.

Præsten Alberto Zio, som også var en udmærket mosaikarbejder, og som just sad på en stige og var ved at istandsætte en af fyldingerne i yderdøren, skyndte sig ned for at skille de stridende, og Vincent Bianchini kom også løbende med banketræet i hånden for at blande sig i trætten, mere af uvenskab mod Dominico end af venskab for Antonio.

Efter at præsten forgæves havde søgt at bringe dem på mere kristelige tanker, greb han, for at få dem til at holde fred, til et middel, som sjældent slog fejl.

"Hvis Zuccatoerne hører jer," sagde han, "vil de triumfere over eders uenighed, og bilde sig ind, at de, alene på grund af deres fredsommelighed og gode forståelse, arbejder bedre end I."

"Han har ret," sagde Dominico og tog sit skødskind på igen; "vi vil afgøre vor strid i aften i værtshuset. Vi bør ikke give vore fjender våben i hænde imod os."

De to andre Bianchinier rettede sig efter ham, og mens de fyldte deres brædder med det nylavede kit, sagde pater Alberto:

"I har uret, mine børn, i at betragte Zuccatoerne som eders fjender; de er eders rivaler, det er det hele. Om de end bruger en anden fremgangsmåde end I, anerkender de ikke desto mindre det gode i eders arbejde. Jeg har selv tit hørt deres første lærling, Bartolomeo Bozza, sige, at eders kitning var bedre end deres, og at Zuccatoerne ærligt indrømmer det."

"Bartolomeo Bozza har jeg ingenting at sige imod," svarede Vincent Bianchini, "han er en god arbejder og en kærnekarl, jeg er ikke langt fra at gøre ham et godt tilbud for at hverve ham til min tjeneste. Men tal ikke til mig om Zuccatoerne; der er ikke værre rænkesmede til i verden, og hvis deres talent svarede til deres ærgerrighed, ville de overvinde alle deres rivaler. Heldigvis ødelægger deres dovenskab dem; den ældste spilder sin tid med at finde på emner, som ingen kan udføre, og den yngste arbejder i smug på andre ting og fortærer frugten af det sammen med folk, der er over hans stand."

"Zuccatoernes stjerne kunne måske nok falde ned fra skyerne, til trods for al den protektion, malerne yder dem," sagde den misundelige Dominico, "hvis man ville gøre sig nogen umage."

"Hvordan da?" udbrød de to andre, "ved du noget middel til at ydmyge dem, så sig det, og vort mellemværende med dig skal være glemt."

"Jeg bryder mig ikke mere om eder end om dem," svarede Dominico. "Jeg siger blot, at det ikke hører til umulighederne at bevise, at den løn, de får, bliver ilde anvendt, da de udfører slet arbejde og følgelig stjæler republikkens penge."

"I er ondskabsfuld, messer Dominico," sagde præsten strengt. "Tal ikke så om to mænd, der nyder almindelig agtelse; man kunne let falde på de tanker, at I bar nag til dem for deres overlegenhed. "

"Ja, jeg bærer nag til dem," skreg Dominico, stampende med foden; "og hvorfor skulle jeg ikke gøre det? Er det ikke en uretfærdighed af prokuratorerne at give dem hundrede dukater om året, mens vi kun har tredive, vi, som nu snart i ti år har arbejdet på den hellige jomfrus stamtræ? Jeg tør nok sige, at dette uhyre arbejde ikke ville være blevet ført halvt til ende, om Zuccatoerne så havde anvendt hele deres liv på det. Hvor mange måneder behøver de ikke, blot for at lave en kjortelflig eller en barnehånd! Man skulle blot passe lidt på dem, så skulle man nok se, hvad deres dejlige talent koster republikken."

"Det går ikke så hurtigt fra hånden for dem som for jer, det er sandt," svarede præsten, "men hvilken fuldendthed er der så ikke i tegningen, hvilken rigdom i farverne."

"Var I ikke præst," svarede Vincent trækkende på skuldrene, "så kunne man måske lære jer at tale med. Nu ville I gøre bedre i at vende tilbage til eders skriftestol og røgelseskar, end i at dømme om ting, som I ikke forstår jer på."

"Hvad er det, I vover at sige, messer!" udbrød Alberto krænket. "I glemmer, at jeg kunne håndværket, førend I havde det fjerneste begreb om det, og at jeg er den bedste elev af vor fælles lærer, den snildrige Rizzo, de gamle mestres værdige efterfølger."

"Vær for mig så snildrig som I vil, der skal ikke megen opfindsomhed til, ved Kristi legeme, for at arbejde i mosaik; dertil kræves, hvad det netop skorter på hos jer præster og hos

de dovenkroppe, Zuccatoerne: Arme, som ikke bliver trætte, hofter af jern, flid og nøjagtighed. Læs I messen, pater Alberto, og lad os i ro."

"Tys, vær stille!" sagde Antonio, "der lusker den gamle Sebastian Zuccato forbi; se, hvor hans sønner følger ham til dørs med håndkys og huen i hånden. Skulle man ikke tro, det var en doge, eskorteret af sine senatorer! Det kan man kalde at agere storfolk og ikke at kunne holde sig i skindet."

"Stille" sagde Vincent, "der kommer messer Robusti for at se på vort arbejde."

De blottede alle tre hovederne, mere af frygt for mesterens indflydelse end af ærbødighed for hans geni, som de ikke forstod at vurdere. Pater Alberto gik ham i møde og førte ham ind i St. Isidors kapel. Tintoretto kastede et blik på de indlagte fyldinger – roste istandsættelsen af det gamle græske mosaikarbejde, der var overdraget præsten, og med en dyb hilsen for Bianchinierne trak han sig tilbage uden at sige et ord til dem, for han havde hverken agtelse for dem selv eller deres arbejder.

4

Da arbejdet for den dag var til ende, og Zuccatoerne havde spist til aften med deres ypperste lærlinge, Bozza, Marine og Ceccato (som alle senere blev udmærkede kunstnere) i en lille Ceccato, hvor de plejede at samles, standsede Francesco sin broder Valerio, som han var ved at bryde op for at gå til sine forretninger eller fornøjelser, og sagde:

"I dag min kære Valerio, må du ofre mig en del af din aften. Du ved, jeg går tidligt til ro, så du vil endda have nogen tid tilovers, når vi har talt sammen."

"Lad så være," svarede Valerio, "men på den betingelse, at vi tager en robåd og ror et stykke ud, for jeg er noget ødelagt af dagens arbejde, og jeg kan kun hvile ud fra én anstrengelse i en anden."

"Jeg vil ikke kunne hjælpe dig med at ro," svarede Francesco, "jeg har ikke dit kraftige helbred, min kære Valerio, og da jeg ikke svigter ved mit arbejde i morgen, tør jeg ikke anstrenge mig i aften; men da jeg vel indser, at jeg ikke vil kunne få dig til at skænke mig disse to, tre timer, hvis jeg nægter dig denne adspredelse, vil jeg bede Bozza være med, han er en brav fyr, der ikke vil blande sig for meget i den samtale, jeg vil have med dig."

Bartolomeo modtog dette tilbud med glæde, lod en af de smukkeste både komme og greb en åre, mens Valerio tog den anden. Stående hver i sin ende af båden stødte de fra med kraftig arm, så den hoppede hen ad de skummende bølger. Det

var just den tid, da den fine verden nød aftenens friskhed på den store kanal. Det smalle fartøj gled hurtigt og lydløst afsted imellem gondolerne ligesom en havfugl, der flygtende for jægeren skyder sig frem imellem havplanterne. Men til trods for de roendes behændighed og tavshed fæstedes alles blikke på dem, og alle damerne bøjede sig frem fra deres hynder for så meget længere at kunne se på den smukke Valerio, hvis kraft og ynde vakte såvel patricieres som gondolierers misundelse, og i hvis blik der var en så ualmindelig blanding af dristighed og ærlighed. Bozza var også en kraftig knøs, velskabt, skønt mager og bleg; en mørk ild funklede i hans sorte øjne, et tykt skæg dækkede halvt hans kinder, og skønt hans træk ikke var regelmæssige, vakte han opmærksomhed ved deres sørgmodige og spotske udtryk. Francesco Zuccato lå i bunden af båden på et tæppe af sort fløjl, skødesløst hvilende på den ene albue og hensunket i et drømmeri, som ikke gav ham tid til at bekymre sig om mængden; han var også mager og bleg, men udtrykket i hans ansigt var ædelt og ikke overmodigt, sørgmodigt og ikke bittert. Han fik sin del af damernes bifald ligesom Valerio, men lagde ikke selv mærke til det.

Da de tre unge mennesker var kommet helt igennem kanalen, roede de langsomt omkring i lagunerne, langt borte fra de besøgte steder. Derefter lagde de sig ned i båden og lod sig drive af strømmen, idet de talte sammen i ro og mag, glidende afsted under den skønne himmel, der var besået med utallige stjerner.

"Kære Valerio," sagde Francesco, "jeg vil igen plage dig med mine forestillinger; du må endelig love mig at føre et mere fornuftigt liv."

"Du kan aldrig plage mig, min kære broder," svarede Valerio, "og du skal altid finde mig taknemmelig for din omsorg for mig. Men jeg kan ikke love dig at forandre mig. Jeg finder mig så vel ved det liv, jeg fører, jeg er så lykkelig, som et menneske kan være. Hvorfor vil du, at jeg skal give afkald på min lykke, du, som holder så meget af mig?"

"Dette liv vil ødelægge dig," råbte Francesco; "det er umuligt i længden at lade fornøjelser og anstrengt arbejde, flid og adspredelse gå side om side, som du gør."

"Tværtimod, dette liv holder mig i ånde og på fode," svarede Valerio. "Hvad har Gud ment livet skal være andet end stadig afveksling af nydelser og savn, af hvile og arbejde? Lad mig leve, som jeg vil, Francesco, og bedøm ikke mine kræfter efter dine. Naturen har været inkonsekvent ved ikke at give dig, som er den bedste og agtværdigste af os to, det stærkeste helbred og det gladeste sind, men der er faldet så mange andre gaver i din lod, at du vel, kære Francesco, kan lade være at misunde mig de to."

"Jeg misunder dig dem ikke," sagde Francesco, "skønt det er de kosteligste af alle, og skønt de alene sætter os i stand til at føle os lykkelige. Jeg er glad ved tanken om, at en broder, som jeg elsker højere end mig selv, ikke lider af de onder og den nedstemthed, som gnaver mig på sjæl og legeme. Men det drejer sig ikke om det alene, Valerio, du sætter dog vistnok pris på din stilling, på de berømte mestres venskab, på senatets beskyttelse, på prokuratorernes bevågenhed –"

"Jeg, min broder!" råbte den sorgløse unge mand, "når jeg undtager vor kære gudfader Tizianos venskab og Robustis velvilje (to mænd, som jeg ærer og agter), når jeg undtager min

faders og broders kærlighed, som jeg foretrækker for alt i verden, betyder hele resten i mine øjne ingenting, og jeg ville ikke engang behøve så meget som to flasker scyros for at trøste mig over tabet af min plads og senatets nåde."

"Du sætter dog i det mindste pris på æren," sagde Francesco alvorligt, "på din faders navns, og på din egen, som jeg er gået i borgen for, og må indestå for med min."

"Ja vist!" råbte Valerio ivrigt, idet han rejste sig halvt overende støttet på sin albue, "hvor vil du hen med det? Hvad mener du?"

"Jeg vil blot sige dig, at Bianchinierne lægger råd op imod os, og at de kan skille os af med ikke blot vor fordelagtige stilling og vor rige løn, for hvilken du er filosof nok til at foretrække scyros-vin og lystigt selskab, men også med senatets tillid og som følge deraf med vore medborgeres agtelse."

"Å!" sagde Valerio, "det gad jeg nok se. Lad os da mødes med disse Bianchinier, ifald det er så, lad os sende dem en udfordring! De er tre, vor ven Bozza går nok med os som tredjemand. Vi har retten på vor side, vi ville give Madonna et løfte og skille os af med de forrædere."

"Tåbeligheder!" svarede Francesco. "De guddommelige magter erklærer sig ikke til fordel for dem, der ypper klammeri, og det ville vi gøre, hvis vi udfordrede folk til kamp, imod hvem vi endnu ikke har nogen gyldig grund til klage. For resten ville Bianchinierne besvare en udfordring på dolke, som de plejer, ved at hvæsse deres stiletter for at støde os ned i mørke. Det er modstandere, man ikke kan få tag i. De vil aldrig fornærme os åbenlyst, så længe vi står under de mægtiges beskyttelse, og når de lader os vide, at de hader os, vil vi allerede være fortabte. Det er netop det, jeg er noget bange for. Vincent, der bestandig har

været så høflig imod mig, er begyndt på ikke mere at hilse på mig, når jeg går forbi deres stilladser. I morges, da vi fulgte vor fader ned ad trapperne, syntes jeg, at jeg så de tre Bianchinier iagttage os ondskabsfuldt og gøre nar ad os. Det had, de længe har gået og gemt på, begynder at funkle i deres øjne. Desuden kan Bozza fortælle dig, at han tit og mange gange efter endt dagværk eller om morgenen, når han kom først til arbejdet, har overrasket Vincent eller Dominico Bianchini på vore stilladser, hvor de var ved at undersøge vort arbejde i de mindste enkeltheder med den samvittighedsfuldeste opmærksomhed."

"Bah! Alt det beviser ikke store ting. Når de ikke hilser på dig, så kommer det af, at de af naturen er nogle grove karle; så de skævt til os i morges, så var det, fordi de misundte os den lykke at have en god fader, og når de undersøge vort arbejde, så er det fordi de gerne ville udfinde, hvori vor overlegenhed over dem stikker. Er det noget at blive urolig over?"

"Hvorfor lister de sig da skyndsomt ned ad stigen til den anden side, som folk, der har gjort en slet streg, når Bozza møder dem på vort stillads, i stedet for ligefremt at give sig i snak med ham?"

"Møder jeg dem engang der," råbte Valerio, idet han knyttede hånden, "skal de nok blive nødt til at give mig en forklaring, eller, ved Bacchus! de skal komme hurtigere ned, end de kom der op."

"Det ville blot gøre ondt værre. For at hævne den, du havde handlet ilde med, ville de to andre slutte sig sammen imod dig på liv og død. Tro mig, de hæderligste midler er altid de fornuftigste. Lad os være sindige og bevare den ædle holdning, som anstår sig for mænd af ære. En højmodig adfærd vil måske

bringe dem på andre tanker, i det mindste vil det da være klart, at de hader os uden grund, og hvis de forfølger os, vil vi kunne skaffe os retfærdighed."

"Men, når alt kommer til alt, hvilken forfølgelse kan de da påføre os? Hvad magt har de til at skade os? Vil de bevise, at vi ikke arbejder lige så godt som de?"

"De vil sige, at vi ikke arbejder så hurtigt, og det vil de have let ved at bevise."

"Vi vil bevise, at det er let at arbejde hurtigt, når man arbejder slet, og at når arbejdet skal være fuldkomment, duer hastværk ikke."

"Det er det ikke så let at bevise. Imellem os sagt, kassereren, den af prokuratorerne, hvem det er overdraget at føre tilsyn med arbejderne, er ikke kunstner; han ser ikke andet i mosaikarbejdet end en anvendelse af farvede, mere eller mindre glimrende stumper; farvernes sandhed, tegningens skønhed og kompositionens betydning er intet for ham, han ser kun det, som slår den rå hob, den effekt, arbejdet gør, og den hurtighed, hvormed det er blevet udført. Forsøgte jeg ikke forleden dag til ingen nytte, at gøre ham begribeligt, at de gamle stykker forgyldt krystal, som vore forfædre har brugt, og som tiden har gjort lidt mattere, er heldigere for farverne end de, som fabrikken nu leverer os. 'I har handlet ilde, messer Francesco,' sagde han, 'i at overlade Bianchinierne alle de nye guldstykker. Kommissionen havde bestemt, at de gamle skulle anvendes blandet imellem de nye. Jeg forstår ikke, hvorfor 1 har forbeholdt jer de gamle. Mener I da, at denne blanding af gammelt og nyt guld ville have gjort en slet virkning? I så fald

synes I at ville gælde for en bedre dommer end prokuratorerne'."

"Jo, og du gav mig stor lyst til at le," afbrød Valerio ham, "da du svarede ham med det alvorligste ansigt af verden: Monseigneur, så uforskammet en påstand gør jeg ikke."

"Men søgte jeg ikke forgæves at bevise ham," svarede Francesco, "at dette skinnende guld skadede figurerne og fuldstændig tilintetgjorde farvernes virkning? At mine stoffer kun kan komme til at træde frem på en lidt rødlig guldgrund, og at hvis jeg havde brugt den skinnende grund, var jeg blevet nødt til at ofre alle nuancer, give figurerne violet hudfarve, forviskede konturer og klæder uden folder og uden lysvirkning."

"Han gav dig en grund, som der ikke var noget at svare til," sagde Valerio leende. "'Bianchinierne undser sig dog ikke for at gøre det,' sagde han ganske tørt, 'og øjet finder mere behag i deres mosaikker end i eders.' Hvad betænker du dig på efter den forklaring? Opgiv du alle nuancer, skær stofferne til af et stort stykke emalje og giv den hellige Nicasius det på maven, lav den hellige Cæcilia en smuk paryk af en slet brændt teglsten, lav Johannes den Døber et smukt lam af en håndfuld ulæsket kalk, og kommissionen vil fordoble din løn, og publikum vil klappe i hænderne. Ved Gud, min broder! Jeg begriber ikke, hvorfor du, som drømmer om hæder og ære, vil holde så fast på kunsten."

"Ja, jeg drømmer om hæder, det er sandt," svarede Francesco, "men om en varig hæder, ikke om den tomme folkegunst, der varer en dag. Jeg ville gerne efterlade mig, om ikke et berømt, så dog et æret navn, og at de, som om fem hundrede år ser St.

Marcus-kirkens kupler, skal sige: 'Dette er en samvittighedsfuld kunstners værk'."

"Og hvem har sagt jer, at folk om fem hundrede år er mere oplyste end nutildags?" sagde Bozza med hul stemme, idet han første gang brød tavsheden.

"Der vil i det mindste altid være kendere, som vil rette på folks domme, og det er dem, jeg vil tækkes. Er det en forkastelig ærgerrighed, Valerio?"

"Det er en ædel ærgerrighed," svarede den unge Zuccato, "men ærgerrighed er det, og al ærgerrighed er en sygelighed."

"En sygelighed," svarede Francesco, "uden hvilken ånden imidlertid ikke ville kunne leve og ville vansmægte i mørke uden at kunne oplyse verden; den er det vindpust, som lokker gnisten frem af kullet, som sætter flammen i bevægelse og breder den vidt omkring. Uden denne luftning fra himlen ingen varme, intet lys, intet liv."

"Jeg gør dog påstand på ikke at være død," råbte Valerio, "og denne stormvind har aldrig blæst på mig. Jeg føler til enhver tid livets gnist springe frem i mit bryst og i min hjerne, men når jeg blot varmes af den himmelske ild og føler, at jeg lever, bryder jeg mig kun lidt om, enten lyset udgår fra mig eller andetstedsfra. Alt lys kommer fra det guddommelige brændpunkt. Hvad er glorien om et menneskes hoved? En ære, der vises det uskabte geni. Menneskets glorie er i og for sig ikke mere virkelig end solen i vandet, som kaster dens billede tilbage."

"Måske," sagde Francesco, idet han hævede sine store brune øjne, der var fugtige af tårer, imod himlen. "Måske er det dårskab og forfængelighed at tiltro sig selv noget, fordi man ved

at nærme sig idealet igennem tanken er kommet til at forstå det skønne lidt bedre end andre. Og dog, hvad har mennesket at rose sig af, når det er ikke er det?"

"Og hvorfor skal mennesket rose sig af noget? Er han ikke lykkelig nok, når han nyder livet?"

"Er hæderen ikke den dybeste, den mest gennemtrængende, den mest glødende af hans nydelser?" sagde Bozza i en skarp tone, idet han vendte blikket ind imod Venedig.

Det var just den tid, da Adriaterhavets dronning begyndte at smykke sig som en skøn kvinde, når hun tager sine diamanter på, før hun går på bal, og ildguirlandernes lys kastedes tilbage af de stille og tavse bølger som af et spejl, der var vant til at beundre hende.

"Du bruger ordene forkert, min ven," råbte den unge Valerio, idet han slog et stærkt slag med åren i det fosforlysende vand, så der fo'r ligesom et blegt lyn om bådens sorte sider. "Den mest glødende af alle menneskelige nydelser er kærligheden, den dybeste er venskab, den mest gennemtrængende er i virkeligheden hæderen, men det vil sige, at den er farlig og frygtelig."

"Jamen kan man ikke også sige, at denne gennemtrængende nydelse er den højeste af alle?" sagde Francesco blidt.

"Det kan jeg ikke tænke mig," svarede Valerio. "Det ædleste og bedste i livet er at elske, føle og forstå det skønne ideal; derfor bør vi elske alt, hvad der kommer det nær, altid bære det i vore drømme, søge det overalt og tage det, som vi finder det."

"Det vil sige," svarede Francesco, "at give sig hen til tomme hjernespind, gribe efter blege skygger, tilbede genfærdet af sine egne illusioner, det skal kaldes at besidde og nyde?"

"Min broder, hvis du ikke var lidt syg," sagde Valerio, "ville du ikke tale således. Det menneske, som her i livet attrår mere end livet selv, er enten en hovmodig, som spotter gud, eller en utaknemlig. Livet har nydelser, store nok for enhver, der kan elske. Selv om mennesket kun havde venskabet her på jorden, havde han ingen ret til at beklage sig. Havde jeg kun dig i verden, jeg ville endnu velsigne Himlen. Jeg har aldrig kunnet tænke mig noget bedre, og om Himlen havde givet mig magt til selv at skabe mig en broder, jeg havde ikke kunnet skabe ham så fuldkommen som dig. Nej, kun Gud er en stor kunstner, og hvad vi beder ham om i vor tåbelighed, duer til intet i sammenligning med hvad han giver os i sin uforanderlige visdom."

"Ja, min kære Valerio," råbte Francesco, idet han trykkede sin broder i sine arme, "du har ret, jeg er et hovmodigt og utaknemmeligt menneske. Du er bedre end alle vi andre, og du er selv det levende bevis på, at det er sandt, hvad du siger. Ja, i sandhed, min sjæl er syg! Helbred mig med din ømhed, du, hvis sjæl er så sund og stærk. Hellige jomfru! bed for mig, for jeg har syndet meget ved at være bedrøvet, jeg som har så god en broder."

"Og dog," svarede Valerio smilende, "siger det gamle ord: Ingen stor kunstner uden megen sorg."

"Og uden lidt had," lagde Bozza til med en mørk mine.

"Å, de gamle ord er aldrig mere end halvt sande," svarede Valerio; "Francesco er en stor kunstner, og jeg vil sætte både legeme og sjæl i pant på, at han aldrig har kendt noget til had."

"Aldrig imod andre," sagde Francesco, "mod mig selv meget tit, og det er mit hovmod skyld i. Jeg har bestandig ønsket at

være bedre og dygtigere, end jeg i virkeligheden er, og at man skulle elske mig for min egen skyld og ikke af medlidenhed."

"Man elsker dig både af den ene og den anden grund," råbte Valerio. "Men måske kan ikke alle mennesker lade sig nøje med kærlighed. Følte ingen trang til at blive beundret, var der måske ingen store kunstnere og ingen mesterværker. De ligegyldiges beundring er et venskab, som man ingen gavn har af. Og dog finder man det uundværligt. Denne trang er så besynderlig, at den vel må have sin bestemte hensigt i Guds planer."

"Den tjener til at lade os lide, og Gud er en uretfærdig tyran," sagde Bartolomeo Bozza, idet han lagde sig tilbage i båden som i fortvivlelse.

"Tal ikke så!" råbte Valerio. "Se, min stakkels knøs, hvor havet er smukt hist henne under horisonten, hør, hvor sødt guitaren toner fra båden, der glider os forbi. Har du ikke en elskerinde, Bartolomeo, og er vi ikke dine venner?"

"I er kunstnere," svarede Bozza, "og jeg kun en lærling."

"Og hindrer det os i at holde af dig?"

"Det vel ikke; men det hindrer mig i at elske jer så højt som jeg ville gøre, hvis jeg var eders ligemand."

"Ved Gud! På den måde skulle jeg jo ikke kunne elske store mænd, for jeg har ikke andet af kunstneren end navnet, og er sandt at sige kun en håndværker. Alle de, jeg elsker, står over mig: min fader, for at begynde med ham, er min lærer og en dygtig maler, Vecelli og Robusti er kæmper, overfor hvem jeg er intet, og dog elsker jeg dem, og har aldrig drømt om at føle mig pint af at være dem underlegen. Kunstnere! Kunstnere! I er alle børn af én moder, hun hedder begærlighed, og I slægter hende

alle på, mere eller mindre, det er min trøst, fordi jeg kun er en fusentast. "

"O sig ikke det, Valerio," sagde Francesco, "hvis du ville gøre dig umage, ville du være din tids første mosaikarbejder; dit navn ville fordunkle Rizzos, og mit ville kun komme med i følge med dit."

"Det skulle gøre mig meget ondt. Ved St. Theodosius! behold du bestandig den første plads. Hellige lediggang, bevar mig for en så bedrøvelig ære."

"Tal ikke så bespottelige ord, Valerio; kunsten står over alle følelser."

"Den, som elsker kunsten, elsker også berømmelsen," tilføjede Bozza, stadig nedslået og mørk, så det klang som en dump malmrøst, der faldt ind i en glad og blød sang, "den, som elsker berømmelsen, er rede til at ofre alt for den."

"Mange tak," råbte Valerio, "jeg for min del vil aldrig ofre noget for den. Og dog elsker jeg kunsten, det ved I, skønt man beskylder mig for kun at elske vin og kvinder. Jeg må vel elske den, siden jeg ofrer den halvdelen af et liv, som jeg føler mig stærk nok til helt og holdent at kunne vie glæden. Jeg er aldrig så lykkelig, som når jeg arbejder; når arbejdet lykkes mig, kunne jeg gerne lade min hue flyve over St. Marcus' store tårn; slår det mig fejl, tager det ikke modet fra mig, og den vrede, jeg føler mod mig selv, er en fornøjelse mere, af samme slags som den man har af en balstyrig hest, et oprørt hav eller brændende vin. Men andres bifald ansporer mig ikke mere end en hilsen af de herrer Bianchini. Når Francesco, dette mit andet jeg, siger til mig: 'Det er godt,' så er jeg fornøjet. Da min fader i morges så på min ærkeengel og mod sin vilje kom til at smile, skønt han

rynkede panden, var jeg glad. Og nu – lad kassereren sige, at Dominico den Røde gør sine ting bedre end jeg, så meget værre for kassereren, jeg skal ikke drive medfølelsen til tårer. Lad godtfolk i Venedig kun mene, at jeg ikke har brugt mursten nok til min hudfarve og okker nok til mine draperier, *evviva giumento*! Hvis du ikke var sådan en tosse, ville du ikke få mig til at le så meget, og det ville være skade, for jeg holder nok af det."

"Lykkelige, tre fold lykkelige sorgløshed!" råbte Francesco.

Under denne samtale havde de nærmet sig byen. Da de var tæt ved bredden, sagde Valerio: "Lad os komme til ende, før jeg går fra dig. Hvad er det du er ked af? Hvad forlanger du af mig? At jeg skal holde op at more mig? Du kunne lige så gerne forbyde vandet at rinde."

"Mor dig mindre åbenlyst," svarede Francesco, "og opgiv, i det mindste for en tid, dit værksted ved San Filippo. Alt det kan udlægges til din skade. Man spørger allerede, hvordan den umådelige mængde arabesker, du tegner, og de andre småarbejder, du giver dig af med, kan enes med dit arbejde i domkirken. Hvis jeg ikke kendte din utrættelige arbejdsdygtighed, ville jeg heller ikke kunne forstå det, og hvis jeg ikke med egne øjne så dit arbejde skride frem, ville jeg ikke kunne tro, at to eller tre timers søvn efter nætter tilbragte i sus og dus var nok for et menneske, der hele dagen skal sidde ved et møjsommeligt arbejde. Forbyd dine mange bekendte og især de unge snakkesalige patriciere at komme og aflægge dig de hyppige besøg i kirken. Den ære, de viser dig, sårer Bianchiniernes egenkærlighed, de siger, at disse unge mennesker får dig til at spilde din tid og afholde dig fra arbejdet for at beskæftige dig med ligegyldige ting. Så er der for

eksempel dette lystige broderskab, du nylig har været med til at få oprettet, og som har bragt alle byens leverandører på benene –"

"Guds død!" råbte Valerio, "det er just for den sags skyld, jeg er så ivrig for at gå fra dig i aften. Man venter på mig for at få kostumet bestemt; det kan jeg ikke træde tilbage fra, og du er bundet ved din ære til at være med, Francesco."

"Jeg har lovet det på betingelse af, at det ikke skulle begynde før efter St. Marcus-festen, da jeg håber at have min kuppel færdig."

"Det har jeg sagt både på dine og mine vegne, men du kan nok tænke dig, at en, to, tre hundrede unge mennesker, der er opsatte på at more sig, ikke let ville tage imod en enkelts grunde, der er opsat på at arbejde. De har svoret, at hvis vi vægrede os ved at være med lige straks, gik selskabet overstyr, for uden mig kunne de intet gøre, og dertil har de gjort mig svære bebrejdelser, og sagt, at det var mig som havde sat det hele i gang, at udgifterne var gjort, festen anordnet, og at så lang en opsættelse ville være en triumf for de andre foreninger. Kort sagt, de har fået mig til at love, både på dine og mine vegne, at vi skal være med at indvie 'firbenenes' fane om fjorten dage. Vi begynder med ringspil og et prægtigt gilde, hvortil hver svend har at medbringe en ung, smuk dame."

"Mener du ikke, at disse galskaber vil sinke dit arbejde?"

"Leve galskaben! Men jeg skal nok forbyde den at hindre mig i at arbejde, når tiden kommer. Der er tid til alting, broder. Jeg kan altså gøre regning på dig?"

"Du kan indtegne mig, og jeg skal igennem dig betale mit bidrag, men jeg går ikke med til festen, jeg vil ikke have, at man

skal sige, at begge Zuccatoerne morer sig på én gang. Man skal vide, at når den ene morer sig, arbejder den anden for to."

"Kære broder," sagde Valerio, idet han omfavnede ham, "jeg skal arbejde for fire dagen i forvejen, og du skal gå med til festen, den vil blive udmærket og har et ædelt mål, en helt plebejisk og broderlig fest. Det skal ikke siges, at patricierne alene har ret til at more sig, og at arbejderne kun har andægtige broderskaber. Nej, nej, håndværkernes lod er ikke altid at gøre pønitense, de rige må jo tro, at vi er til for at udsone deres synder. Hør, Bartolomeo, du skal også være med, jeg skal indtegne dig. Det vil volde dig en lille udgift, men har du ingen penge, så har jeg, jeg tager det hele på min regning. Farvel, kære venner, til i morgen. Du skal ikke sige, kære broder, at jeg ikke hører på dine råd med den ærbødighed, man skylder den ældre. Tilstå nu, at du er fornøjet med mig."

Med disse ord sprang Valerio let i land ud for Dogepaladset og forsvandt imellem søjlegangenes skygger.

5

Samme aften kom Bozza endnu mere nedslået og forstemt end ellers, ked af kærlighed, ked af at arbejde, ked af livet, gående med store skridt langs den øde bred. En storm havde rejst sig, bølgerne slog imod marmorkajerne, og hemmelighedsfulde stemmer syntes at mumle forbandelser og hadefulde ord under de gamle paladsers mørke buegange.

Pludselig stod han ansigt til ansigt med en mand, hvis tunge, dumpe trin end ikke havde formået at vække ham af hans drømmerier. Ved skinnet af en lygte, der var anbragt på en fortøjningspæl, genkendte Bozza og den anden nattevandrer hinanden, og idet de standsede ansigt til ansigt, målte de hinanden med øjnene fra isse til fod. I den tanke, at den anden måske havde et eller andet ondt i sinde, lagde Bartolomeo hånden på sin stilet, men imod forventning tog Vincenzo Bianchini, for ham var det, sin hue af og tiltalte ham høfligt.

Vincenzo var ligesom sin broder Dominico en rå knægt og et slet menneske. Da han var mindre plump i sin fremtræden og til trods for sin dårlige opdragelse kunne påtage sig ret gode manerer, og dertil var et bundsnedigt menneske, øvet op i løgn i de kampe, han havde haft at bestå for timandsrådet, imod de mest vanærende beskyldninger, var han uden al tvivl den farligste af de tre Bianchinier.

"Messer Bartolomeo," sagde han, "jeg kommer fra et sted, hvor jeg havde troet, at jeg skulle træffe eder, men hvor jeg er meget glad over, at I ikke som jeg gik hen af nysgerrighed."

"Jeg forstår ikke, hvad I mener, messer Vincenzo," svarede Bozza med et buk, idet han søgte at komme forbi.

Vincent afpassede sin gang efter Bozzas og lod ikke til at mærke, at denne ønskede at undgå ham.

"I ved uden tvivl," sagde han, "at hovedmændene for det nye broderskab har været samlet for at drøfte lovene, og hvem der skal optages."

"Det kan gerne være," svarede Bozza, "det angår mig meget lidt, messer Bianchini, jeg bryder mig ikke om fornøjelser."

"Men I er en mand af ære, og det er derfor, jeg er glad over at jeg ikke så jer imellem tilhørerne ved denne smukke forhandling."

"Hvad mener I," råbte Bozza, idet han standsede.

"Jeg mener, min brave Bartolomeo," svarede Vincenzo, "at om I havde været der, ville det være gået noget anderledes til, og at der i så fald var blevet en smule spektakler. Det er for resten bedre, at det gik som det gik, for så barnagtig en sag fortjener ikke –"

"Nej, tal, messer, jeg beder jer," sagde Bozza utålmodig, "er der hændt noget der, som angår min ære?"

"Å, nej, måske ikke personligt, men der er blevet tilføjet jer en beskæmmelse sammen med adskillige andre. Nu skal I høre, hvad der er sket. I ved, at det nye broderskab ligesom de andre fornøjelsesforeninger skal bestå af udvalgte medlemmer af de forskellige laug, folk, der kappes med hinanden i rigdom og talent. I dette havde man således endogså foresat sig at optage alle dem af fiskernes og fuglefængernes laug, som var rige nok og satte så megen pris på lystighed, at de ville være med. Arkitekternes og glarmestrenes, metalstøbernes og

mosaikarbejdernes laug, kort sagt alle de, der har noget med arbejderne ved domkirken at gøre, skulle hver fremstille sine kandidater. Efter at det var bestemt, gjaldt det kun om at skrive navnene på disse kandidater, og stifterne med eders mester, messer Valerio Zuccato, i spidsen samledes da i den anledning. Men skulle I nu tro, at denne kunstner, der har så godt et lov på sig for sit behagelige sind og sin nedladenhed, optrådte med et sådant hovmod og ringeagt overfor de fleste af de foreslåede kandidater, og spillede senatoren og den fornemme mand! Han erklærede, at den, der ikke var optaget som mester i et eller andet laug, var ikke værdig til at more sig i selskab sammen med ham. Der blev gjort mange indvendinger, og flere dristede sig endogså til at sige, at der var de lærlinge, som både var sparsommeligere og talentfuldere end deres mestre, og derfor også havde flere penge end de. Det ville han nu slet ikke høre noget om, og han brugte så hårde og forfængelige ord, at han stødte alle mennesker. Jeg stod just i det øjeblik tæt ved ham, uden at han så mig, og hørte en sige til ham: 'O, hvis I sætter det igennem, vil det så dog ikke gøre jer ondt for Bozza, den brave knøs, som arbejder så dygtigt og opfører sig så godt og viser jer og eders broder så stor hengivenhed?' – 'Bliver min lærling oplaget i broderskabet,' svarede messer Valerio, 'går jeg ud af det.' Til trods for dette sejrede dog flertallet, og svendene ville blive optaget, dog under forudsætning af, at forsamlingen finder dem værdige til at blive mestre ved første givne lejlighed."

Bozza svarede intet på dette, men Vincent Bianchini, som iagttog ham nøje, så på hans faste trin i stenbroen og

trækningerne i hans arm under kappen, at han var frygtelig vred.

Imidlertid styrede han sig dog, for han satte ikke fuldkommen lid til Bianchinis ord. Denne, som så, at det ikke gik an at lade såret lukke sig, tilføjede i en utvungen tone: "Det er dog, når alt kommer til alt, skade, at så flink og elskværdig en knøs kan blive så opblæst af forfængelighed; det må være omgangen med patricierne, der har ført ham ind på den ulykkelige afvej; det er aldrig godt for en kunstner at omgås med folk, der er over hans stand."

"Der er ingen stand over kunstnerens," svarede den unge lærling vredt. "Hvis Valerio agter noget højere end sin kunst, er han ikke det navn værd, han bærer."

"Den dumme forfængelighed," svarede Bianchini roligt, "er en familiefejl. Sebastian Zuccato ringeagter sine børn, fordi han er maler og de mosaikarbejdere. Francesco, den ældste af dem, som er første mester i sin kunst, foragter sin broder, fordi han kun er den anden, og han foragter igen sin lærling –"

"Sig ikke, at han foragter mig, messer," sagde Bozza med dump røst, "det vover han ikke! Sig ikke at jeg er en foragtet mand, for ved Kristi blod, jeg skal vise jer noget andet."

"Om en tosse foragtede jer," svarede Bianchini med en hyklers ro, "ville det kun kunne regnes jer til ære. Der gives folk, hvis agtelse er en fornærmelse."

"Valerio foragter mig ikke," svarede Bozza, idet han søgte at kæmpe imod de slanger, der gnavede på hans hjerte.

"Jeg håber det ikke," sagde Vincent, "men jeg hørte rigtig nok ikke, hvad han sagde til ham, som nævnte eders navn, for han hviskede ham det i øret, og jeg kunne blot se, hvem der var tale

om, af den måde, hvorpå han trykkede sin hue ned over øjnene og slog kraven på sin kappe op om ørene for at efterligne jer og gøre jer latterlig; han rynkede brynene og efterabede eders lader således, at hans fortrolige i disse tossede narrestreger brast i en skoggerlatter derved."

"Og hvem var han, som vovede at le?" råbte Bozza, idet han uvilkårligt trykkede huen ned over øjnene, knyttede hånden og slog sig med den for brystet, de lader, som Valerio, efter Bianchinis udsagn, skulle have gjort latterlige.

"Det kan jeg min tro ikke sige jer," svarede Vincent, "jeg kunne ikke se hans ansigt, for som sædvanlig havde Valerio samlet en talrig kreds af tilhørere om sig, der med begærlighed lyttede til hans åndrigheder. Da det lykkedes mig at trænge mig frem, talte Valerio med en anden og om andre ting, men man lo endnu der, hvor han nylig havde stået."

"Det er godt, messer Vincenzo," svarede den unge mand fortvivlet, "jeg takker eder, fordi I har fortalt mig det. Jeg kan måske finde lejlighed til at gengælde eder det."

Med disse ord fremskyndede Bozza sin gang, og Bianchini fulgte i nogen tid med øjnene hans sorte fjer, der bølgede i blæsten. Han blev stående ubevægelig ved det skummende vand, længe efter at han havde tabt ham af syne, optaget af sine hadefulde rænker og onde planer, ønskende sig til lykke med at have gennemboret panseret ved første stød.

6

Solen havde næppe begyndt at forgylde toppene af St. Marcus-kirkens hvide kupler, og gondoliererne ved den store kanal lå endnu og sov på bredden omkring den leoninske støtte, da kirken allerede var fuld af arbejdere. Lærlingene, der kom først, stillede stigerne tilrette, udsøgte emaljer, rev kit, mens de sang, fløjtede og førte højrøstede samtaler til trods for den gode fader Albertos sorg og harme, og skønt han forgæves mindede disse unge letsindige om stedets ophøjede hellighed og Herrens nærværelse.

Om den prædikende mosaikarbejders formaninger end ikke gjorde megen virkning under den store kuppel, hvor Zuccatoernes skole arbejdede, kunne han dog i det mindste der få sin lyst styret og lette sin samvittighed ved lange og strenge bebrejdelser, og blev aldrig afbrudt med et plumpt ord eller en hånlig latter, for disse lærlinge besad ikke blot deres lærer Valerios munterhed, fyrighed og liv, men også hans hjertensgodhed og hans ærbødighed for alderdommen og fromheden. Ganske anderledes gik det til i St. Isidors kapel, hvor Bianchinierne kun kunne holde styr på deres vilde og uvorne lærlinge med rasende brøl og frygtelige trusler. Når en smudsig sang lød for Albertos øren, var han indskrænket til at korse sig og give sin smerte luft i kvalte udbrud og dybe suk; men når så deres plumpheder og de grove skældsord, de tilkastede hinanden, overdøvedes af Dominico den Rødes frygtelige stemme, der rullede som torden under domkirkens

ekkoende buer, var den stakkels præst nødt til at holde den ene hånd for øret, mens han med den anden holdt sig fast ved trinnene på sin stige for ikke at falde ned.

Den dag kom mosaikmestrene i god tid og var næsten lige så tidligt ved arbejdet som deres lærlinge. St. Marcus-festen nærmede sig, og på den dag skulle domkirken indvies efter at være blevet helt restaureret og prydet med billeder af tidens største mestre. Da skulle man omsider efter ti, femten og tyve års stadigt arbejde dømmes offentligt uden hensyn til nogles protektion og andres had; det ville blive en stor dag for alle arbejderne, fra den første af de berømte malere til den ringeste fusker, fra arkitekten med de storartede beregninger til den lærvillige håndlanger, som kløver sten og ælter kalk. Kappelyst, skinsyge, glad forventning eller mørk frygt, alle de gode og onde lidenskaber, som tørsten efter hæder og vindesygen på alle kunstens og håndværkets trin indgyder menneskene, rørte sig da uden ophør under disse kupler, der gav genlyd af tusindfoldig støj. Hist et skældsord, her en lystig sang, længere henne en dum vittighed, her oppe hammeren, der nede mursken, snart den dumpe og vedholdende klang af stokken på mosaikken, snart den klare plasken af glasstykkerne, når de rislede ud af kurvene på flisegulvet som floder af rubiner og smaragder, så polérredskabets tænderskærende lyd på gesimserne, savens skarpe sønderrivende skrigen i marmoret, ikke at tale om de snøvlende messer, der til trods for larmen blev læst i kapellerne, urets evige dikken, klokkernes dumpe klang og de små læredrenges efterligning af tusinder af husdyrs skrig, som de har drevet til en sjælden fuldkommenhed, en idræt, de øvede, for at få fader Alberto, der til stadighed lod sig

narre af dem, til at vende hovedet vredt og lade sig forstyrre i sit arbejde, som han aldrig begyndte på igen uden at gøre korsets tegn for at gøre bod for, hvad han behagede at kalde sin letsindighed.

Morede Zuccatoernes elever sig end på en fredeligere og uskyldigere måde end Bianchiniernes, gjorde de imidlertid ikke mindre støj. Francesco bød dem sjældent at være stille; optaget af sit arbejde, som han var, var den tungsindige og tålmodige kunstner fuldstændig døv for al den larm, der lød i hans værksted, og når blot arbejdet gik sin gang, havde han desuden intet at indvende imod en lystighed, som Valerio holdt af, og som ansporede hans iver. Denne var ligefrem sine lærlinges afgud; om han end uophørligt ansporede dem og tit gik for vidt med at gøre nar ad dem i sin kritik af deres arbejde, holdt han i grunden af dem, som om de var hans egne børn, og lettede dem deres anstrengelser ved sin stadige lystighed. Hver dag havde han nye pudsige historier at fortælle og den ene sang kådere end den anden; så han en begå en fejl og nægte det af forfængelighed eller vedblive at forsvare sig af uvidenhed, fik han hele skolen lystig på hans bekostning og smurte hans ansigt til med sin pensel; men når en dygtig elev kom til at gøre noget galt og for alvor blev bedrøvet eller hemmeligt rødmede derover, gik han hen til ham, tog hans værktøj og bødede skaden på et øjeblik, idet han opmuntrede ham med venlige ord eller tav stille for ikke at vække hans kammeraters opmærksomhed. Var Francesco æret og afholdt, så var derfor Valerio tilbedt i sin skole, og hans elever havde gerne for at være ham til behag styrtet sig ned på stenbroen fra den store kuppel, om så skulle have været.

Den eneste, som hverken tog del i denne lystighed eller denne begejstring, var Bartolomeo Bozza, som bestandig var kold og tavs. Francesco satte stor pris på hans smukke og solide arbejde og på hans strenge sæder. Hans sørgmodighed havde han sympati med, og han sagde tit, at bag denne mørke, hemmelighedsfulde ungdom lå der en stor kunstnerfremtid gemt. Hvad Valerio angik, så havde han, skønt han kun fandt ringe behag i omgang med Bozza, alt for velvilligt et sind til ikke at tiltro ham alle de gode egenskaber, han selv besad.

Den dag kom Bozza, som ellers i reglen var ved arbejdet før de andre, over en time efter at solen var stået op. Han var endnu mere bleg og nedslået end sædvanlig, mere tavs og mørk, end man endnu havde set ham. Han havde ikke nydt et øjebliks hvile; hele natten havde han vanket om som en ulykkelig skygge i de bugtede og dybe gader; hans hår hang uredt ned over hans hule kinder, hans skæg var vildt og strittende, hans sorte fjer havde stormen knækket. Han tog i tavshed sit skødskind og sit værktøj og indtog sin plads tæt ved Valerio, der arbejdede på sin feston.

Francesco lagde nok mærke til sin lærlings sene komme, men Bozza var ellers altid så punktlig, at mesteren vel vogtede sig for at gøre ham nogen bebrejdelse for denne uefterrettelighed, den første i de tre år, han havde stået i lære.

Valerio, der altid var snaksom, og som blev opfyldt af inderlig bekymring ved at se ham, var ikke bange for at spørge ham.

"Hvad fejler du, kammerat," sagde han, idet han betragtede ham fra top til tå, "du ser jo ud, som du var blevet begravet i går, giv mig din hånd og lad mig føle, om du ikke er et genfærd."

Bozza lod, som han ikke hørte det, og tog ingen hensyn til den hånd, der venligt raktes ham.

"Har du spillet, Bartolomeo? Har du tabt dine penge i nat? Er det det, du er i ondt lune over, hvad? Er det det, at du har spillet, du tager dig nær? Pengene skal du ikke bryde dig om, du ved, at min pung er din."

Bozza svarede ikke.

"Nå, er det måske ikke det? Har din elskerinde bedraget dig, eller, hvad der er endnu værre, elsker du hende ikke længere? Lav du så et smukt madonnabillede i hendes lignelse, som i al evighed kan lade sit blide øje hvile på dig. Eller skulle du tilfældigvis have en fjende? Skal jeg være din sekundant? Også det!"

"Det var en hel del spørgsmål, messer Valerio," svarede Bozza med dæmpet stemme, men i en skarp tone. "Er det nu kommet så vidt, at når en af eders svende kommer en times tid for sent, skal han i forhør og aflægge regnskab for sin opførsel?"

"Aha!" råbte Valerio forbavset, "du er i meget slet lune, min stakkels ven. Jeg vil håbe, at du om en føje stund, når dit anfald er forbi, vil lade min mening vederfares noget mere retfærdighed."

Han tog igen fløjtende fat på sit arbejde, og Bozza begyndte på sit med en langsomhed og affekteret skødesløshed og kejtethed, som han imidlertid ikke havde den tilfredsstillelse at få Valerio til at mærke.

Da Bozza efter et par timers forløb indså, at det ikke ville lykkes ham at opirre Valerio, skiftede han fremgangsmåde og gav sig med et til at arbejde rask væk uden at give agt på, hvad

materiale han anvendte, og idet han blandede farverne imellem hinanden på den grelleste og løjerligste måde.

Valerio sendte ham et blik fra siden og betragtede ham nogle øjeblikke. Han var forbavset over denne halsstarrighed, men da det var første gang, at noget sådant hændte, modstod han den tilbøjelighed, han følte til at blive heftig, foresatte sig at gøre sin lærlings arbejde om igen, og sagde til sig selv, at når alt kom til alt, var det jo kun en dags arbejde, der gik til spilde.

Men til trods for denne højmodige beslutning og til trods for den umage, den gode Valerio gjorde sig for ikke at komme til at se på det gruelige makværk, Bozza arbejdede så ivrigt på – så havde den hårde, uregelmæssige lyd af hans stok noget så febrilsk og irriterende ved sig, at den unge mester mærkede, det var på tide at unddrage sig den, hvis han ikke ville lade sig gøre vred. Valerio følte, at han havde en god samvittighed overfor sin lærling. Bozza måtte være syg, tænkte han, og han nærede endnu mere deltagelse for ham end vrede. Modig som løven, men også ædelmodig og tålmodig som den, forlod han sit stillads, tog sin sorte silketrøje på, og gik ned for at trække frisk luft et øjeblik i domkirkens gård, der stødte op til Dogepaladset, et af de smukkeste arkitektoniske mindesmærker i verden.

Efter at have gået nogle omgange under gallerierne troede han sig rolig nok til at vende tilbage til værkstedet, da han, just som han igen var steget ned ad kæmpetrappen, pludselig stod ansigt til ansigt med Bozza. Den samme pinlige følelse, som havde opfyldt Valerio, mens han trængte sin vrede tilbage, havde også betaget Bartolomeo, mens han forgæves søgte at opirre sin rival. Da Valerio havde unddraget sig denne tavse

tortur, havde Bartolomeo følt den så stærkt, at han ikke kunne holde den ud; minutterne syntes ham århundreder, og instinktivt henrevet af et uimodståeligt had styrtede han afsted efter ham og nåede ham just på det sted, hvor to hundrede år tidligere Marino Falieros hoved var faldet for øksen. Hele Valerios vrede blussede nu op, og i nogle øjeblikke stod de to unge kunstnere ubevægelige, med funklende øjne og ventede uvisse og utålmodige på modstanderens udfordring, som to rasende hunde, der knurrer dumpt med blodrøde øjne og strittende børster, før de styrter sig over hinanden.

7

Hvor plumpe end Vincent Bianchinis kunstgreb var, så var den iagttagelsesevne, hvormed naturen havde begavet ham, og det fuldstændige kendskab, han havde til andres svagheder og fejl, ham til større nytte end virkelig overlegenhed ellers plejer at være. Han nærede en dyb og urokkelig foragt for menneskeheden. Han agtede samvittigheden for intet og hadede alle sine ligemænd; han veg ikke tilbage for noget som helst middel, og tog aldrig muligheden af gode bevæggrunde med i beregningen. Hans mørke gisninger slog næsten altid til, men det må dog siges, at ligesom stormen kun knækker de træer, hvis safter begynder at hentørres, og hvis stammer har tabt deres spændkraft, således sejrede hans onde råd kun over hjerter, hvor kærligheden, livets saft, var knapt tilmålt og trængtes tilbage af fjendtlige lidenskaber. En instinktmæssig fejhed afholdt ham fra at give sig ligefrem i kamp med stærke og ædle ånder. Han kendte således kun livets slette side, men denne kundskab gjorde ham dristig, når det gjaldt at bruge falskhed og svig.

Når han havde vovet at byde Bozza så grov en løgn, kom det af, at han forudså, at denne, der var en så mistroisk og indesluttet natur, aldrig ville søge at få sagen oplyst. Bozza var just ikke ligefrem en ynder af bedrag, men åbenhed og frimodighed var ham i høj grad imod. Hans store svaghed var en umådelig egenkærlighed, der bestandig følte sig stødt og bestandig led. Bianchini vidste også, at han opbød al sin viljes

kraft for at skjule dette ømme sted, og at frygt for at røbe det gjorde ham tavs og umeddelsom, uvillig til at indlade sig på nogen som helst forklaring, der kunne have nødet ham til at blotte sin sjæls inderste. Når Bartolomeo undertiden halvt forklarede sig for Francesco, kom det af, at han af dennes sørgmodighed sluttede, at han led af samme onde, og derfor frygtede ham mindre end andre. Han tog imidlertid fejl; Francescos sygdom havde en helt anden karakter end hans, skønt symptomerne var de samme. Hvad Valerio angik, valgte Bozza, da han overhovedet ikke forstod ham, slet ingen hensyn at tage til ham. Han følte sig overbevist om, at al denne naive sorgløshed kun var påtaget for at vinde venner og tilhængere, og jævne ham vejen ved de mægtiges gunst. Denne misforståelse var skyld i, at Bianchinis list lykkedes.

Da Bozza stod overfor Valerio, var hans mod borte, skønt han på ingen måde var fej. Den lyst han følte til at bebrejde ham hans formentlige adfærd aftenen i forvejen, veg pladsen for frygten for at lade ham mærke, hvor meget hans stolthed havde våndet sig under denne barnagtige krænkelse. Han følte godt, at den sande værdighed krævede, at han foragtede den eller lod, som han gjorde det, og idet han ligesom med et sæt trængte sin vrede tilbage til sin sjæls inderste, påtog han sig igen sit kolde og spotske væsen.

Forbavset over den pludselige forandring i hans holdning og ansigt, brød Valerio først tavsheden og spurgte, hvad han havde at sige ham.

"Jeg vil lade eder vide, messer," svarede Bozza, "at I må søge jer en anden lærling; jeg forlader eders skole."

"Hvorfor det?" råbte Valerio utålmodigt og ligefremt.

"Fordi jeg trænger til at forlade den," svarede Bozza; "spørg ikke videre."

"Og er det din mening at krænke mig ved at meddele mig det på den måde?" sagde Valerio.

"Aldeles ikke, messer," svarede Bozza i en iskold tone.

"I så fald," sagde Valerio, idet han gjorde vold på sig selv for at tvinge sin vrede, "i så fald skylder du mig for det venskab, jeg bestandig har vist dig, at betro mig dine grunde."

"Der er ikke tale om venskab her, messer," svarede Bozza med et bittert smil; "det er et ord, man ikke skal ødsle med, og en følelse, der ikke kan være synderlig meget af imellem jer og mig."

"Det er muligt, at du aldrig har haft den for nogen," sagde Valerio krænket, "men hos mig var denne følelse oprigtig, og jeg har givet dig alt for mange beviser på det, til at det ville anstå sig for dig at nægte det."

"I har unægtelig givet mig beviser," sagde Bozza ironisk, "som det vil falde mig svært at glemme."

Valerio så forbavset stift på ham. Han kunne ikke tro på så megen bitterhed, han ville ikke forstå hadets sprog.

"Bartolomeo," sagde han, idet han greb hans arm og førte ham hen under galleriet, "du har noget på hjertet. Jeg må imod min vilje have fornærmet dig. Hvad det end kan være, jeg sværger dig ved min ære, at jeg ikke har haft det til hensigt, og for at jeg kan overbevise dig, så sig mig, hvad det er."

Der var så megen frejdighed i den tone, hvori den unge mester talte, at det faldt lærlingen ind, at Bianchini muligvis havde spillet hans lettroenhed et puds, men på samme tid følte han stærkere end nogensinde trang til at skjule sin overdrevne

pirrelighed, og følelsen af hans egen svaghed gjorde Valerios ædle åbenhed endnu mere ydmygende for ham. Hans hjerte var tillukket for kærlighed og følte ingen trang til at besvare denne tilnærmelse. "Om end Bianchini måske har løjet," sagde han til sig selv, "om Valerio ikke har foragtet mig denne gang, så har han foragtet mig alle sine livfødte dage, og han foragter mig endnu i dette øjeblik ved at byde mig et beskyttende venskab og tilgivelse for en forseelse. Siden jeg har fået ordet sagt, får jeg lade det blive stående." Bozza havde allerede længe lidt ved sin forbindelse med Zuccatoerne, nu ville han bryde den.

"I har aldrig fornærmet mig, messer," svarede han koldt. "Havde I gjort det, ville jeg ikke indskrænke mig til at forlade jer, så ville jeg kræve oprejsning af jer."

"Og den er jeg, ved Gud, rede til at give dig, hvis du bliver ved at tro det," svarede Valerio, som vel mærkede, at hans lærling forstillede sig.

"Det er der ikke tale om, messer; og for at vise jer, at når jeg ikke søger strid, så er det i det mindste ikke fordi jeg er bange, skal jeg give jer en grund, som I måske ikke vil synes videre godt om."

"Kom blot frem med den," sagde Valerio, "sandheden bør altid for dagen."

"Så vil jeg da sige jer, mester," svarede Bozza i den mest pedantiske og krænkende tone, han kunne antage, "at det er kunsten det drejer sig om og intet videre. Måske vil I le af det, I, som foragter kunsten, men jeg, som ikke bryder mig om andet i verden end den, er nødt til at tilstå jer, at jeg er mand for at ofre de behageligste forhold for ønsket om at gøre fremgang og snart at blive mester."

"Det dadler jeg dig ikke for," sagde Valerio, "men hvorledes står jeg din fremgang i vejen? Har jeg forsømt din undervisning? Og har jeg ikke, i stedet for, som mestrene har for skik, at lade dig forrette håndværksmæssigt arbejde i skolen, behandlet dig som kunstner? Har jeg ikke bestandig givet dig al mulig lejlighed til at gøre fremgang ved at betro dig interessante og vanskelige arbejder og ved at vise dig den bedste måde at udføre dem på, med lige så megen iver, som om du havde været min egen broder?"

"Jeg underkender ikke eders tjenstvillighed," svarede Bozza, "men, om jeg end vil forekomme eder at være noget indbildsk, jeg ser mig nødsaget til at tilstå, at den fremgangsmåde, som I holder for den bedste, ikke tilfredsstiller mig. Jeg tragter ikke blot efter at blive den første i min kunst, men også efter at lade denne kunst, der kun er ufuldkommen i vore hænder, gøre et fremskridt, som jeg føler er mig åbenbaret. I må derfor tillade mig at sige mig løs fra eders system og at følge mit eget, som en røst i mit indre byder mig. Jeg har den tro, at jeg er bestemt til noget bedre end at gå i andres spor. Snubler jeg, så beklag mig ikke, lykkes det mig, så stol på, at jeg hverken skal nægte jer min hjælp eller mine råd."

Valerio, som ikke anede – så blottet for forfængelighed var han – at denne tale var opfundet udelukkende i den hensigt at såre ham dybt, undertrykte en stærk lyst til at le. Han havde ofte lagt mærke til Bozzas overdrevne egenkærlighed, og i dette øjeblik syntes det ham, at hans praleri grænsede til vanvid. Deraf forklarede han sig den uro, der havde været over ham hele morgenen, og idet han betænkte, hvor sørgelig en sådan lidenskab var, og hvor mange lidelser den måtte medføre, var

han godmodig nok til ikke alt for åbenlyst at drive spot med den.

"I så fald, min kære Bartolomeo," sagde han med et smil, "synes jeg, at du var meget nærmere til at give os råd og vi til at tage imod dem, hvis du blev hos os. Da du altid får lov at gøre dit arbejde, som du vil, er der intet i vejen for, at du kan indføre forbedringer og bringe det fuldkommenheden så nær, som dig lyster. Kan du bringe vor kunst videre, lover jeg dig, at jeg, langt fra at hindre dig, med glæde selv skal drage nytte af det."

Bozza mærkede nok, at Valerio til trods for de venlige ord gjorde lidt nar af ham. Ude af sig selv over forgæves at have villet være uartig og blot være blevet latterlig, kunne han ikke længere styre sig og svarede i så skarp en tone, at Valerio til sidst tabte tålmodigheden og sagde:

"I sandhed, min kære ven, hvis det latterlige og usle arbejde du var ved at lave på, da jeg forlod domkirken, er en åbenbaring af dit geni, vil jeg hellere ønske, at kunsten må gå tilbage under mine hænder end gøre slige fremskridt under dine."

"Jeg ser nok, messer," svarede Bozza opbragt over, at alle hans småforsøg på at hævne sig vendte sig imod ham selv, "at I ikke lader jer skuffe af de påskud, jeg har fundet på for at komme fra jer. Jeg havde ønsket at pådrage mig eders mishag, så at I sendte mig bort, for at I derved kunne undgå den ydmygelse, at jeg gik af mig selv. Det gør mig ondt, at I ikke har fattet det højmodige i denne min fremgangsmåde, og at I nøder mig til at sige jer, at jeg ikke vil blive en time længere i eders skole."

"Og grunden til din bortgang forbliver en uigennemtrængelig hemmelighed?" spurgte Valerio.

"Ingen har ret til at spørge mig om den," svarede Bozza.

"Jeg kunne tvinge dig til at opfylde din forpligtelse," svarede Valerio, "for jeg har din hånd for, at du vil arbejde under min vejledning til næstkommende St. Marcus dag, men det sømmer sig ikke for mig at skaffe mig hjælp ved tvang. Du har altså din frihed."

"Jeg er villig til at byde jer al den skadeserstatning, I kan gøre fordring på," svarede Bozza, "og der er intet jeg nødigere vil, end at være jer forbunden."

"Det kommer du dog til at finde dig i," sagde Valerio, idet han gengældte hans hilsen, "for jeg har ikke i sinde at modtage noget af dig."

Således skiltes mester og lærling. Valerio så ham gå bort og gik derpå nogle gange i stærk sindsbevægelse op og ned ad buegangen; så vendte han, pludselig grebet af smerte over så megen utaknemmelighed og hårdhed, tilbage til sit arbejde, med ansigtet badet i tårer.

Bozza gik derimod til sin elskerinde, som han den dag behandlede bedre, end han plejede. Han følte sig let, næsten glad til mode, det var ham, som om hans bryst var blevet befriet fra en uhyre vægt – det var taknemmeligheden, der er de hovmodige så utålelig, han havde kastet bort. Han bildte sig ind, at han havde besejret og brudt med hele sin fortid, og at han for fulde sejl styrede ind i en berømmelig og uafhængig fremtid.

8

Bozza var ingenlunde uden fortjeneste som kunstner. I anlæg overgik han langt Bianchinierne, som kun var flittige og omhyggelige arbejdere, og under Zuccatoernes vejledning havde han fået høje begreber om tegning og farve. Hans linjer var smagfulde og korrekte, hans farver var ikke uden sandhed, og med hensyn til gengivelsen af et stofs rigdom og glans overgik han måske endog Valerio selv. Men var han end ved flid og udholdenhed nået til med held at fremstille det stoflige i sin kunst, var han dog langt fra at have fået den hellige ild fra Himlen, som giver kunstens frembringelser liv, og hvorpå geniets overlegenhed over talentet beror. Bozza havde for megen forstand og granskede desuden alt for meget efter hemmeligheden ved denne overlegenhed hos andre, til at han ikke skulle indse, hvad det var, det skortede ham på og af al magt stræbe efter at nå det. Men forgæves forsøgte han at meddele sine figurer den rørende ynde eller den ophøjede begejstring, som besjælede Zuccatoernes, det lykkedes ham kun at male de fysiske bevægelser. I billedet af Apokalypsen var hans dæmoner og fordømte meget godt udført, men skønt dette arbejde netop var hans triumf, havde han dog ikke formået at give disse sindbilleder på had og smerte det åndige udtryk, som burde være det fremherskende i religiøse billeder; de fordømte syntes kun at pines af ildsluerne, der fortærede dem, ingen følelse af skam eller fortvivlelse malede sig i deres af raseri fortrukne ansigter; de oprørske engle havde intet beholdt af

deres himmelske udspring, sorgen over tabet af deres oprindelige højhed var kvalt under en frygtelig ironi, og når man betragtede disse urene træk, denne vilde latter, disse pinsler, der mere mindede om inkvisitionen end om Herrens dom, følte man sig mere forbavset end rørt, mere grebet af modbydelighed end af rædsel.

Til trods for disse fejl, der kun kunne bedømmes af en åben og udviklet sans, havde Bozzas arbejde udmærkede fortrin, og Zuccatoerne havde godt kendt hans kræfter, da de betroede ham det. Men da han havde villet forsøge sig på ædlere emner, var det slået fuldstændig fejl for ham. De bevægelser, der skulle være majestætiske, blev stive, hans beåndede skikkelser blev vrængbilleder, hans engle bevægede forgæves deres stærke og skinnende vinger, deres fødder syntes uløseligt bundne i kalken, og deres øjne havde ingen anden glans end marmorets og emaljens.

De misfornøjede mestre genfandt ikke deres tanke i udførelsen af deres tegninger, hvor nøjagtig den end var, og måtte med besvær eftergå alt det, hvorpå følelsen og fremstillingen af det åndelige liv i disse skikkelser beroede. Efter at billedet af Apokalypsen var færdigt, var Bozza derfor blevet sat til at arbejde på den store guirlande i hvælvingen, og da han fandt det under sin værdighed slavisk at kopiere ornamenter, havde han i sit stille sind lidt alle de kvaler, der følger med krænket hovmod. Zuccatoerne havde imidlertid brugt den yderligste venlighed og finhed, da de lod ham forstå, at det var nødvendigt at overlade udførelsen af de hellige emner til dueligere hænder, og at han burde indskrænke sig til at fuldføre enkelthederne i hvælvingen, indtil der blev betroet

skolen emner, som hans særlige talent egnede sig for. Bozza syntes ikke, han var Zuccatoerne nogen tak skyldig for den vejledning i tegning og maling, de gav ham i deres fritid; intet i verden var ham vigtigere end omsorgen for hans fremtidige berømmelse, og i sit stille sind bebrejdede han derfor Valerio, at han havde smag for fornøjelser, der hindrede ham i at hellige ham hvert ledigt øjeblik, og Francesco, at han for egen regning gjorde alvorlige studier, som undertiden nødsagede ham til at afkorte undervisningen eller opsætte den til næste dag. Han fik bildt sig ind, at disse mestre var bange for, at han skulle overgå dem, og berøvede ham midlerne til hurtigt at uddanne sig for så længe som muligt selv at kunne drage fordel af hans arbejde. Han gav sig således i sin sjæls inderste alle mistillidens og hadets kvaler i vold.

Til andre tider, og disse øjeblikke var endnu mere pinefulde, åbnede han sine øjne for virkeligheden og så, at til trods for den udmærkede vejledning og de uegennyttige råd, han fik, gjorde han ikke så store fremskridt, som man havde kunnet vente. Han følte bittert alle manglerne ved sit arbejde og spurgte forfærdet sig selv, om hans talent ikke var så ringe, at han for bestandig var slået med afmagt; han så, hvad der manglede, og kunne ikke nå det, det syntes ham, at hans hånd kun evnede at gengive hans tankes høje flugt i et lavt og plumpt sprog, og han var ikke langt fra at tro, at onde magter drevet af skinsyge greb ind i hans skæbne. Tit havde Valerio sagt til ham: "Bartolomeo, den største hindring for udviklingen af dine evner er den uro, der fortærer dig. Intet skønt og godt kan fødes, når hjertet mangler varme og ånden frihed. Der må legems- og sjælskarskhed til for at frembringe et sundt værk, det, som

springer ud af en syg hjerne mangler livets forudsætninger. Hvis du i stedet for at tilbringe natten med at drømme om ære og berømmelse hvilede i din elskerindes arme, hvis du i stedet for at udgyde tårer af tærende ærgrelse græd ud ved en trofast vens bryst, hvis du endelig, når du for træthed ikke længere kan bruge dit værktøj ordentligt og skelne farverne, hellere end at trætte dit syn og slappe din viljes kraft, søgte et middel til at give din kunstnerevne dens spændkraft tilbage ved for en føje stund at give den en anden næring og hengive dig til de adspredelser, der sømmer sig for ungdommen, så tror jeg, du ville blive overrasket ved, når du vendte tilbage til arbejdet, at føle dit hjerte slå raskere og hele dit væsen være gennemtrængt af en ukendt glæde og et sejrrigt håb. Nu er du altid nedslået, segner hvert øjeblik under livets byrde, hvordan skal du da kunne give dit værk det liv, som du selv mangler? Bliver du således ved, vil alle dit genis kilder være udtømte, før du har kunnet bruge dem. Over at stirre imod målet og udmale dig sejrens løn glemmer du at nyde frembringelsens søde bevægelse og rene glæde. Kunsten vil hævne sig, fordi du ikke har elsket den for dens egen skyld, og vil kun på fjernt hold afsløre sig for dit blændede og skuffede syn, og om du end måske ved sære midler når at vinde mængdens tomme bifald, vil du ikke føle den samvittighedsfulde kunstners ædle selvtilfredshed, der med et smil hører på uvidenhedens dumme dom, og trøster sig over sine ringe kår, når han blot i sin muses arme kan nyde en salighed, som hoben ikke aner."

Den ulykkelige kunstner følte godt, at Valerio havde ret, men i stedet for at indse, at han talte således til ham i sin sjæls enfold og med det oprigtige ønske at føre ham på rette vej, hørte han

på disse ord, som om de var udsprunget af en hemmelig glæde og grusom hån over hans lidelser. Modløs og fortvivlet udbrød han da: "Ja, det er kun alt for sandt, Valerio! Jeg er fortabt; jeg er udbrændt som en fakkel, der er fortæret i stormen, før den har ydet sit lys og spredt sin glans. ved det godt, og I lægger fingeren på såret; I kender hemmeligheden ved eders styrke og min svaghed. Triumfer da, ydmyg mig, foragt mine drømme, tilintetgør mit håb, ja spot endogså min higen og attrå. I har forstået at gøre brug af eders kraft, I har fået gangeren tøjlet, I har tæmmet den – jeg sporer den uafladelig, og båret afsted af den vil jeg knuses mod den første hindring, der kommer på min vej."

Det var til ingen nytte, at brødrene søgte at berolige ham og indgyde ham nyt håb, han stødte deres deltagelse fra sig, og såret af deres medfølelse skjulte han sin elendighed fjernt fra alles øjne og fra al trøst.

Da de så, at deres venligt mente råd kun tjente til at forhøje denne forpinte sjæls lidelser, havde de to unge mestre lidt efter lidt af sig selv ophørt med at tale til ham. Deraf havde Bozza sluttet, at de ikke længere brød sig om ham og var bange for, at han skulle drage for megen fordel af deres råd. Den ulykkelige omstændighed, at han havde måttet opgive et ædelt og interessant arbejde for at få nogle kedelige ornamenter færdige til den bestemte tid havde bragt hans bitre stemning til det yderste. Han havde da fattet den beslutning at forlade dem, så snart hans tid var udløbet, for han gjorde sig intet håb om, at de ville indstille ham til at blive mester, som de efter deres overenskomst med prokuratorerne havde ret til. Denne ret gjaldt kun for én elev om året, og hans unge kammerater

Ceccato og Marmi syntes ham at måtte være langt mere efter Zuccatoernes smag. Han havde i sinde at tage til Ferrara eller Bologna, lade sig gøre til mester og oprette en skole, for var han end en af de sidste i Venedig, kunne han håbe at blive en af de første i en mindre rig og navnkundig by. Hans strid med Valerio, mente han, havde bragt ham dobbelt fordel, idet den både havde skaffet ham hans frihed og skaffet ham lejlighed til en hævn.

Arbejderne var ikke færdige, og St. Marcus-festen nærmede sig, øjeblikkene var talte. I begge skoler, både Zuccatoernes og Bianchiniernes fordoblede man sine anstrengelser for at nå at opfylde de indgåede forpligtelser. En lærlings fraværelse eller bortgang var derfor i dette øjeblik et virkeligt tab og beredte de uhørte anstrengelser, man lige til nu havde opbudt for ikke at blive overtruffet af modparten, alvorlig fare for at udfaldet ikke skulle svare til dem.

9

Det varede ikke længe, før Bianchinierne lagde mærke til Valerios nedslåethed, og at Bozza havde forladt ham. Vincent fortalte med en rå latter sine to brødre om den krigslist, han havde brugt dagen i forvejen, og alle tre besluttede de, opmuntrede ved dette første held, at opbyde alt for at skade arbejderne i den store kuppel og ødelægge Zuccatoerne. Efter at de havde holdt råd i værtshuset, gik Vincent ud for at spore Bozza op, og ved nattens frembrud fandt han ham i de store haver, der strækker sig langs med lagunerne i forstaden Santa-Chiara. Bozza gik langsomt langs med en grøn hæk, der af og til afbrødes af smukke frugttræer, som hældede sig yndefuldt ud over de stille bølger. Der hvilede en dyb stilhed over denne lund, og den nedgående sols sidste stråler bredte i det fjerne deres rødlige skær over øen Cerlosas landlige klokketårn. Fra denne side har Venedig et lige så naivt og idyllisk udseende, som den fra andre sider er forførerisk, stolt eller vild at se til. Man ser kun både ladede med urter eller frugter lægge til der, man hører ingen anden lyd end den af riven i gangene eller af kvindernes rokkehjul, når de sidder omringede af deres børn på tærskelen af drivhusene. Klosterurenes klokker angiver der timerne med en klar, næsten kvindelig røst, og intet afbryder deres længe vedholdende, melankolske bævende lyd. Her var det, at Childe Harolds sanger ofte søgte løsningen af nogle af naturens gåder, ynde, mildhed, henrykkelse, fred, hemmelighedsfulde ord som naturen i sin afmagt eller ubarmhjertighed oversatte ham ved

slaphed, nedslåethed, kedsomhed, fortvivlelse. Der gik Bozza, ufølsom for en dejlig aftens velgørende indflydelse, optaget af de store havfugles hurtige flugt og heftige kamp, idet de stredes om dagens sidste bytte eller skyndte sig til deres skjulte tilholdssteder. Disse scener, fulde af strid og uro, var de eneste, der stemte med hans sjæls tilstand. Overalt så han i den overvundne et billede på sine medbejlere, og når sejrherrens skrig af raseri og triumf skingrede igennem luften, følte Bozza sig til mode, som om han løftedes på brede vinger op imod målet for sin umættelige attrå.

Bianchini tiltalte ham med påtaget ligefremhed, og efter at have sagt ham, at han længe havde lagt mærke til, hvor slet Zuccatoerne behandlede ham, bad han ham om at sige sig, i al hemmelighed, om så skulle være, om han afgjort havde besluttet at forlade deres skole.

"Der er ikke længere noget hemmeligt i det," svarede Bartolomeo, "for det er ikke blot en afgjort sag, men det er allerede sket."

Bianchini udtrykte med en vis forbeholdenhed sin glæde herover, forsikrede Bozza, at han havde kunnet blive ti år hos Zuccatoerne uden at gøre et skridt henimod at blive mester, og anførte som eksempel Marini, der var en talentfuld ung mand og nu havde arbejdet hos dem i seks år uden andet udbytte end en ringe løn og titel af svend. "Marini smigrer sig med håb om at blive mester til Sankt Marcus festen, som messer Francesco Zuccato har lovet ham, men ..."

"Har han lovet ham det? Er det vist?" sagde Bozza med funklende øjne.

"Jeg har selv hørt på det," svarede Vincent. "Han har måske også lovet jer det? Det koster ikke Zuccatoerne noget at give løfter, de behandler deres lærlinge, som de behandler prokuratorerne, giver mere i ord end i gerning. De forstår at føje talen kønt, at forklare dem, der vil lade sig narre, at kunsten kræver en lang læretid, at det er det samme som at dræbe en kunstner, mens han står i blomst, når man alt for tidligt overlader ham til hans fantasis luner, at de største talenter er gået til grunde, fordi de alt for tidligt har opgivet det slaviske studium af forbillederne osv. Og hvad ved de ikke at fortælle. De har i deres faders malerskole, dengang han havde en, lært fem-seks store ord udenad, som de har hørt sige til Tizian eller Giorgione, og nu tror de, at de selv er mestre i malerkunsten og taler som kunstdommere. I sandhed, det er så latterligt, at jeg ikke kan begribe, hvorfor eders store djævel i åbenbaringsscenen, denne ypperlige figur, der er behandlet med så meget komisk lune, så lystig og med så udmærkede horn, al jeg aldrig har kunnet se den uden at le, ikke stiger ned fra muren og kommer og vasker deres øren med sin løvehale, når de siger ting, der er så latterlige og ilde på deres plads i deres mund."

Skønt Bozza følte sig noget såret ved denne plumpe lovtale over hans hovedværk, en skikkelse, som det havde været hans mening skulle være forfærdelig og ikke latterlig, voldte det ham dog en hemmelig glæde at høre Zuccatoerne blive spottede og nedgjorte. Da Bianchini mente at have vundet hans tillid ved at kæle for hans svage side, tilbød han at optage ham i sin skole og lovede ham endogså en løn, langt højere end den han havde fået hos Zuccatoerne, men til sin overraskelse så han ikke det

ringeste tegn til glæde i Bozzas ansigt, og et rent afslag var hele det svar, han fik. Han troede, at den unge svend gjorde sig kostbar for at vinde flere penge; Bianchinierne forstod ikke, at der i en kunstners liv kunne være andet mål, andet håb, anden hæder end penge.

Efter forgæves at have søgt at friste ham ved endnu mere glimrende tilbud, opgav Vincent at hverve ham, og idet han påtog sig en fuldkommen uegennyttig mands rolige mine, søgte han ved at smigre ham og samtale med ham at komme på det rene med grunden til dette afslag og hvad der var hans ærgerrigheds hemmelige mål. Det var ikke vanskeligt. Bozza, der var så mistroisk og forbeholden, at det oprigtigste venskab ikke kunne få tilståelsen af hans svaghed vristet fra ham, gav som et barn efter for det plumpeste smigreri; ros var for hans lunger som luft, uden den led og hensygnede han. Da Bianchini mærkede, at al hans tanke gik ud på at blive mester og at nyde den anseelse, myndighed, uafhængighed, og i det hele taget de adkomster, som dette gav, uden hensyn til, om han havde nogen fordel af sit arbejde, ja at han endog var villig til endnu i lang tid at lide savn, fattede han en dyb foragt for denne ærgerrighed, der dog var mindre ussel end hans egen, ja han ville åbenlyst have spottet ham, hvis han ikke havde indset, at han endnu kunne bruge ham til Zuccatoernes skade.

"Aha, min unge mester," sagde han, "I vil byde og ikke længere lyde! Det er ganske naturligt, indrømmer jeg, for en mand med eders talent. Nu vel! I må se at blive mester, men ikke i en ussel provinsby, hvor I vil komme til at arbejde nat og dag i jert ansigts sved en snes år, uden at nogen taler om jer. I må blive

mester her i selve Venedig og ved Sankt Marcus-festen, stikke Zuccatoerne ud og tage deres plads."

"Ja, det er lettere sagt end gjort," svarede Bozza, "Zuccatoerne er almægtige."

"Måske ikke så meget som I tror," svarede Bianchini. "Vil I give mig eders ord på, at I vil stole på mig og hjælpe mig med alle mine anslag? Jeg giver jer til gengæld mit på, at inden seks måneder skal Zuccatoerne være jaget ud af Venedig, og vi to, I og jeg, uindskrænkede herrer i domkirken."

Vincent talte med så megen sikkerhed, og han var så bekendt for at være en udholdende, dygtig mand, der havde lykken med sig i alt, hvad han foretog sig; han var sluppet fra så mange farer, havde rejst sig efter så mange ulykker, der ville have knust enhver anden, at Bozza følte en gysen af glæde risle igennem sine årer, og sveden sprang frem på hans pande, som om solen igen var steget op af havet, hvori den nylig havde sænket sig, og havde badet ham i livets varmeste stråler.

Bianchini så, at han var overvundet, tog hans arm og førte ham med sig.

"Kom," sagde han, "og I skal med egne øjne se et ufejlbarligt middel til at tilintetgøre vore fjender. Men først må I sværge mig til, at I ikke vil lade en tåbelig følsomhed få magt over jer og bringe mine planer til at strande. Eders vidnesbyrd er mig ganske uundværligt. Er I sikker på, at I ikke vil vige tilbage for nogen af følgerne, når sandheden kommer frem, hvor hårde de end kunne blive for eders fordums mestre?"

"Og hvor langt går da disse følger?" spurgte Bozza forbavset.

"Lige til livet," svarede Bianchini, "de vil bringe landflygtighed, vanære, elendighed over dem."

"Det vil jeg ikke lade mig bruge til," svarede Bozza tørt, idet han forlod fristeren, "når alt kommer til alt, er Zuccatoerne hæderlige mænd, og jeg kan ikke drive min harme til had. Lad mig i ro, messer Vincent, I er et slet menneske."

"Det synes jer så," svarede Vincent uden at tage sig en betegnelse nær, som han for længe siden var ophørt at rødme over, "det forfærder jer, fordi I tror på Zuccatoernes ære. Det er meget smukt og meget enfoldigt af jer. Men om I nu fik at se, med eders egne øjne, siger jeg jer, at de er uredelige, besviger staten for dens penge ved at stjæle deres løn, idet de forfalsker arbejdet, om jeg nu viser jer det, hvad siger I så? Og hvis jeg, når jeg har vist jer det, stævner jer til rette tid og sted for at aflægge vidnesbyrd for sandheden, hvad vil I så gøre?"

"Får jeg sligt at se med mine egne øjne, vil jeg sige, at Zuccatoerne er de største hyklere og de mest topmålte løgnere, jeg nogensinde har truffet på, og i så fald vil jeg, hvis jeg stævnes til at aflægge vidnesbyrd, gøre det, fordi de har drevet et uværdigt spil med mig, og fordi jeg hader dem, der har ret til at gå forud for andre, for meget til at jeg ikke skulle afsky dem, der tilriver sig denne ret ved løgn. De skulle være tyve og niddinger! Jeg tror det ikke, men jeg ville ønske det var sandt, om det så blot var for at kunne have den tilfredsstillelse at sige dem op i deres åbne øjne: Nej, I har ingen ret til at foragte mig."

"Følg mig," sagde Bianchini med et frygteligt smil. "Natten er mørk, og vi kan desuden gå ind i domkirken til enhver tid uden at vække mistanke hos nogen. Kom, og hvis I ikke mangler mod, skal I inden seks måneder male en stor gul djævel i loftet derinde, som skal grine højere end alle de andre og indbringe jer et hundrede dukater."

Med disse ord sneg han sig frem imellem de duftende træer, og Bozza fulgte ham med usikre skridt, idet han nedtrådte timian- og fennikelhækken på sin vej, skælvende over hele sit legeme, som om han skulle til at begå en forbrydelse.

10

Den næste bag så man Bozza arbejde ivrigt i Bianchiniernes skole i kapellet Sankt Isidor. Francesco, som hans broder havde givet en nøjagtig beretning om det optrin, der havde fundet sted den foregående dag, blev så dybt krænket over Bozzas opførsel, at han bad Valerio om ikke at gøre noget nyt forsøg på at erfare grundene til den. Han led i stilhed, og idet han følte en fornærmelse, der var tilføjet hans højt elskede broder, langt stærkere, end om den var tilføjet ham selv, da han ikke kunne forstå, hvorledes man kunne modstå en forklaring, som Valerio åbent og ærligt havde givet, lod han, som han ikke mere så Bozza, og gik ham fra den dag af forbi, som om han aldrig havde kendt ham. Valerio, som vidste, hvor meget det lå hans broder på hjerte, at kuplen blev færdig, og så den bekymring, det voldte ham, at Bozza havde forladt dem, besluttede hellere at arbejde sig til døde end ikke at overvinde denne vanskelighed. Francescos helbred var skrøbeligt, hans stolte og følsomme sjæl pintes af frygt for, at han ikke skulle kunne opfylde sine forpligtelser. Det drejede sig ikke blot om hans kunstnerberømmelse, som han nu bebrejdede sig at have tænkt alt for meget på, da det viste sig, at det materielle arbejde var blevet sinket af den, det drejede sig om æren. Han var ikke ubekendt med de kunstgreb, Bianchinierne allerede havde forsøgt for at sværte hans rygte. Da han havde påtaget sig dette overordentlig storartede arbejde, havde hans fader, som anså det for at være alt for betydeligt i forhold til de tre år, i hvilke det

skulle fuldføres, søgt at holde ham tilbage. Tizian, som mente, at Valerios ustadige liv og den andens slette helbred gjorde det umuligt for dem at få det færdigt, havde flere gange rådet dem til at udsone sig med Bianchinierne og bede prokuratoren om at få sagen omordnet. Men Bianchinierne, som oprindelig var udgået fra Francescos skole, havde kun lidt talent og var utåleligt hovmodige. Ikke for alt i verden ville Francesco have betroet dem et arbejde, som han havde påtaget sig og ledede med så megen omhu og kærlighed.

For at forstå den vægt, mesteren lagde på ikke at komme en eneste dag for sent med sit arbejde, må man vide, at Sankt Marcus-kirken i de foregående år var blevet hjemsøgt af uduelige og upålidelige arbejdere. Betydelige summer var blevet anvendt til at underholde en flok udsvævende håndværkere, hvis arbejde man med stor bekostning havde måttet lade gøre om igen. Fader Alberto og Rizzo havde fået prokuratorerne til at indse nødvendigheden af at bringe orden i udgifterne og arbejdet. Efter flere prøver havde man sat Francesco Zuccato i spidsen for mosaikarbejderne, og Vincenzo Bianchini havde, skønt han var dømt til landsforvisning på fjorten år, anklaget for falskmøntneri og for at have begået flere mord, navnlig et på sin barber, ved sit og sine brødres arbejde fundet beskyttelse hos prokurator-kassereren, som havde stillet ham til Zuccatoernes rådighed. Men da ethvert forhold imellem disse to familier var umuligt, havde Francesco bedt om tilladelse til at vælge andre elever og havde fået den. For at gøre ende på de stridigheder, der opstod heraf, og for at stille den af prokuratorerne, der interesserede sig for Bianchinierne, tilfreds, havde kommissionen bestemt sig til at tro disse på

deres ord på, at de formåede at arbejde på egen hånd uden vejledning. Man havde givet dem mindre fordelagtige vilkår end Zuccatoerne og et endnu langvarigere arbejde: de havde selv fastsat disse vilkår og udbedt sig denne prøve på deres talent. Fra den dag af havde de uafladeligt gjort sig selv gældende overfor kommissionen, som forøvrigt var alt andet end kyndig i slige sager, og rakket ned på Francesco, hvis beskedenhed og ærlighed ikke tillod ham at tage kampen op med dem. Kommissionen satte en ære i at kunne få betydeligere og bedre arbejder udført for ringere bekostning end tidligere havde været tilfældet. Den ville gøre sig fortjent til ros og belønning af senatet, når kirken, efter at være restaureret, skulle indvies. Francesco så den skæbnesvangre dag nærme sig, og det var til ingen nytte, at han udtømte sine kræfter; håbet begyndte at svigte ham. Han så Valerio uanfægtet af uro og bekymring stå fast på, at han samme dag ville være med til at fejre indstiftelsen af et lystigt laug, og Bozzas bortgang i så vigtigt et øjeblik, bragte hans frygt til det yderste. "Selv om Valerio," sagde han til sig selv, "ville give sig helt og holdent hen til sit arbejde, det ville dog ikke hjælpe stort. Lad ham derfor more sig, siden han har det held at kunne være ufølsom for skammen ved et nederlag." Det var imidlertid ikke Valerios mening. Han kendte sin broders ridderlige samvittighedsfuldhed for godt til ikke at vide, at han ville være utrøstelig over en sådan ydmygelse. Han kaldte derfor sine kæreste lærlinge, Marini, Ceccato og to andre til sig, og skildrede dem Francescos og hele skolens stilling overfor den offentlige mening. Han bad dem gøre som han, ikke tabe modet, hverken slå af på arbejde eller fornøjelser og holde sig

på benene, til alt var ført lykkeligt til ende, om de så end skulle lade livet derfor dagen efter Sankt Marcus-festen. Alle svor de med begejstring, at de ikke ville skåne sig, men stå ham bi efter bedste evne, og de holdt ord. For ikke at ængste Francesco, der altid var bekymret over den ligegyldighed, Valerio viste for sit helbred, skjulte de den del, som han ikke brød sig om selv at lægge sidste hånd på, med brædder og arbejdede på det hver nat. Der blev lagt en let madras på stilladset, og når en af arbejderne overvældedes af træthed, lagde han sig på den og nød nogle øjeblikkes søvn, så godt det lod sig gøre for de andres lystige sang og bræddernes knagen. De tog alle arbejdet som en morskab og forsikrede, at de aldrig havde sovet bedre end når de vuggedes af stilladset til banketræets klang. Valerios urokkelige munterhed, hans smukke historier, hans kåde viser og den store krukke cypervin, der gik rundt imellem dem, holdt en bemærkelsesværdig iver ved lige. Denne iver blev kronet med held. Dagen før Sankt Marcus-festen, da arbejdet skulle ophøre, og Francesco, for at det ikke skulle se ud, som om han rettede en stum bebrejdelse imod sin broder, lod, som om han havde vundet en resignation, der var såre fjern fra hans sjæl, gav Valerio tegnet. Lærlingene tog brædderne bort, og mesteren så guirlanden og de skønne engle, der holder den, fuldførte som ved trylleri.

"O, min kære Valerio!" råbte Francesco, henrevet af glæde og taknemmelighed, "var det ikke en rigtig indskydelse, der drev mig til at give dig vinger på det billede? Er du ikke min skytsånd, min frelsende engel."

"Det var mig meget om at gøre," sagde Valerio, idet han gengældte hans kærtegn, "at vise dig, at jeg formåede at arbejde

og more mig på én gang. Er du tilfreds med mig, så har jeg fået løn for min umage. Men du må også takke disse brave svende, som har hjulpet mig så godt, og som derfor alle har fortjent at blive mestre. Det tilkommer dig at vælge, jeg siger ikke den dygtigste, for de er alle lige dygtige, men den, hvis adkomst er ældst."

"Mine kære, gode børn," sagde Francesco efter hjerteligt at have omfavnet dem, "I havde for kort siden ædelmodigt ofret eders ret og eders ønsker for en ung mands skyld, der er syg af ærgerrighed, hvis talent og lidelser syntes eder at fortjene interesse og medfølelse. I havde lovet at vise ham, at han gjorde jer uret, når han beskyldte eder for at være hans medbejlere og fjender. Idet I satte større pris på min vejledning end på den tomme ære, han higede efter, havde I besluttet at give ham et stort eksempel på dyd og uegennyttighed ved frivilligt og imod hans forventning at foreslå ham til at blive mester. Den utaknemlige har ikke biet på denne lykkelige dag, da han ville være blevet nødt til at elske og beundre eder, han har uværdig forladt lærere, som han ikke kunne forstå, og kammerater, som han ikke vidste at skatte. Glem ham; den, som mister eder, er straffet hårdt nok: hvor vil han finde mere oprigtige venner, hvem vil vise ham mere uegennyttige tjenester. Nu står der en plads som mester til eders rådighed, for jeg råder for den, og jeg har ingen anden vilje end eders. Gud bevare mig fra at træffe et valg imellem lærlinge, som jeg alle agter og elsker så højt. Vælg ham derfor selv. Den af eder, som får de fleste stemmer, skal også få min."

"Det valg er snart gjort," sagde Marini. "Vi havde forudset, kære mester, at du i år ville gøre ligesom de andre år, og vi har

allerede foretaget valget. Det er mig, på hvem de fleste af skolens stemmer er faldet, Ceccato har givet mig sin stemme, og jeg er valgt. Men det hele beror på en uretfærdighed eller misforståelse. Ceccato arbejder bedre end jeg, han har en hustru og to små børn, han trænger til at blive mester, og han har ret til det. Jeg har ikke så stor hast, jeg har ingen familie, jeg er glad ved at stå under eder og har endnu meget at lære. Jeg afstår alle mine stemmer til Ceccato og giver ham min egen med, hvortil jeg beder dig, mester, at føje din."

"Kys mig, min broder!" råbte Francesco, idet han trykkede ham i sine arme. "Denne smukke handling læger det sår, som Bartolomeos utaknemlighed har slået mit hjerte. Ja, der er endnu store sjæle og ædel opofrelse at finde blandt kunstnerne. Rødm ikke, Ceccato, ved at modtage dette højmodige offer, vi ved alle, at du i Marinis sted ville have handlet som han. Vær stolt, som om du var denne aftens helt. Den, som indgyder et sådant venskab, er dens lige, der lægger det for dagen."

Ceccato kastede sig grædende i Marinis arme, og Francesco gjorde sig rede til straks at gå til prokuratorerne for at få mesterbrevet stadfæstet, som han efter den sluttede overenskomst havde ret til at udstede for en af sine lærlinge om året.

"Vi vil vente dig ved bordet," sagde Valerio, "for efter så megen anstrengelse trænger vi til noget at styrke os på. Skynd dig at komme, min broder, for jeg må tilbringe den halve nat i San Filippo i anledning af lystighederne i morgen, og jeg vil ikke gå fra aftensbordet, før jeg har stødt mit glas mod dit."

11

Just som Francesco steg op ad den store trappe i prokuratorernes palads, mødte han Bozza, der bleg og fordybet i tanker kom ned ad den. Da Bartolomeo så sig ansigt til ansigt med sin gamle lærer, skælvede han og blev kendeligt forvirret. Da Francesco så på ham med den strenghed, som tilkom ham i dette møde, skiftede hans ansigt pludselig udtryk, hans blege læber skælvede, som om han forgæves søgte at tale, han gjorde et skridt henimod sin gamle lærer og en bevægelse som for at hilse ham. Pint af samvittighedsnag ville Bozza i dette øjeblik have givet sit liv for at kunne kaste sig for Francescos fødder og tilstå ham alt, men dennes iskolde mine, det knusende blik, han kastede på ham, og den umage, han gjorde sig for at undgå hans hilsen ved at vende hovedet bort, så snart han så ham føre hånden til huen, gjorde ham det umuligt at samle kraft til en betimelig anger. Han standsede uvis og håbende, at Francesco ville vende om og opmuntre ham ved et mere overbærende blik, men da han så, at han uigenkaldelig var dømt og opgivet, sagde han, idet han knyttede hånden med raseri og fortvivlelse: "Så gå da!" Derpå flygtede han med ilsomme skridt til sin elskerinde, der ikke kunne få et blik eller et ord lokket fra ham den hele aften.

Francesco gik først til prokurator-kassereren, som var formand for kommissionen. Han blev meget overrasket ved der at træffe Vincent Bianchini, som sad i en meget fortrolig stilling og talte meget højt. Så snart han så Francesco komme, tav han

imidlertid og gik ind i et andet værelse. Prokurator-kassereren Melchiore havde rynker i panden og påtog sig en streng mine, som hans korte og brede ansigt, hans tykke mave og hans snøvlende tone gjorde mere latterlig end imponerende. Francesco var desuden ikke den mand, der lod sig imponere af slig embedsmandsmæssig dumhed. Han hilste på ham og sagde, at han var så lykkelig at kunne melde ham, "at kuplen var færdig, hvorfor han ..." Men prokurator-kassereren gav ham ikke tid til at tale ud.

"Nå, så det er den," sagde han, idet han så ham ind i det hvide i øjnene i den åbenbare hensigt at forfærde ham. "Det er mærkværdigt, messer Zuccato, det er godt så ... Vil I nu have den godhed at forklare mig, hvorledes det er gået til, at arbejdet er blevet så hurtigt færdigt?"

"Så hurtigt, nådige herre? Det er i mine tanker gået langsomt nok, for i morgen have vi den bestemte dag, og endnu i morges var jeg meget bange for, at jeg ikke skulle blive færdig i rette tid."

"Og det havde I også grund til, for i går manglede I endnu en god fjerdedel af eders guirlande, det vil sige omtrent en måneds almindeligt arbejde."

"Det er sandt," svarede Francesco, "jeg ser, at eders nåde er bekendt med de mindste enkeltheder."

"En mand som jeg, messer," sagde prokuratoren med eftertryk, "kender sin stillings pligter og lader sig ikke føre bag lyset af en mand som jer."

"En mand som eders nåde," svarede Francesco, overrasket ved denne raptus, "må vide, at en mand som jeg ikke er i stand til at føre nogen bag lyset."

"Ikke så højttalende, min herre, ikke så højttalende!" skreg prokuratoren, "eller ved dogehornet, jeg skal bringe jer til tavshed for lange tider."

Prokuratoren Melchiore havde den ære iblandt sine grandonkler at tælle en doge, derfor havde han fået den vane at anse sig selv for lidt af en doge, og bestandig at sværge ved det hovedsmykke, der var det ophøjede tegn på dogeværdigheden, og som havde form af en frygisk hue eller et overflødighedshorn.

"Jeg synes at mærke, at eders nåde er dårligt oplagt til at høre på mig," svarede Francesco med en blidhed der tog sig lidt foragtelig ud, "jeg vil derfor trække mig tilbage af frygt for yderligere at vække eders mishag, og afvente et gunstigere øjeblik for at ..."

"For at kræve lønnen for jer dovenskab og uredelighed?" skreg prokuratoren. "Folk, der besviger republikken, får deres løn i blykamrene, messer, og tag jer i agt, at man ikke lønner jer efter fortjeneste."

"Jeg ved ikke, hvad grund I har til en sådan trussel," svarede Francesco, "og jeg antager, at eders nåde har for megen klogskab og erfaring til at ville benytte jer af, at jeg er værgeløs imod fornærmelser fra eder. Den ærbødighed, jeg skylder eders alder og værdighed, lukker min mund, men jeg vil ikke være så tålmodig overfor de uslinger, der har bagvasket mig for eder."

"Ved hornet! Her er ikke stedet til at agere slagsbroder, messer. Tænk I hellere på at retfærdiggøre jer selv end på at anklage andre."

"Jeg skal retfærdiggøre mig for eders nåde, og det så I skal blive tilfreds, hvis I vil behage at sige mig, hvad jeg beskyldes

for."

"I beskyldes for, messer, at have drevet et uværdigt spil med prokuratorerne ved at udgive jer for mosaikmester. I er maler, messer, og intet andet. Nå, ved min grandonkels horn, det er et smukt talent, I der har. Det har min agtelse. Men I har ikke fået penge for at lave freskobilleder, og det vil vise sig, hvad eders arbejde duer til."

"Jeg sværger ved min ære, at jeg ikke er så heldig at forstå, hvad eders nåde mener."

"Guds død, I skal nok komme til at forstå det, og gør jer ikke håb om at få penge forinden. Aha, hr. maler, I har vel ret, når I siger 'monsignor Melchiore forstår sig ikke på vort arbejde, han er en skikkelig mand, som gjorde bedre i at drikke end at ville styre de skønne kunster i republikken.' Det er godt, messer, det er godt, man kender de skæmtsomme ytringer, eders broder og andre venner har behaget at lade falde på vor og hele den hæderlige magistrats bekostning. Men den ler bedst, som ler til sidst! Vi vil se, hvad ansigt I vil sætte op, når vi i egen person undersøger dette smukke arbejde, og I skal få at se, at vi forstår os nok på det til at skelne emalje fra farve og pap fra sten."

Francesco kunne ikke undertrykke et foragteligt smil.

"Hvis jeg har forstået den anklage, der rejses imod mig, rigtigt," sagde han, "skal jeg have gjort mig skyldig i på nogle steder at have sat maleri på karton i stedet for mosaik i sten. Det er rigtigt, jeg har gjort noget sådant for den latinske indskrifts vedkommende, som eders nåde havde pålagt mig at anbringe over yderdøren. Jeg tænkte, at eders nåde ikke selv havde gjort sig den ulejlighed at redigere denne indskrift, der er alt for smigrende for os, men havde overdraget det til en,

som havde gjort den færdig i en fart, og jeg har derfor tilladt mig at rette ordet *saxibus*. Imidlertid har jeg, idet jeg bevarede den lydighed, jeg skyldte de ærværdige prokuratorer, indgraveret dette ord i sten, således som jeg modtog det skrevet af eders hånd, og har kun tilladt min broder at anbringe rettelsen på et stykke papir, der blev klistret over stenen. Dersom eders nåde mener, at jeg har begået en fejl, behøver jeg blot at tage kartonen bort, og teksten kommer da straks frem, udført med slavisk nøjagtighed, som I, om I så behager, kan overtyde jer om med egne øjne."

"Guds død, messer!" skreg prokuratoren, ude af sig selv af vrede, "I kaster selv masken! Der har vi et nyt bevis, som jeg skal tage mig ad notam. Hej, sekretær, vil I skrive denne tilståelse ned ... Ved dogehornet, messer! Vi skal stække jert uforskammede hovmod! Så I vil rette stil for prokuratorerne! De kan mere latin end I, messer! Se engang, hvor I er lærd, hvem skulle have anet, at I havde så mange forskellige kundskaber! Jeg skal søge en professorplads i latin ved universitetet i Padua til jer, for I er åbenbart alt for stort et geni til at være mosaikarbejder."

"Hvis eders nåde holder på eders barbarisme," svarede Francesco utålmodigt, "skal jeg øjeblikkelig lade mit stykke karton tage bort, og hele republikken vil i morgen vide, at prokuratorerne ikke lægger vind på godt latin, men hvad angår det mig?"

Med disse ord gik han hen imod døren, mens prokuratoren med myndig røst råbte, at han skulle gå bort fra hans øjne, hvilket han ikke lod sig sige to gange, for han følte, at han ikke mere var herre over sig selv.

Næppe havde han forladt kabinettet, før Vincenzo Bianchini, som havde hørt på fra det tilstødende værelse, hastigt trådte ind.

"O monsignor, hvad er det I gør!" råbte han. "I lader ham vide, at hans bedrageri er opdaget og lader ham så gå."

"Hvad skulle jeg gøre?" svarede prokuratoren. "Jeg har nægtet ham hans penge, og jeg har ydmyget ham. Han er straffet nok for i dag. I overmorgen skal der blive taget fat på sagen imod ham."

"Og i disse to nætter," svarede Bianchini ivrigt, "vil han arbejde i kirken og ombytte sine kartoner med emalje, så bliver enden på legen, at jeg får skin af at have givet falsk forklaring, og min hengivenhed for republikken går ud over mig selv."

"Og hvordan vil du da, at jeg skal hindre ham i hans onde hensigter?" sagde prokuratoren forbløffet. "Jeg vil lade kirken lukke."

"Det kan I ikke. I anledning af St. Marcus-festen vil kirken være fuld af folk, og hvem ved desuden, hvilke midler han har til at komme ind i den omhyggeligst lukkede bygning? Så vil han også træffe sine kammerater, lave aftaler med dem, finde på udflugter ... Alt er ude, og jeg er fortabt, hvis I ikke straks går strengt til værks."

"Du har ret, Bianchini, vi er nødt til straks at gå strengt til værks; men hvorledes?"

"Sig blot et ord, send et par sbirrer efter ham, han er ikke nede af trapperne endnu; lad ham kaste i fængsel."

"Ved dogehornet! Det faldt mig ikke ind ... Men Vincenzo, det er dog vel strengt, en sådan øvrighedshandling ..."

"Men monsignor, hvis I lader ham slippe, vil han spotte jer så længe han lever; og hans broder, den skønånd, der er alle de unge patricieres yndling, som er skinsyge på eders magt og visdom, vil ikke skåne jer for vittigheder ..."

"Du har ret, kære Vincenzo," råbte prokuratoren, idet han voldsomt ringede med klokken, der stod på hans bord. "Dogeværdigheden må respekteres ... For jeg er af dogeslægt, det ved du vel?"

"Og I vil selv blive doge engang, håber jeg," svarede Bianchini. "Hele Venedig gør regning på at se jer med hornet i panden."

Sbirrerne blev afsendt, og fem minutter efter førtes Francesco, uden at vide, på hvilken magts bud og for hvilken brødes skyld det skete, med tilbundne øjne gennem en labyrint af gange, gårde og trapper til det fængsel, der var bestemt for ham. Han standsede et øjeblik på denne hemmelighedsfulde vandring, og da han hørte lyden af vandet, som rislede under ham, skønnede han, at han kom over Sukkenes Bro. Hans hjerte sammensnøredes, og Valerios navn kom over hans læber som til afsked for evigt.

12

Valerio ventede på sin broder i værtshuset, til han, ivrigt opfordret af de unge mennesker, der var kommet for at hente ham, måtte opgive håbet om den aften at komme til at klinke med ham og Ceccato, den nye mester. Han havde tusind ting at tænke på, der stilledes tusind krav til ham i anledning af morgendagens fest, og han tilbragte den halve nat med at løbe fra sit værksted ved San Filippo til St. Marcus-pladsen, hvor der blev truffet foranstaltninger til ringridningen, og derfra til de forskellige arbejdere og handlende, som han havde lagt beslag på i den anledning. På alle disse udflugter fulgtes han af sine brave lærlinge og flere af andre laug, der alle var ham hengivne, og som han også brugte til at bringe bud fra det ene sted til det andet. Når den overgivne trop gav sig i vej, skete det med sang og latter, et lystigt forspil til morgendagens glæde.

Valerio kom først hjem i sin bolig henved klokken tre om morgenen. Han blev overrasket ved ikke at finde sin broder der, dog gjorde det ham ikke videre urolig. Francesco havde et lille hjerteanliggende, som han forsømte, når kunsten, hans hovedlidenskab, lagde beslag på al hans tid, men som han sædvanligvis hengav sig til, når hans arbejde gav ham en smule frist. Valerio var desuden af naturen ikke tilbøjelig til at ane sådanne ulykker, som alene frygten for kan knække de flestes mod. Han lagde sig til at sove i den sikre tro, at han ville træffe sin broder næste morgen ved San Filippo eller på det sted, hvor de muntre knøse først skulle samles.

Enhver ved, at i de skønne dage, da republikken Venedig stod i sin glans, var der foruden de talrige myndigheder, der håndhævede dens love, en mængde private laug, som var godkendte af senatet, andægtige foreninger, der støttedes af gejstligheden, og lystige selskaber, der tåltes, ja endog i al hemmelighed opmuntredes af en regering, der ivrigt søgte at opretholde de arbejdende klassers virksomhed ved at understøtte sansen for overdådighed. De andægtige broderskaber bestod ofte af et enkelt laug, når det var betydeligt nok til at kunne bestride udgifterne, som f. eks. købmændenes, skræddernes, fyrværkernes osv.; andre bestod af forskellige håndværkere eller handlende i ét sogn, som de da tog navn efter. Hvert broderskab havde en bygning, som den kaldte sit værksted (*scuola*), og som den lod udsmykke på fælles bekostning med værker af de største mestre i maler-, billedhugger- og bygningskunsten. Disse værksteder bestod sædvanligvis af en sal helt nede ved jorden, kaldet *albergo*, hvor brødrene havde deres sammenkomster, af en prægtig trappegang, der dannede et slags museum, og en stor sal, hvor der læstes messe og holdtes sammenkomster. Der findes endnu i Venedig flere sådanne *scuole*, som regeringen har ladet holde ved lige som kunstminder, eller som er kommet i privatmænds eje. Den, der har navn efter St. Marcus, er i vore dage byens billedgalleri; St. Roch's indeslutter flere af Tintorettos og andre berømte kunstneres mesterværker. Mosaikgulvene, lofterne, der stråler af guld eller er prydede med freskobilleder af Veronese og Pordenone; panelværkerne af udskåret træ eller ciseleret bronze, de fine og yndige basrelieffer, hvor hele Kristi eller en eller anden yndlingshelgens historie er fremstillet i

hvidt marmor med en næsten ufattelig fuldendthed og gåen i det enkelte, alt dette er vidnesbyrd om den rigdom og vælde, som de aristokratiske republikker kunne hæve sig til, men under hvis overmål de ufejlbarligt er dømt til at gå til grunde.

Foruden at hvert enkelt laug eller broderskab fejrede sin særlige skytshelgens fest, *sagra* kaldtes den, hvorved de udfoldede deres fulde glans, havde de også ret til at give møde ved alle republikkens fester og højtideligheder med deres særlige mærker. I processionen ved St. Marcus-festen var de ordnet sognevis, det vil sige, de gik med deres kirkes gejstlige i spidsen, med deres helgenskrin, kors og faner til de kapeller, der var forbeholdt hertil under kirketjenesten. Fornøjelsesgilderne havde ikke de samme privilegier, men man tillod dem at lægge beslag på den store plads, opslå deres telte og holde deres dystlege og gæstebud der. Hvert gilde valgte sit navn og mærke efter eget forgodtbefindende og rådede selv over, i hvilke kredse det ville søge sine medlemmer, nogle bestod kun af patriciere, andre tilstedede uden forskel patriciere og plebejere adgang på grund af den iøjnefaldende blanding af klasserne, som man endnu den dag i dag bemærker i Venedig. Gamle malerier har bevaret os de elegante og sælsomme dragter, som var ejendommelige for medlemmerne af et af disse samfund, *Compagni de la Caha*, som bar en rød og en hvid strømpe, mens den øvrige dragt vekslede med de mest glimrende farver. Medlemmerne af St. Marcus gildet havde en gylden løve på brystet, de af St. Theodosiusgildet en sølvkrokodille på armen osv.

Valerio Zuccato, der stod i stort ry for sin udsøgte smag og sin sindrighed til at finde på og udføre den slags ting, havde

selv givet anvisning og ledet alt, hvad der havde hensyn til den ydre fremtræden, og i den henseende tør man nok sige, at "Firbenene," som gildet hed, overstrålede alle de andre. Han havde valgt dette klatredyr til mærke, fordi alle de klasser af kunstnere og håndværkere, hvoraf gildet bestod, bygmestre, billedhuggere, glarmestre og glasmalere, mosaikmestre og freskomalere, ifølge deres arbejdes natur var vant til at klavre op ad mure og under hvælvinger.

St. Marcus Dag 1570 som Stringa siger, eller efter andre forfatteres opgivelse 1574, vandrede den umådelige procession omkring St. Marcuspladsen under de teltbuer, der var rejst i den anledning udenfor prokuratorpaladsets stenbuer, der var alt for lave, til at der kunne være blevet plads til at komme igennem for de vældige massive guldkors, de kæmpemæssige processionsstager, laderne af lapis-lazuli med de ciselerede sølvliljer ovenpå, relikviegemmerne med deres pyramider af ædelstene, med et ord: for hele det tilbehør, som præsterne våger så skinsygt over, og som de borgerlige laugsbrødre er så forfængelige af. Næppe var tonerne af de gejstlige sange hendøde under domkirkens vide søjlegange, mens børn og fattige opsamlede de duftende voksdråber, der i store mængder var dryppet fra de tusinder af kerter, og begærligt ledte efter en enkelt sten eller perle, der kunne være faldet af de hellige klenodier, før der midt på pladsen som ved et trylleslag viste sig en uhyre cirkus, omgivet af tribuner af træ, smagfuldt pyntede med brogede festons og silkedraperier, under hvilke damerne kunne sidde i læ for solen og se på dystlegen. Pillerne, som bar disse tribuner, var smykket med flagrende vimpler, på hvilke man læste galante deviser i den naive og kvikke venetianske

dialekt. I midten hævede der sig en kolossal støtte af form som et palmetræ, på hvis stamme der klatrede en mængde nydelige firben, forgyldte, forsølvede, grønne, blå, stribede, forskellige i det uendelige; fra træets top bøjede en smuk genius med hvide vinger sig ned imod denne travle skare med en krans i hver hånd. Ved foden af stammen på en forhøjning beklædt med karmoisinrødt fløjl, under en baldakin af brokade, prydet med de sindrigste arabesker, skulle festens dronning, som skulle uddele prisen, den lille Maria Robusti, Tintorettos datter, et smukt barn på en ti tolv år, som Valerio spøgende kaldte sit hjertes dame, og som han drog den ømmeste omsorg for og viste den største opmærksomhed, have sit sæde. Da tribunerne var besat, viste hun sig, klædt som en af Giambellinos engle i en hvid tunika, et let himmelblåt draperi og en krans af fint ungt vinløv om de smukke blonde lokker, der som en gylden strøm bølgede ned om hendes alabasterhals. Messer Orazio Vecelli, Tizians søn, gav hende hånden; han var klædt på østerlandsk, for han var lige kommet fra Konstantinopel med sin fader. Han tog plads hos hende tilligemed en mængde unge mennesker, der udmærkede sig dels ved talent, dels ved rang, og som der var blevet forbeholdt ærespladser på forhøjningens trin. Pladserne på tribunerne indtoges af de mest strålende damer med deres følge af galante kavalerer. I en stor loge, der var indrettet hertil, tog adskillige af den højeste rang plads; dogen gav eksemplet, han ledsagede den unge hertug af Anjou, den senere Henrik den Tredje af Frankrig, som just var på gennemrejse i Venedig. Det var dogen, Luigi Mocenigo, meget om at gøre, så at sige at gøre honnør på byens vegne og vise ham, der var vant til sarmaternes mere barske glæde og vilde

fester, den blændende luksus og den yndefulde munterhed, Venedigs skønne ungdom kunne udfolde.

Da alle var kommet til sæde, gik et purpurtæppe i vejret, og firbengildets brødre kom i sluttet falanks ud fra et telt, der lige til da havde været lukket; i spidsen havde de musikanterne, iført groteske gammeldags dragter, og i midten gik deres formand Valerio. De skred frem i god orden, til de var kommet ud for dogen og senatorerne. Der åbnede rækkerne sig, Valerio tog det røde atlaskes banner med det funklende sølv-firben af fanebærerens hænder, gik frem og hilste med knæfald republikkens overhoved. Der lød en bifalds- og beundringsmumlen ved synet af den smukke unge mand, hvis ejendommelige og prægtige dragt endnu mere fremhævede hans fine og yndefulde skabning. Han bar en jakke af grønt fløjl med vide udskårne ærmer og åben i brystet, så at man så en brystplade af smyrnastof besat med blomster, beundringsværdigt udført i silke på gylden grund; på det venstre ben bar han gildets mærke, firbenet, broderet i perler på karmoisinrødt fløjl; hans kårderem var prydet med de mesterligste arabesker, og hans dolk, der var rigt besat med ædle stene, var en gave fra messer Tiziano, som havde bragt den med til ham fra orienten; en prægtig hvid fjer, fastgjort på hans baret med et diamantspænde, nåede ham bagtil lige til bæltet og bølgede yppigt ved den mindste bevægelse, ligesom den majestætiske fjertop, som den kinesiske fasan yndefuldt hæver og sænker ved hvert skridt. Et øjeblik lyste den unge mands livlige ansigt af glæde og ungdommelig naiv stolthed over den lykke, han gjorde, og hans funklende øjne mønstrede tribunerne og fængslede alle de blikke, der var rettet mod ham;

men snart veg denne flygtige glæde pladsen for en mørk uro; hans øjne søgte igen ængstelig nogen i mængden, men uden at finde. Valerio kvalte et suk og trådte tilbage i skaren, hvor han forblev optaget af sine tanker, upåvirket af de andres lystighed, døv for festens larm og med en mørk sky på sin pande. Uagtet Francesco havde givet sit ord på, at han selv ville hilse dogen med fanen, var han ikke kommet.

13

Tre gange vandrede gildebrødrenes glimrende falanks cirkus rundt under lydelige bifaldsråb fra tilskuerne, der ikke uden grund var betaget af forundring over alle disse unge mænds skønne ydre og holdning. Efter broderskabets regler måtte man, for at blive optaget deri, have en vis højde og være uden legemsfejl, ikke være over fyrretyve år, høre til en hæderlig familie og følgelig ikke have nogle af de mærker på last og forfald, der som legemlig grimhed nedarves fra slægtled til slægtled. Enhver, der ville optages, havde på prøvedagen måttet give bevis på godt helbred, samt et ærligt og frejdigt sind ved at drikke tæt. Valerio gik ud fra, at en dygtig arbejder må kunne tåle at drikke vin uden at have ulempe af det, og at en ærlig mand ikke har noget at frygte hverken for sit eller sine nærmestes rygte af den åbenhjertighed, en rus medfører. Det kan måske more at se nogle af bestemmelserne i disse Bacchus-love:

– Ingen må optages, som bliver idiotisk af at drikke seks mål cypervin.

– Ingen må optages, som ved det syvende mål taler ondt om en ven eller broder.

– Ingen må optages, som ved det ottende mål forråder sin hemmelige kærlighed og røber sin elskerindes navn.

– Ingen må optages, som ved det niende mål forråder, hvad en ven har betroet ham.

– Ingen må optages, som ikke ved det tiende mål holder op og vægrer sig ved at drikke mere.

Det vil falde vanskeligt at afgøre, hvad der forstodes ved et mål cypervin, men hvis vi kunne dømme efter vægten af de rustninger, man bar i kampen, som vi nu ser dem i vore museer, er der grund til at tro, at de mest uforfærdede drikkebrødre i vore dage ville betakke sig.

Gildebrødrene bar ligesom deres formand en grøn jakke og ellers hvid tætsluttende dragt, men undertrøjen var af gul silke, fjeren skarlagenrød og mærket syet med sølv på sort grund.

Da de havde tilendebragt deres optog og ladet deres dragter og faner tilstrækkeligt se, vendte de tilbage til deres telt, og tyve par heste blev nu ført frem på pladsen. Det var en meget yndet luksus i Venedig at føre disse ædle dyr frem ved festerne, og som om den forestilling folket, der kun var lidet vant til at se dem, havde om det, ikke kunne fyldestgøres af virkeligheden, forvandlede man dem ved at udpynte dem på en meget bizar måde til fantastiske dyr; man bemalede deres lød, påsatte dem forlorne haler, ræve-, ko- eller løvehaler, på deres hoveder anbragte man fjerbuske, forgyldte horn eller fantastiske dyremasker. De, som gildebrødrene nu fremførte, var smukkere, følgelig mindre afsindigt udmajede, end det ellers var brug på den tid, dog var nogle "udklædte" som enhjørninger med et langt horn af sølv på panden, andre havde skinnende drager eller udstoppede fugle på hovedet, alle vare de bemalede med forskellige farver, nogle stribede som zebraer, andre plettede som pantere, på andre havde man søgt at efterligne

gyldne fiskeskæl. Hvert par heste var ens optømmet og førtes frem på rendebanen af en *moretto*, en lille sort slave, bizart klædt, som gik imellem de to dyr, der tumlede sig lystigt under fanfarer og jubelråb.

Valerio var den eneste, som fulgte en renere smags love og viste sig på en tyrkisk hest, hvid som sne og af udmærket skønhed; den bar kun et dækken af tigerskind og lange sølvbånd tjente som tømme; de lange silkebløde hår i dens manke var flettede sammen med sølvtråd, og hver fletning endte i en smuk granatblomst ciseleret med udmærket dygtighed i sølv. Dens hove var belagt med sølv, og dens tykke prægtige hale piskede frit dens ædelt formede sider. Den bar ligesom dens herre gildets mærke firbenet i sølv på karmoisinrød bund på det venstre ben; som den, der havde den ære at bære formanden, var den den eneste, der havde denne prydelse.

Valerio lod de sammenkoblede heste skilles, og idet han red hen til foden af forhøjningen, hvor den lille Maria Robusti sad, kaldte han på ti af sine staldbrødre, der bød sig til at tage imod udæskning, og som til hest ordnede sig fem på hans højre og fem på hans venstre side. De unge morer førte derpå atter de ti andre heste pladsen rundt, i forventning af, at der ville melde sig ti af tilskuerne til dystridtet. Disse lod ikke vente længe på sig, og legen begyndte.

Efter at ringridningen var øvet en tid med afvekslende held, kom der andre unge mænd til fra tilskuerpladserne og bød sig til at træde i de overvundnes sted, mens ligeledes andre gildebrødre erstattede dem af deres kammerater, der havde måttet give tabt. Således varede legen ved en stund, mens

formanden, stadig til hest, førte forsædet, red til og fra, men for det meste underholdt sig med sin kære lille Maria, som forgæves bad ham om selv at tage del deri, da hun, som hun sagde, havde bestemt den store pris for ham. Valerio havde i alle slige øvelser en overlegenhed, som han ikke gad stille til skue, han ville hellere våge over og opmuntre sine staldbrødres fornøjelser. Desuden var han adspredt og nedslået; han kunne ikke forstå, hvorfor hans broder, efter den hengivenhed han havde vist ham ved at føre hans arbejde til ende, drev sin strenghed så vidt, at han ikke engang ville være til stede ved festen som tilskuer.

Valerio blev imidlertid vækket af sine drømmerier, da de tre Bianchinier steg ned på kamppladsen og begærede at måle sig med gildets færdigste ryttere.

Dominico Bianchini, kaldet Rossetto, red meget godt, han havde opholdt sig længe i andre lande, hvor ridekunsten var langt mere dyrket end i Venedig. Gildebrødrene forstod ikke alle at holde sig i stigbøjlerne, kun de iblandt dem, som var opvokset på landet, eller som var fremmede, forstod sig på at håndtere tømmen og sidde fast på hesteryggen, der ikke gav så sikkert sæde som de venetianske gondoler. Tre af de mest øvede bød Bianchinierne spidsen og blev overvundet i det første løb, tre andre fulgte efter og havde samme skæbne. Gildets ære stod på spil, Valerio begyndte at føle sig ilde til mode derved, for lige til da havde hans ryttere fået bugt med alle de unge mennesker fra byen, ja selv med de adelige herrer, der ikke havde holdt sig for gode til at måle sig med dem. Han var imidlertid så forstemt, at han ikke brød sig om at tage handsken op og nedslå Bianchiniernes overmod. Da Vincenzo så hans ligegyldighed og

tænkte, at den kom af frygt for at blive overvundet, råbte han med sin grove stemme:

"Holla! Hej! Herr firbenfyrste, er I blevet til en skildpadde, og har I ikke flere stridsmænd at sætte imod os?"

Valerio vinkede, og Ceccato og Marini kom frem.

"Og I selv, hr. Valerio," råbte Dominico den Røde, "skulle det være under eders kongelige firbensværdighed at vove en dyst med en så ubetydelig modstander som mig?"

"Straks, om fornødent gøres," svarede Valerio. "Lad eders brødre først prøve deres lykke mod mine to svende, og hvis I blive slået, skal jeg give eder oprejsning."

De to Bianchinier vandt igen, og Valerio, som var fast besluttet på ikke at lade dem gå af med sejren sporede omsider sin hest og satte den i galop. Fanfarerne skingrede med de stolteste og muntreste toner, da man så ham hurtig som lynet ride pladsen tre gange rundt uden så meget som at løfte armen eller se på målet og pludselig, mens han syntes at tænke på ganske andre ting, tage de fem ringe med en ligegyldig og adspredt mine. Bianchinierne havde endnu ikke taget mere end fire; de var imidlertid trætte, og da de ellers havde vundet hver gang, trykkede skammen over deres nederlag dem ikke synderligt. Men Rossetto, som ikke havde taget del i denne sidste prøve, og som havde hvilet sig nogle øjeblikke, brændte af begærlighed efter at ydmyge Valerio. Han havde fattet et ganske særligt had til ham, fordi han havde modsat sig og hindret hans optagelse i gildet på grund af hans frastødende grimhed. Hans broder Vincent var også faldet igennem, fordi han havde været indviklet i en vanærende proces og havde forbrudt sin ære. Gian Antonio var den eneste af dem, der var blevet stedet til prøven,

men han havde ikke kunnet drikke tre mål vin uden at blive ør i hovedet og i ord fornærme flere hæderlige mænd. De var således alle tre udelukkede fra gildet på en meget ydmygende måde, og for at hævne sig havde de så bildt Bozza ind, at han på forhånd var udelukket, fordi han var uægte født, og havde derved afholdt ham fra at søge adgang.

Dominico sprængte da henimod Valerio, som allerede var i begreb med at vende tilbage til sin plads og lade en anden tage del i legen i sit sted.

"I har lovet mig oprejsning, signor firben," sagde han, "trækker I jer allerede ud af spillet?"

Valerio vendte sig om, så på Dominico med et foragteligt smil og red igen ind på arenaen uden at værdige ham andet svar.

"Begynd I, siden I har vundet," sagde Dominico med ironisk mine, "æres den, som æres bør."

Valerio satte sin hest i fart og tog fire ringe, men hvad der ikke hændte ham en af hundrede gange hændte ham denne gang med den femte ring, han tabte den. Han var blevet forvirret ved at se sin fader, som just var kommet til syne på en af de tilstødende tribuner. Den gamle Zuccato så bekymret ud, han søgte med øjnene Francesco, og det strenge blik, han kastede på Valerio syntes at spørge ham, som den hemmelighedsfulde stemme spurgte Kain: "Hvor har du gjort af din broder?"

Bianchinierne udstødte et glædesskrig, de ventede sikkert, at Dominico ville hævne dem; den overmodige fart, hvormed denne fo'r frem, skuffede imidlertid deres håb, han tog kun tre ringe, så Valerio havde sejret.

Under alle andre omstændigheder ville denne sejr ikke have tilfredsstillet hans forfængelighed, men det var ham så meget om at gøre at få ende på legen og at komme til at søge sin broder op, at han atter åndede frit, da han endelig så sig berettiget til prisen. Allerede rakte Marias små hænder det broderede skærf ud imod ham, mens han under tilskuernes bifaldsråb bøjede knæ, da Bartolomeo Bozza, sortklædt fra isse til fod og med en ørnefjer på baretten, trådte ind på arenaen så pludseligt, som om han var skudt op af jorden. Han forlangte at tage Bianchiniernes plads i legen.

"Jeg har fået nok af den, legen er endt," sagde Valerio ærgerlig.

"Hvornår har man før set anføreren ved et dystridt trække sig tilbage i det sidste øjeblik, af frygt for at gå glip af en slet erhvervet pris?" råbte Bozza i en bitter og skærende tone. "I kraft af de frie leges love skylder I messer Dominico oprejsning, for han blev åbenbart forstyrret i det sidste løb, desuden er han overordentlig træt, hvad I ikke kan være. Er I ikke lige så bange af jer og let til at fly som firbenet, I har taget til mærke, er det eders skyldighed at vove en dyst med mig."

"Jeg skal vove en dyst med dig," svarede Valerio opbragt, "men i aften eller i morgen skal du komme til at tage en af alvorligere slags op med mig for den tone, du vover at tale til mig i. Begynd så! Jeg giver dig tre points forud!"

"Jeg vil ikke have et eneste," råbte Bozza. "Hurtigt, en hest hid! ... Hvad, sådan en ynkelig krikke!" sagde han idet han vendte sig om imod moren, som bød ham en vælig ganger, "har I ikke en, som er mindre udaset?"

Med disse ord svang han sig med overraskende lethed op på hesten uden at sætte foden i stigbøjlen og tumlede den med en dristighed, som på forhånd vandt alle for ham; idet han derpå som et lyn slog over i strakt karriere, råbte han i en overmodig tone:

"Jeg leger aldrig med mindre end ti ringe."

"Lad det så være ti ringe da," svarede Valerio, hvis bekymrede mine begyndte at rokke ved hans kammeraters tillid.

Bozza tog de ti ringe i ét løb; derpå standsede han pludselig sin galopperende hest i farten, sprang af, mens dyret endnu stejlede, kastede sin karusseldolk midt ud på arenaen og lagde sig skødesløst ved Maria Robustis fødder, idet han betragtede sin modstander med en kold, ironisk mine.

Valerio, som følte sig dybt såret, fik nu hele sit gamle mod igen. Han måtte tage elleve ringe for at vinde; han kunne vel gøre det, men han var ikke ligefrem vant til det, for man gik sjældent over fem, og Bozza måtte have øvet sig meget for straks at komme så godt fra det. Vreden gav imidlertid den unge mester kræfter. Han red og tog med held de ni ringe, men just som han var ved den tiende, følte han, at han rystede, og gav sin hest sporerne for at få den til at bøje af og give ham et påskud til at gøre det om igen.

"Nå da!" sagde en stemme på den tilstødende tribune.

Det var den gamle Zuccatos røst, den syntes at sige: "Du spilder tiden, Valerio, og din broder er i fare"; det bildte Valerio sig i det mindste ind, spændt som han var. Han tvang hesten ind igen og tog den tiende ring.

Bozza blegnede. Det gjaldt nu kun en eneste ring, så var han overvundet, men den var afgørende, og Valerio var synligt i

stærk bevægelse. Hans stolthed overvandt imidlertid den angst, der fyldte ham, og han ville ufejlbarligt have vundet, hvis ikke Vincent Bianchini, da han så hvor overhængende faren, for at han skulle gå af med sejren, var, og som var nær nok, til at han kunne høre ham, idet han sendte ham et giftigt blik, havde sagt:

"Ja, leg du kun, vind, mor dig dit kryb; det vil ikke vare længe, før du kryber i blykamrene, sammen med din broder."

I det øjeblik han sagde det sidste ord, havde Valerio ringen på dolken. Han blev bleg som døden og tabte den. Fra alle kanter lød der hujen, Bianchiniernes svende og andre tilhængere gav deres glæde luft i hånlige, rasende skrig.

"Min broder!" råbte Valerio, "min broder i blykamrene! Hvor er den elendige, som sagde det? Hvem har set min broder? Hvem kan sige mig, hvor min broder er?"

Men hans råb tabte sig i larmen; ordenen var brudt. Bozza modtog prisen og blev båret bort i triumf af Bianchiniernes skole, til hvilken der sluttede sig et optog af alle de misfornøjede, som ikke var blevet optaget i gildet; plumpe vittigheder og blodige spottegloser fløj i tusindvis fra denne larmende skare. Damerne trykkede sig angst op imod stilladsernes vægge for at lade dette bakkanal komme forbi, mens gildebrødrene drog deres kårder og ville til at gå løs på deres fjender. Sbirrerne og hellebardisterne havde fuldt op at gøre med at holde dem tilbage. Mængden adspredtes med beklagelser over den smukke Valerio, som næsten alle mennesker og ganske sikkert alle kvinder nærede levende deltagelse for. Den lille Maria græd og kastede i sin harme kransen, hun bar, under hestenes hove. Under al denne støj og forvirring gav Valerio sig uden at ænse sit nederlag og martret

af angst for sin broder, til at løbe på lykke og fromme med forstyrrede miner, spørgende enhver, han mødte, om sin broder.

14

"Hvad tænker du på, mester?" sagde Ceccato, idet han trængte sig frem til ham midt igennem mængden og greb hans arm. "Hvor er det muligt, at du kan lade dig således forurolige af et løst og uforskammet ord? Forstår du da ikke, at Bianchini blot har opspundet denne nederdrægtige list, for at du skulle gå glip af ringen? Han har fortjent en god dragt prygl. Men hvis du forlader dine kammerater, hvis du forstyrrer festens glæde ved din fraværelse, vil Bianchinierne triumfere. Det er let at forstå, at de har gjort alt for at hævne sig over at de er blevet udelukkede. Kom nu mester; den lille dronning skal følges hjem og lad os få processionen på kajerne i stand med fuld musik, gildet kan ikke give sig i vej uden sin formand. Ved vespertid søger vi så messer Francesco op."

"Men hvor kan han være?" sagde Valerio, idet han foldede sine hænder. "Hvem ved, hvad man kan have fundet på, for at få ham kastet i fængsel!"

"I fængsel! Det er umuligt, mester; med hvad ret og under hvilket påskud skulle det være sket? Man kaster da ikke en mand i fængsel på det første det bedste påskud."

"Her er han i alt fald ikke, og det må være en meget alvorlig grund, som holder ham borte. Han ved, at jeg ikke kan være glad ved denne fest uden ham, og skønt han ikke holder af sådanne fester, skyldte han mig dog den velvilje, den løn for mit arbejde. Vore fjender må have fået lokket ham i et baghold, måske myrdet ham, Vincent Bianchini er i stand til alt."

"Mester, din fornuft er syg, for Guds skyld, følg med til de andre. Se, vor skare har tabt modet og er ved at sprede sig, og hvis vi ikke tager oprejsning ved regattaen i aften, vil Bianchinierne skrige sådan op, at der i morgen ikke vil være tale om andet i hele Venedig end om vort gildes store fiasko."

Valerio lod sig berolige lidt ved den tanke, at Francesco måske havde besøgt deres fader og var blevet holdt tilbage af ham. Den gamle Zuccatos strenghed og sære væsen berettigede til en vis grad til denne formodning, og det misfornøjede blik, han havde tilkastet Valerio, kunne nok få denne til at tro, at han var kommet for at gøre ham bebrejdelser. Han søgte da at finde sin fader imellem mængden, rede til at tage imod de bitre spottegloser, som den gamle, til trods for sin kærlighed til sønnerne, ikke sparede på. Han fandt ham imidlertid ikke, men blev, omringet af sine misfornøjede kammerater, nødt til, hvis han ikke ville se dem skilles ad og opgive deres glade dag, at sætte sig i spidsen for dem og tage vejen langs St. Georgs-kanalen.

Instrumenternes livlige klang, den lille Mariettas lidt overmodige og ondskabsfulde lystighed, mens hun blev båret af fire gildebrødre i en slags bærestol, smagfuldt prydet med blomster, vimpler og arabesker efter Valerios anordning, den beundring, toget vakte hos folk fra lagunerne og matroserne fra havnen, der havde flokket sig på bredden og om bord på skibene, der lå for anker, støjen og bevægelsen oplivede igen Valerio lidt. Han levede allerede op igen i håbet om at træffe sin broder ved kirketjenesten, som klokkernes ringen allerede begyndte at bebude, og under hvilken fornøjelserne skulle stilles i bero, da skeden til en dolk faldt ned ved hans fødder

øverst oppe fra Dogepaladset. Grebet af en pludselig anelse tog han den op, trak en seddel ud af den, hvorpå der i hast var kradset nogle linjer, og læste:

"Brødre, som drager her forbi i glæde under trompeternes klang, sig Valerio Zuccato, at hans broder sidder i blykamrene, og at han venter af ham ..."

Mere stod der ikke. Da Francesco, som intet kunne se, havde hørt musikken nærme sig og kendt Valerios yndlingsmarch, turde han ikke lade dem gå forbi, gav sig ikke tid til at skrive sin tanke helt ned, men kastede sin seddel ud igennem den spalte, der var blevet ladt åben ovenover de tilmurede vinduer.

Valerio udstødte et frygteligt skrig, og til trods for instrumenternes og mængdens larmen hørte Francesco hans tordenrøst råbe:

"Min broder i blykamrene! Ve! Ve over dem, der har sat ham derop!"

Valerio var standset med et så voldsomt sæt, at en hel hær ikke ville have fået ham af stedet, også hele den øvrige flok stod uvilkårligt stille. Den skæbnesvangre nyhed var som en løbeild faret igennem rækkerne, og man spredte sig, nogle for at følge Valerio, der som et lyn fo'r ind i paladsets buegang, andre for at opsøge Bianchinierne og tvinge dem til at tilstå deres anslag.

Valerio fo'r afsted, båret frem af raseri og smerte, uden egentlig at vide, hvorhen det bar, men som drevet af et instinkt kom han ind i Dogepaladsets gård. Dogen var just ved at gå op ad kæmpetrappen med hertugen af Anjou, prokuratorerne og en del senatorer. Valerio trængte sig dristigt frem imellem alle disse prægtige herrer, banede sig med magt vej hen til dogen, kastede sig for hans fødder og greb fat i hans hermelinskåbe.

"Hvad fejler dig, min søn?" sagde Mocenigo, idet han med venlighed vendte sig om til ham; "hvoraf kommer det, at dit smukke ansigt ser så fortvivlet ud? Har du lidt nogen uret? Kan jeg skaffe dig oprejsning?"

"Ja, eders højhed," råbte Valerio, idet han førte fligen af hans kåbe til sine læber, "ja, jeg har lidt stor uret, og min sjæl er sønderknust af smerte. Min ædle broder, Francesco Zuccato, uden tvivl den bedste mosaikarbejder i hele Italien, republikkens ædleste stridsmand og hæderligste borger, er blevet kastet i blykamrene uden din befaling, uden dit samtykke, og jeg kommer for at kræve retfærdighed af dig."

"I blykamrene! Francesco Zuccato!" råbte dogen. "Hvem kan have påført en så ædel ung mand, en så ypperlig kunstner så streng en straf? Og om han har begået en brøde, der fortjener straf, hvorfor er jeg da ikke blevet underrettet om det? Hvem har givet denne befaling? Hvem af eder, mine herrer, skal stå mig til regnskab derfor?"

Ingen svarede. Valerio tog atter ordet: "Eders højhed," sagde han, "de af prokuratorerne, som har med arbejderne i domkirken at gøre, må vide det; kassereren, monsignor Melchiore, ved det uden tvivl."

"Jeg skal nok få det at vide, Valerio," svarede dogen, "vær blot rolig, du skal få din ret. Lad os komme forbi."

"Eders højhed, slå mig ned med fæstet på eders sværd, hvis min dristighed fornærmer eder," sagde Valerio uden at slippe dogens kåbe, "men hør eders troeste medborgers klage. Francesco Zuccato har ikke kunnet begå nogen brøde, han er en mand, som aldrig har haft med det onde at gøre, om så blot i sin tanke. At kaste ham i blykamrene – det er at tilføje ham en

uret, som han aldrig vil trøste sig over, og som vil være bekendt over hele byen inden en time, hvis I ikke lader ham sætte i frihed og tillader, at han viser sig sammen med sine kammerater for alle disse mennesker, som undrer sig over, at de ikke allerede har set ham i deres spids. Eders højhed, hør mig! Francescos legeme er skrøbeligt som et siv i lagunerne; en dag til i blykamrene vil være nok, til at han aldrig kommer levende ud derfra, og I har mistet republikkens bedste kunstner og bedste borger. Og der vil komme endnu mere ulykke af det, for jeg sværger ved Kristi blod ..."

"Ti, min søn!" afbrød dogen ham alvorligt, "brug ikke ubesindige trusler. Jeg kan ikke lade en fange sætte i frihed uden senatets samtykke, og senatet vil ikke gøre det uden at have undersøgt, for hvilken brøde han lider denne straf, for der må hvile en alvorlig mistanke på en mands hoved, for at man skal kaste ham i blykamrene. Jeg lover dig retfærdighed, tvivl ikke på republikkens fader, men gør dig værdig til hans beskyttelse ved en besindig og fornuftig adfærd. Alt, hvad jeg kan gøre for at lette din uro og din broders bekymring, er at give dig lov til at gå til ham, for at du kan yde ham din hjælp, hvis hans helbred kræver det."

"Tak, eders højhed, vær velsignet for denne tilladelse," sagde Valerio, idet han bøjede hovedet og slap dogens kåbe, hvorpå denne forsatte sin gang. Hertugen af Anjou standsede foran Valerio og sagde med et nådigt smil: "Fat mod, unge mand, jeg lover dig, at jeg skal minde dogen om, at han har forpligtet sig til at skaffe dig din ret snarest muligt, og hvis din broder ligner dig, tvivler jeg ikke om, at han er en tapper herre og en tro undersåt. Det skal du vide, at til trods for dit nederlag, anser jeg

dig for helten i dystridtet, og at jeg nærer så megen interesse for dig og dine store talenter, at jeg vil drage dig til Frankrigs hof, når Venedigs ædle republik ikke længere har din tjeneste nødig."

Med disse ord tog han sin kostbare guldkæde af, hængte den om hans hals og bad ham beholde den som et minde om ham.

15

Valerio blev ført til sin broders fængsel af to hellebardister.

"Også du!" udbrød Francesco, "har de niddinger også fået bugt med dig, min stakkels dreng? Hvad har det så nyttet dig, at du ingen ærgerrighed og forfængelighed har? Hellige beskedenhed, ikke engang dig har de skånet!"

"Jeg er ikke fange efter niddingernes vilje," svarede Valerio, idet han trykkede ham i sine arme, "jeg er det efter min egen. Jeg forlader dig ikke mere, jeg er kommet for at dele dit stråleje og dit sorte brød med dig. Men sig mig, hvem har ført dig hid, og under hvilket påskud?"

"Jeg ved det ikke," svarede Francesco, "men det forbavser mig ikke; er vi ikke i Venedig?"

Valerio søgte at trøste sin broder og overbevise ham om, at han kun kunne være blevet fængslet på grund af en misforståelse og øjeblikkelig ville blive sat i frihed. Men Francesco svarede med dyb mismod:

"Det er for silde; de har gjort mig alt det onde, de kunne, de har tilføjet mig en beskæmmelse, som intet kan aftvætte. Hvad bryder jeg mig nu vel om, enten jeg skal blive et år eller en dag i dette frygtelige fængsel? Tror du, jeg har mærket noget til heden, tror du jeg har følt smerterne i mit legeme i denne uendelige dag? Nej, men jeg har lidt alle sjælens kvaler. Jeg, sat i klasse med tyve og bedragere! Jeg, som efter så mange vågne nætters flid, efter så mange dages samvittighedsfuldt arbejde, efter at have ofret mit fædrelands hæder så meget, i dag skulle

kranses og bæres i triumf af min skole under et erkendtligt folks jubel, jeg sidder nu i fængsel, som Vincenzo Bianchini har siddet her for mord og som falskmøntner! Det er frugten af mit arbejde, det er lønnen for mit mod! Vær en samvittighedsfuld kunstner, slid resterne af et lidende og truet liv op under nagende bekymringer og anstrengende studier, giv afkald på kærlighedens tillokkelser, på glædens rus, på vårnætternes vellystige hvile, og den dag, du tror at have vundet kransen, belæsser man dig med lænker og overvælder dig med skændsel. Og denne blinde, letsindige hob, som gør sig så megen ulejlighed for at bøje sig for sandheden, bestandig tager den med åbne arme mod bagvaskelsen. Vær overbevist om Valerio, at dette folk, som har set mig, fra den dag jeg fødtes, vokse op og leve i kærlighed til arbejde, i had til uretfærdighed og i ærbødighed for loven, vær overbevist om, at dette folk, som kun dømmer mennesker, eftersom lykken går med eller imod dem, allerede i den halve snes minutter det har vidst, at jeg var kastet i fængsel, har anklaget mig. Det behøver ikke at vide mere, end at jeg er ulykkelig, for at tro mig skyldig, det gør allerede ikke længere forskel på mit navn og Vincenzo Bianchinis, vi er jo begge blevet anklaget, vi har jo begge bøjet vore hoveder under blytagene. Jeg bliver måske sat i frihed, fordi jeg er uskyldig, men er han ikke også blevet sat i frihed, han, som var skyldig? Hvem ved, om jeg ikke bliver jaget i landflygtighed ligesom han! Venedig forviser ikke enhver, det har mistænkt, men mistænker det ikke enhver, som man angiver?"

Valerio følte, at hans broders smerte kun var alt for vel grundet, og at han ved at forsøge på at forsone ham med hans stilling kun ville bringe ham til mere og mere at se det hårde og

farefulde i den. Han ville derfor, da det var henimod aften, gå ud og hente nogle levnedsmidler og en kappe til ham, men da han kaldte på slutteren ved lågen i døren, underrettede denne ham om, at han havde fået befaling til ikke at lade ham komme ud, og viste ham et papir med statsinkvisitorernes segl, der påbød begge brødrene Zuccatos fængsling, uden at ytre sig om, hvad de var anklaget for. Et smertensskrig undslap Francescos bryst ved at høre denne kendelse.

"Det er det sidste, der behøves for at tage livet af mig," sagde han. "De bødler! Kunne de ikke skille sig af med mig uden at påføre mig den kval også at se min broder lide!"

"Beklag mig ikke," svarede Valerio, "de havde måske ikke tilladt mig at være om dig både nat og dag; jeg takker dem, nu skal vi ikke mere skilles."

Mange dage og nætter henrandt, uden at brødrene Zuccato fik nogen oplysning om deres stilling, nogen trøst i deres uro og smerte. Varmen var overvældende, der udbrød pest i Venedig, og luften i fængslerne var svanger med gift. Francesco syntes, som han lå der henstrakt på den smule knækket, støvet strå, der var tilbage, ikke længere at have nogen følelse for sine lidelser; af og til rakte han armen ud for at føre nogle dråber brakvand i et tinbæger til sine læber; udmattet af en stadig sved, tørrede han sit glødende ansigt med nogle pjalter lærred, som Valerio omhyggeligt bevarede for ham og vaskede, idet han til det brug hver dag opsparede halvdelen af deres kummerlige forråd af vand. Det var også omtrent den eneste tjeneste, han kunne yde sin ulykkelige broder; han manglede alt: Hele sin kostbare dragt havde han anvendt til sammen med strå at lave ham en slags hovedpude og en solskærm af; han havde blot beholdt nogle

pjalter tilbage til sig selv, der glimrede endnu hist og her rester af guld og broderi på dem. Han havde forgæves tilbudt slutterne sine perler, sin dolk og sin guldkæde, for at de skulle skaffe Francesco nogen lettelse af det hårde fængsels (*carcere duro's*) frygtelige regler: Inkvisitionens fangevogtere var ubestikkelige.

Skønt han var fuldstændig ude af stand til at yde sin broder nogen hjælp, sad han dog bestandig bøjet over ham. Da han var stærkere end Francesco og alt for optaget af dennes lidelser til at lægge mærke til sine egne, foretog han sig intet andet, end at vende ham på hans usle leje, at vifte ham med den store fjer fra sin baret, at føle hans brændende puls og rådføre sig med hans udslukte blik. Francesco klagede ikke mere, for ham var alt håb ude; når han et øjeblik vågnede op af sin døs, anstrengte han sig for at smile til sin broder eller at sige ham nogle kærlige ord, men faldt straks tilbage i den forfærdelige sløvhed. En aften sad Valerio som sædvanlig på de brændende fliser. Francescos hoved hvilede tungt i hans skød. Den ubønhørlige sol gik ned i et hav af ild og kastede et ulykkesvangert skær over de røde mure, der uafbrudt syntes beskæftigede med at indsuge og opspare heden. Pesten udbredte sine ødelæggelser videre og videre, al den muntre og livlige larm, hvoraf det glimrende Venedig ellers genlød, havde veget pladsen for en dødsstilhed, der kun afbrødes af klokkens sørgelige klang, der forkyndte, at nogen droges med døden, og af en eller anden from munks salmesang, der ad kanalen førte en båd fuld af lig til kirkegården. En mursvale satte sig på kanten af blyet ved den sprække, hvorigennem den tørre, hede luft i knapt mål slap ind i Zuccatoernes celle. Denne sorte fugl med det blodrøde bryst,

med den skarpe og stærke stemme, med den stolte og vilde holdning, gjorde et indtryk på Valerio som en ulykkevarslende spåmand. Den syntes at være urolig, og efter på sin ejendommelige måde at have kaldt på sin nølende mage, svang den sig op i luften, udstødende et skrig, som venetianerne godt kender, og som de aldrig hører uden at blive ilde berørt; det er det skrig, hvormed disse trækfugle samle sig, når tiden er kommet, da de skulle bort. De flyver bort sammen i talrige flokke, så himlen formørkes af dem, og samme dag ser man dem alle forsvinde, lige til den sidste. Deres afrejse er signalet til en virkelig landeplages begyndelse. Mozelinerne, nogle ganske små insekter, så små, at de næppe kan ses, hvis svage men uafbrudte summen er feberagtigt irriterende, og hvis stikken er uudholdelig, fylder luften, og da de ikke længere forfølges af svalerne, slår de ned over boligerne, hærger dem og berøver beboerne deres søvn, som intet kan bevare dem.

I blykamrene og på en tid, da luften, opfyldt med pestsvangre uddustninger, trængte ind igennem alle porer som giftige brodde, var mozelinernes ankomst, der snart ville blive efterfulgt af skorpionernes, som et dødens budskab for Francesco. Skønt han allerede fortæredes af en brændende feber, nød han dog endnu en smule hvile om natten i de korte timer, når den forfriskende kølighed nåede ind til ham. Nu skulle også denne hvile berøves ham; det er om natten, at myggene trænger ind i husene, og især i dem, hvor menneskets varme ånde tiltrækker dem. Valerio lyttede ængsteligt, han hørte tusind skarpe skrig, tusinder af fugle med urolig, ivrig kvidren kalde på hinanden, svare hinanden, fjerne sig, komme nærmere, forene sig, slå sig ned på tinderne ligesom for at

holde råd, og endelig flyve bort, idet de sendte deres skingrende afskedshilsen ud over den nedslåede by ligesom en sidste forbandelse. Valerio satte sig op i lyshullet, hvorfra han ikke kunne se andet end himlen, han så dem bevæge sig som sorte punkter i en umådelig højde, ikke mere beskrivende deres regelmæssige kredse, som når de jager, men i fuld flugt lige imod øst. Det var svalerne, der allerede trak bort. Francesco havde hørt deres afskedsskrig, han havde på Valerios ansigt læst dette rædselsbudskab. Når lidelserne overvælder et menneske, kan han ikke fatte, at der kan komme endnu en over ham, om den end er truende, ja uundgåelig, han har ikke kraft til i sin tanke at føje den kommende ulykke til de nærværende, og når den så kommer, knuses han af det uventede slag. Selv døden, denne uundgåelige, nødvendige opløsning af livet, overrasker næsten alle som en uretfærdighed af Himlen, som et lune af skæbnen. "Fra i morgen af," sagde Francesco med kvalt røst, "vil jeg ikke mere kunne sove". Det var hans egen dødsdom, han forkyndte. Valerio forstod ham og lod sit hoved synke til hans bryst. Hede, bitre tårer, som han til da havde haft selvbeherskelse nok til at holde tilbage, strømmede ned over hans blege, udmagrede ansigt.

16

Inkvisitionen var en så hemmelighedsfuld og uindskrænket magt, det var forbundet med så megen fare at trænge ind i dens hemmeligheder, og det var så vanskeligt, at tre dage efter St. Marcus-festen talte ingen mere om Zuccatoerne. Rygtet om Francescos fængsling havde hurtigt udbredt sig, og det var gået med det som med bølgen, der dør på en øde og sandet bred; den svageste klippe ville kaste den tilbage og spore den, men en sandmark, som stormen gennem lange tider har jævnet og hærdet, gør den intet indtryk på, og al dens kraft går til grunde af mangel på næring. Således var Venedig. Folkets urolige gæring og naturlige nyfigenhed knustes som bølgernes skum mod Dogepaladsets trapper, og de dunkle vande, som beskyller dets grund førte med hvert bølgeslag blod med sig fra den ukendte kilde, som måtte søges i dybet af denne hemmelighedsfulde hule.

Nu havde dertil pesten slået alles sjæle med forfærdelse og modløshed, alt arbejde var ophørt, alle skoler opløste. Marini var en af de første, der var blevet angrebet, og han arbejdede sig nu igennem en langsom og møjsommelig helbredelse. Ceccato havde mistet et af sine børn og plejede nu sin hustru, der droges med døden. Bianchiniernes raseri var for en stund kvalt af frygten for døden; Bozza var forsvundet.

Den gamle Sebastian Zuccato var flyttet på landet selve St. Marcus-dagen, da legene var til ende, gnaven over hvad han kaldte sine sønners udskejelser og begærlighed efter falsk ære.

Han var fuldstændig uvidende om den ulykke, der var overgået dem, og vred over at de ikke som sædvanlig kom for at mildne hans vrede ved at vise ham deres ærbødige forekommenhed.

Da pesten havde tabt noget af sin ondartede karakter, blev den gamle Zuccato endelig bange for, at hans sønner var bukket under for den. Han kom til Venedig, endnu bestandig bestemt på at skænde dygtigt på dem, men fuld af bekymring og så meget mere urolig for dem, som han følte, hvor umuligt det var ham ikke at holde af dem. Man må ikke tro, at Sebastian havde forsonet sig med mosaikkunsten efter scenen i domkirken; han var endnu stadig forbitret på den og på dem, som hengav sig til den. Havde han end imod sin vilje måttet bøje sig for den magt, som det store udøver over kunstnerens sjæl, havde han end trykket sine børn til sit bryst og udgydt tårer af kærlighed, han havde derfor dog ikke opgivet, nogen af sine fordomme om visse kunstarters fortrin; om han end havde villet det, havde han dog ikke været mand for selv i sin dødsstund at opgive de ideer, han hele sit liv igennem havde holdt så hårdnakket fast på. Det eneste, som trøstede ham, var håbet om, at Francesco engang ville opgive dette lave håndværk og vende tilbage til sit staffeli. I den hensigt på ny at opfordre ham til dette begav han sig til domkirken, hvor han ventede at finde ham i færd med at arbejde på en anden kuppel. Men kirken var betrukket med sort, sørgesangen tonede under de dunkle hvælvinger; lysene stredes med dagens sidste stråler og udbredte et mat, rødligt skær, der var endnu mere uhyggeligt end mørket. Det var to senatorer, der var døde af pesten, som man viste den sidste ære. Deres bårer stod i søjlegangen, og det var let at se, at præsterne udførte deres hellige hverv i angst og skyndsomhed. Den gamle

Zuccato skælvede fra isse til fod, da han så disse to ligkister, og blev først rolig igen, da han hørte de afdøde øvrighedspersoners navne. Han forlod da kirken og ilede til Valerios værksted ved St. Filippo, hvor man sagde ham, at hverken Valerio eller Francesco havde ladet sig se siden St. Marcus-dagen; han søgte nu på alle de steder, hvor de plejede at færdes, men med lige så lidet held. Fortæret af uro var han endelig så heldig at møde den nedslåede Ceccato, og dennes mørke anelser bragte ham til at tro, at hans sønner måtte være døde i blykamrene af sorg eller sygdom. Han blev stående ubevægelig nogle øjeblikke, betaget, bleg som et lin. Endelig tog han en beslutning, og uden at sige et ord til Ceccato begav han sig til prokurator-kassereren. Han var langt fra at anklage denne embedsmand for sine sønners uretfærdige fængsling; tålmodig, som han var af naturen, ville han have betragtet det som mangel på ærbødighed og agtelse for loven at mistænke en af dens håndhævere for vildfarelse eller uretfærdighed; men skønt han var misfornøjet med sine sønner og rede til at anklage dem for dovenskab eller uforskammethed, som prokuratoren ville have det, ville han for enhver pris vide, hvad der var blevet af dem.

Han henvendte sig derfor ydmygt til den tykke kasserer, som, formodentlig for at sikre sig imod pesten, mere end nogensinde var optaget af at sørge for sit velbefindende. Han fandt ham omgivet af flakoner med vellugtende stoffer af enhver art, der tjente til at rense luften, han indåndede. Dog gjorde Sebastians ceremonielle hilsener ham en smule mere medgørlig end sædvanlig.

"Det er godt, det er godt," sagde han, idet han gav ham et tegn til at han skulle holde sig i afstand, og begravede næsen i et stort lommetørklæde, der var gennemtrukket med enebæressens, "det er nok, min gode mand. Kom ikke så tæt hen til mig, og hold jeres vejr lidt. Ved hornet! Man ved ikke, hvem man taler med i denne fordømte tid; I er da ikke syg? Hvad er der? Skynd jer!"

"Eders herlighed," svarede den gamle, som i grunden, skønt han ikke lod sig mærke dermed, blev noget stødt over denne overmodige modtagelse, "eders herlighed ser for eder malernes oldermand, mester Sebastian Zuccato, eders ydmyge slave, fader til – – –"

"Ah, det er sandt," svarede Melchiore uden at lade sig forstyrre, og idet han lod som han ville føre sin matte hånd op til den sorte silkehue, han bar på sit tykke flade hoved; "Jeg kendte jer ikke, messer Zuccato. I er en skikkelig mand, men det er et par nederdrægtige slyngler, I har til sønner."

"Er det ikke lidt vel hårde ord, eders excellence? Skønt jeg indrømmer at mine sønner er nogle temmelig dårlige fyre, meget ustadige, meget hårdnakkede i deres modstand, og at det er et meget tåbeligt og usselt håndværk, de har lagt sig efter. Jeg ved, at de har pådraget sig vore herrer øvrighedspersoners unåde og eders i særdeleshed. Jeg er overbevist om, at de må have begået en stor forseelse, siden eders godhed for dem har forvandlet sig til strenghed, og jeg kommer ikke for at retfærdiggøre dem, men for muligvis at opnå, at eders misfornøjelse lægger sig, og at eders barmhjertighed tager i betragtning, hvor dårlig luften er, at årstiden er streng og min ældste søn svag; levemåden i fængslet

må have været streng nok for ham, til at han vil mindes denne straf og ikke mere udsætte sig for den."

"Eders søn er nok virkelig syg, efter hvad man har sagt mig," svarede prokuratoren, "men hvem er ikke syg i denne fordømte tid? Jeg lider selv meget, og uden min læges stadige tilsyn ville jeg uden tvivl være død. Men man må tage forholdsregler, mange forholdsregler. Ved dogehornet! Jeg råder eder, mester Sebastian, tag I også eders forholdsregler."

"Eders excellence siger, at min søn Francesco er syg," sagde Sebastian forskrækket.

"Å, lad det ikke bekymre jer, man er ikke mere syg i fængslet end andetsteds. Vi ved, efter nøjagtige beregninger, at der ikke dør flere fanger i blykamrene end i republikkens andre fængsler."

"I blykamrene, eders excellence!" skreg den gamle Zuccato, "i blykamrene, siger eders nåde! Er mine sønner i blykamrene?"

"Ved hornet, det er de, og de har ikke fortjent bedre for deres udpresninger og snyderier."

"I Jesu navn, monsignor, I vil blot gøre mig angst," sagde Zuccato med høj røst, idet han veg et skridt tilbage, "mine børn er ikke i blykamrene."

"Vist er de så, siger jeg jer," svarede prokuratoren, "og jeg kan ikke slippe dem ud derfra, før deres sag er undersøgt og påkendt. Så snart landeplagen tillader os at beskæftige os med deres sag, skal der blive taget fat på den, men ved mit dogehorn, jeg er bange for, at deres skæbne blot bliver endnu værre, for de er skyldige, og straffen er landsforvisning på livstid for dem, som bedrager staten."

"Ved Djævelens krop, herre!" råbte den gamle, idet han gik henimod prokuratoren, "de, som siger det, lyver i deres hals, og de, som har sat mine sønner i blykamrene, skal komme til at angre det, så længe jeg kan røre en hånd."

"Kom mig ikke nær," råbte nu Melchiore, idet han heftigt sprang op og skød sin lænestol tilbage, "blæs mig ikke eders ånde sådan lige i ansigtet. Har I pesten, så behold den for jer selv, og gå til alle djævle med jeres kæltringer af sønner. Jeg siger jer, at de skal blive hængt, hvis I forværrer deres sag ved at gøre vrøvl. Disse Zuccatoer er på min ære alle sammen nogle fortvivlede skurke. I forgifter luften, herre, gå!"

Under denne tale veg Melchiore bestandig længere og længere tilbage, mens den gamle Zuccato, stående ubevægelig på sin plads, tilkastede ham blikke, der gjorde ham til is af forfærdelse.

"Havde jeg pesten," svarede han endelig med dump røst, "ville jeg knuge alle dem i mine arme, som vover at sige, at Zuccatoerne er bedragere. Jeg håber, at denne tanke endnu aldrig er faldet nogen ind, og at den øvrighedsperson, jeg har den ære at tale med, selv har feber og taler i vildelse. Ja, ja, monsignor, det er pesten, som taler ud af jer, når I siger, at Zuccatoerne har misbrugt offentlige midler. Vid, at Zuccatoerne er en ædelbåren slægt, og at det blod, som flyder i deres årer, er renere end dogefamiliernes; vid, at Francesco og Valerio er to mænd, som man kan lade dø under pinsler, men ikke vanære. Eders herlighed vil gøre vel i at lade eders læge hente, for der raser en dødbringende gift i eders årer."

Med disse ord styrtede Sebastian ud af prokuratorernes palads og ilede til Dogepaladset. Melchiore trak angst i sin

klokkestreng, befalede at hans læge skulle hentes, lod sig årelade, gnide og give medicin hele natten igennem i den tro, at den gamle Zuccato havde skaffet ham pesten på halsen ved trolddom. Han besvimede gentagne gange og var lige ved at dø af angst.

17

Sebastian Zuccato ilede til dogen, kastede sig for hans fødder og bønfaldt ham om retfærdighed med hele faderkærlighedens og den krænkede æres veltalenhed. Mocenigo hørte venligt på ham og gav ham beviser på den højeste agtelse. Han beklagede den langvarige pinsel, hans sønner havde været underkastet og lovede at lade dem hensætte i et mindre frygteligt fængsel; han tillod endogså den gamle Zuccato at besøge dem hver dag og at yde dem den omsorg, som hans kærlighed påbød; men han skjulte ikke for ham, at der var rejst de sværeste beskyldninger imod dem, og at deres proces ville blive både langvarig og alvorlig.

Takket være imidlertid den gamle Zuccatos vedholdende overhængen, Tizians og Tintorettos indflydelse i forbindelse med flere andre store mestres, der alle var Zuccatoernes venner, og takket være også dogens nådige beskyttelse, samledes omsider timandsrådet, hvis virksomhed pesten havde afbrudt i flere måneder, og den første sag, som lagde beslag på denne strenge domstol, var Zuccatoernes. De anklagedes:

1. for at have tilegnet sig deres løn på ulovlig måde ved at gøre deres arbejde så hastigt, at det ikke blev holdbart, ved at arbejde udenfor den lovlige arbejdstid, nemlig i frostvejr, da kittet ikke holder, for at indvinde den tid, de i den gode årstid havde spildt på spadsereture, adspredelser og udsvævelser af enhver art.

2. for at have frembragt slet tegnede og grelt farvede billeder ved at fortsætte arbejdet til langt ud på natten, bestandig for at genoprette, hvad der var forsømt ved deres tidligere dovenskab.

3. for at have gjort dette elendige arbejde af fuldstændig ukyndighed i håndværket, en ukyndighed, der satte Valerio Zuccato ud af stand til at gøre andet end letsindige arbejder for damers og unge herrers toilette, hvilke barnagtige beskæftigelser uafbrudt optog hans tid og var ham en indbringende næringsvej ved St. Filippo, mens republikken i dyre domme betalte ham for et arbejde, han ikke gjorde og ikke kunne gøre.

4. for på en nedrig og svigagtig måde på mange steder at have sat malet træ og papir i stedet for emalje og sten, i den hensigt at frembringe finesser, som mosaikarbejdet ikke kan nå, og derved at vinde kunstnerberømmelse i levende live, uden hensyn til at det arbejde, de leverede, ikke var holdbart.

Aktstykkerne til denne besynderlige proces findes endnu i Dogepaladset arkiver og signor Quadri har givet et tro uddrag af dem, som står at læse i en artikel med overskrift *dei Musaïci*, der findes i slutningen af hans fortræffelige værk om den venetianske malerkunst.

Anklagerne var prokurator-kassereren Melchiore, Bartolomeo Bozza, de tre Bianchinier, Jean Visentin og flere andre elever af deres skole og endelig Claude Correggio, organist ved St. Marcus kirken, der hadede den støj, arbejderne gjorde, og lige så beredvilligt ville have vidnet for Zuccatoerne

imod Bianchinierne, i det håb at regeringen, ked af disse stridigheder og udgifter, ville opgive de ødelæggende istandsættelser, hvis hovedulempe i organistens øjne var, at de ved deres uophørlige støj forstyrrede den syngeskole, han holdt ved orgelet.

Zuccatoernes vidner var Tizian og hans søn Orazio, Tintoretto, Paolo Veronese, Marini, Ceccato og den brave præst Alberto Zio. De gav alle møde for timandsrådet og holdt fast ved brødrene Zuccatos og deres skoles store talent, skønne arbejde, hæderlige opførsel, arbejdslyst og strenge redelighed.

Brødrene Zuccato blev nu også fremstillet for deres dommere. Valerio holdt sin kære broder i sine arme, for denne var næppe kommet på fode igen efter sin langvarige, frygtelige sygdom; han var mat, overvældet, tilsyneladende ligegyldig for hvad udfaldet ville blive af denne undersøgelse, som han næppe havde kræfter til at udholde. Valerio var bleg og knækket; man havde givet ham klæder, men hans lange skæg, hans forsømte hår, hans svage gang, en vis krampagtig skælven vidnede om hans lidelser og smerte. Ligegyldig for sin egen ulykke, men harmfuld over den uretfærdighed, der var overgået hans broder, var han endelig begyndt at tage livet som alvor, hans øjne funklede af vrede og hævnlyst; hunger, anstrengelse og bekymring havde fået dem til at ligge dybt i deres huler, men de lyste med en skummel glans. Idet han kom forbi Bartolomeo Bozza på vejen til de anklagedes bænk, hævede han sine lænketyngede arme, som om han ville knuse ham, hans ansigt glødede af raseri, som om han ville mane ham ned i jorden. Vagten drev ham afsted, og han satte sig, bestandig med Francescos hånd i sin, der var kold og skælvende.

"Francesco Zuccato," sagde en af dommerne, "du er anklaget for svig og bedrageri imod republikken. Hvad har du at svare?"

"Jeg vil svare," sagde Francesco, "at jeg lige så godt kunne være blevet anklaget for mord og landsforræderi, hvis de, der forfølger mig, havde fundet det for godt."

"Og jeg," sagde Valerio heftigt, idet han rejste sig, "jeg svarer, at det er en nedrig anklage, der hviler på os, og at vi i tre måneder har vansmægtet i blykamrene, som min broder har forladt, døden nær, blot fordi Bianchinierne hader os, og fordi Bozza, vor lærling, er en usling, men især fordi prokuratoren monsignor Melchiore har begået en fejl imod latinen, som vi har tilladt os at rette. Det er første gang, at to borgere er blevet kastet i blykamrene, fordi de ikke har villet lade en barbarisme stå."

Den unge Zuccatos heftighed var ikke skikket til at vinde ham dommernes velvilje. Den gamle Sebastian, som så den slette virkning, hans tale gjorde, rejste sig og sagde:

"Ti stille min søn, du taler som en tåbe og en uforskammet; det er ikke på den vis, en hæderlig borger skal forsvare sig overfor landets fædre. Mine herrer, undskyld hans forvildelse, disse stakkels unge mennesker er forvirrede af feberen. Undersøg deres sag i overensstemmelse med eders urokkelige retfærdighed; er de skyldige, så straf dem uden medlidenhed, deres fader skal være den første til at rose eder for denne retfærdighedshandling og til at velsigne de love, hvis strenghed dømmer for svig og bedrag. Ja, ja, om jeg så selv skulle udøse deres blod, jeg ville hellere gøre det, mine fædre, end se republikkens ophøjede magt tabe i anseelse. Men er de uskyldige, som jeg er overbevist om, så vær ædelmodige og vis

dem snart barmhjertighed, se på min ældste søn, der er kun en gnist af livet tilbage i ham, og hvad den yngste angår, så ser I selv, at han taler i feberraseri."

Den gamle mand sagde disse ord med høj og tydelig røst, han kastede sig på knæ, og tårerne strømmede ned over hans lange hvide skæg.

"Sebastian Zuccato," svarede dommeren, "republikken kender din hæderlighed og hengivenhed; du har talt som en god fader og god borger, men har du ikke andet at sige til dine sønners forsvar, må du vige pladsen."

På et vink af øvrighedspersonen førte den inkvisitionsbetjent, som havde ledsaget Sebastian, ham ud. Idet han gik bort, kastede den gamle mand et fortvivlelsens blik på sine sønner, han vendte sig endnu en gang imod dommerne og foldede sine hænder, idet han vendte blikket imod himlen med et så sønderrivende udtryk, at han ville have formildet marmorstøtterne i den store sal; men timandsrådet var koldere og mere ubøjeligt end de.

Efter at de tre Bianchinier med ed havde bekræftet deres anklage, lagde Bartolomeo Bozza, der nu blev opfordret til at aflægge sit vidnesbyrd, hånden på krucifikset, man rakte ham, og sagde:

"Jeg sværger ved Kristi kors, at jeg har siddet tre måneder i blykamrene, fordi jeg ikke har villet aflægge falsk vidnesbyrd."

En skælven af overraskelse fo'r igennem forsamlingen; Melchiore rynkede panden, Bianchini den Røde skar tænder, og den unge Valerio rejste sig heftigt og sagde:

"Skulle det være sandt, min stakkels Bartolomeo! Kan jeg endnu beklage og agte dig? Det er en tanke, som lindrer al min

ulykke."

"Ti, Valerio Zuccato," sagde dommeren, "og lad vidnet tale."

Bartolomeo var lige så syg og ødelagt som Zuccatoerne, han havde også været underkastet fængslets langsomme pinsel. Han erklærede, at nogle dage før St. Marcus festen havde Vincent Bianchini ført ham op på Zuccatoernes stillads, for at han på nært hold skulle se og føle på flere steder i deres arbejde, hvor der åbenbart var sat malet papir i stedet for sten; derfra havde han ført ham til prokurator-kassereren, for at han skulle angive, hvad han havde set, hvilket han i sin harme og sit hjertes oprigtighed havde gjort. Fra den dag af, da han var overbevist om Zuccatoernes uredelighed, havde han ikke villet deltage i et arbejde, som man ikke kunne andet end fordømme, og havde arbejdet i Bianchiniernes skole. Dagen før St. Marcus-festen havde Vincent igen ført ham til prokuratoren og havde forlangt af ham, at han skulle angive, at han havde været øjenvidne til det, han beskyldte Zuccatoerne for; det havde han imidlertid afslået, for om han end havde set beviser for bedrageriet, havde han dog ikke set det blive udført. "Havde jeg set det," sagde han, "ville jeg ikke have oppebiet Bianchiniernes tilskyndelse til at forlade Zuccatoernes skole, men jeg havde aldrig set noget sådant. Der var ikke engang det ringeste træk i mine læreres færd, som indtil da havde kunnet give den opdagelse, man havde ladet mig gøre, sandsynlighed; det var mig derfor umuligt at sværge ved Kristus, at jeg havde set dem anvende papir og pensel. Da Vincent Bianchini så, at jeg ikke ville tjene hans planer efter ønske, blev han opbragt på mig og beskyldte mig for at være Zuccatoernes medskyldige. Monsignor Melchiore udstødte en mængde trusler imod mig,

og tirrede mig så længe, til jeg sagde til ham, at han skulle vogte sig for at stole på Bianchinierne. Samme aften blev jeg fængslet og ført til blykamrene. Fra den dag af har jeg troet, at mine fordums lærere var uskyldige, og at den, der var i stand til at forlange af mig, at jeg skulle aflægge falsk ed, vel også ved nattetid, uden Zuccatoernes eller nogen andens vidende kunne have ødelagt en del af mosaikarbejdet og sat træ og papir i stedet for stenen for at have et middel til at styrte dem i undergang. Jeg bør tilføje, at denne ombytning er gjort med så stor kunst, at det er umuligt at opdage den undtagen ved at skrabe på stedet."

Således talte Bozza i sin bolognesiske mundart med fast stemme, langsomt og tydeligt. Da han blev opfordret til at udtale sig om de stadige adspredelser, Valerio hengav sig til, tilstod han, at den unge mester tit havde måttet høre bebrejdelser fra sin ældste broder for dovenskab og flygtighed, og at han da indvandt den spildte tid ved at arbejde om natten, hvilket kunne tjene til at bestyrke den bebrejdelse, anklagen indeholdt imod ham for at have leveret mindre holdbart arbejde. Han erklærede også, at Valerio var mindre dygtig i kunsten end sin broder og lavede mange pyntesager for egen regning. Kort sagt, det var let at se af hans vidnesbyrd, at det ikke var velvilje for Zuccatoerne, der drev ham, og at det ikke ville have gjort ham ondt, om han skadede dem ved at sige sandheden, men tillige at han afskyede den løgn, man havde villet trække ham ind i, og at han aldrig ville tilgive Bianchinierne, at de havde ladet ham kaste i blykamrene.

Rådet sluttede mødet for denne dag med at udnævne en kommission af malere, som det blev overdraget under

prokuratorernes tilsyn at undersøge de to rivaliserende skolers arbejde. Denne kommission bestod af Tizian, Tintoretto, Paolo Veronese, Jacopo Pistoja og Andrea Schiavone, som fra den tid af fik øgenavnet *Medola*, der hentydede til den nøjagtighed, hvormed han undersøgte mosaikken for at trænge ind lige til "marven".

18

Næste dag begav disse berømte mestre, ledsaget af deres arbejdere, prokuratorerne og inkvisitionsbetjentene sig til St. Marcus kirken og skred til undersøgelsen af mosaikarbejderne. På Bianchiniernes anmodning begyndte man med deres *Den hellige jomfrus stamtræ*, et umådeligt arbejde, som var udført på forholdsvis kort tid. Vincenzo forenede med alle sine laster en utålelig forfængelighed; grisk efter ros fulgte han Tizian skridt for skridt, stadig ventende, at der skulle komme et udbrud af hans beundring. Ved siden af ham gik Dominico Rossetto, med øjnene funklende af al en uforstyrrelig dumheds selvtillid. Tizian gav imidlertid ikke sin mening til kende; åndrig og høflig som han var, forstod han bestandig at finde sådanne ord, som viser opmærksomhed og interesse, men ikke på nogen måde røber kenderens dom. Hans slebne ydre, hans velvillige smil stod i modsætning til Tintorettos brunede ansigt og barske holdning. Skønt Robusti måske ikke var så nært knyttet til Zuccatoerne, var han meget mere opbragt over deres rivalers ondskab end Tizian; hos denne, der selv var vant til at nære dybt had og uforsonligt fjendskab, fandt Bianchiniernes adfærd, om ikke just nogen undskyldning, så dog i det mindste en mere overbærende dom under hensyn til den fagmæssige skinsyge og kunstnerærgerrigheden. Muligvis ville også Tintoretto, idet han tænkte på den forfølgelse, han selv havde måttet lide fra Tizians side, ved at vise ham sin foragt og afsky for den slags ting hentydningsvis gøre ham en bebrejdelse, som han ikke kunne

komme i bryderi med lovene for. Han gik ud af kapellet St. Isidore uden at have åbnet munden og uden at have sendt dem, han fulgtes med, et eneste blik.

Da han stod under den store hvælving og havde Zuccatoernes arbejde for sig, udbrød han derimod i høje lovtaler; hans smukke, strenge hoved oplivedes af begejstringens ild, og han fremhævede med højsindet varme alle fuldkommenhederne ved dette værk. Tizian, som var den gamle Sebastians fortrolige ven, og som selv havde ydet de unge Zuccatoer megen udmærket vejledning, overbød ham i ros uden imidlertid at sige noget nedsættende om Bianchiniernes arbejde, overfor hvilke han stadig viste stor varsomhed.

Da tog prokurator-kassereren, utålmodig over den lykke, Zuccatoerne gjorde, ordet:

"Mine herrer," sagde han til de berømte kunstnere, "jeg vil gøre eder opmærksomme på, at vi ikke er kommet for at se på malerier, men på mosaikarbejder; det kommer staten meget lidt an på, om den hellige jomfrus hånd er modelleret mere eller mindre i overensstemmelse med eders kunsts regler, endnu mindre om St. Isidors læg sidder lidt for højt oppe eller langt nede på benet. Alt det kan være meget godt at tale om ..."

"Hvorledes! ved Gud!" råbte Tizian, som denne gudsbespottelse et øjeblik bragte til at glemme den høflighed, han ellers viste, "bryder staten sig kun lidt om, at mosaikarbejderne ikke kunne tegne, og at deres arbejde ikke er en smagfuld og nøjagtig gengivelse af malerkunstens værker? – Det er første gang jeg hører sligt sige, monsignor, og jeg har al den ærbødighed nødig, som eders domme indgyder mig, for at slutte mig til denne anskuelse."

Intet gjorde prokurator-kassereren ihærdigere og ivrigere i en forkert overbevisning end modsigelse.

"Og jeg, messer Tiziano," råbte han ivrigt, "jeg forstår, at alt det kun er smålighed og barnestreger. Det er stridigheder og diskussioner, der har hjemme i skolerne og ateliererne, men som en øvrighedspersons værdighed ikke tillader ham at blande sig i. Prokuratorerne har af republikken fået det hverv at våge over dens interesser og at gå frem med sparsommelighed og redelighed ved de offentlige udgifter, de kunne derfor ikke tåle, at arbejderne i St. Marcus kirken for at skaffe malerkunstens yndere en tom fornøjelse, svigter deres forpligtelser."

"Jeg troede ikke," sagde Francesco Zuccato med svag stemme, idet han kastede et smerteligt blik på sit værk, "jeg troede ikke, at jeg kunne svigte mine forpligtelser, ved at anvende den størst mulige omhu på tegningen af mine billeder, og ved samvittighedsfuldt at holde mig alle min kunsts regler efterrettelig."

"Jeg kender eders kunsts regler ligeså godt som I, messer," skreg prokuratoren ganske rød af vrede, "I skal ikke få mig til at tro, at en mosaikarbejder er forpligtet til at være maler. Republikken betaler eder for slavisk og tro at kopiere malernes billeder, og når I blot anbringer eders stene solidt og net på muren, anvender godt materiale og anvender det på bedste måde, så ligger der meget liden vægt på, om I kender noget til malerkunstens regler og tegningens love. Ved dogehornet! Hvis I var så store kunstnere, ville republikken kunne spare mange penge, så behøvede den ikke mere at betale messer Vecelli og messer Robusti for at tegne eders modeller, så kunne man give jer frie hænder til selv at komponere, ordne og tegne eders

emner. Men uheldigvis har vi endnu ikke tillid nok til eders mesterskab som maler, til at vi tør gøre det."

"Og dog monsignor," sagde Tizian, som havde genvundet hele sin ro, og som vidste at give det foragtelige smil, der spillede om hans læber, et skin af velvilje, "dog vil jeg driste mig til at gøre eders herlighed den indvending, at for at man med troskab skal kunne kopiere en god tegning, må man selv være en dygtig tegner; hvis det ikke var tilfældet, ville man kunne betro Raphaels tegninger til de første de bedste elever, og det ville være nok at have et udmærket forbillede for øje til selv med det samme at være en stor kunstner. Det går ikke således til, om eders herlighed tillader mig at sige det med al den ærbødighed, jeg nærer for eders anskuelser; det er noget andet at beherske menneskene ved ophøjet visdom end at more dem med ubetydelige talenter. Vi stakkels kunstnere ville komme slemt i forlegenhed, hvis vi, som eders herlighed, med fast og ædelmodig hånd skulle holde statens tømmer; men ..."

"Men, din smigrer," sagde prokuratoren formildet, "du påstår jo, at hvad malerkunst og mosaikarbejde angår, har du mere forstand end vi. Du vil dog i det mindste ikke nægte, at holdbarhed er en af de uundværlige egenskaber ved den slags arbejder, og når man i stedet for sten, krystal, marmor og emalje anvender papir, træ, olie og fernis, vil du vel indrømme mig, at republikkens penge ikke bliver anvendt efter bestemmelsen."

Her kom Tizian noget i forlegenhed, for han vidste ikke, hvorvidt denne Bianchiniernes beskyldning muligvis var grundet, og han frygtede for at skade Zuccatoerne ved en uforsigtig indrømmelse.

"Jeg vil i alt fald nægte," sagde han efter et øjebliks betænkning, "at denne ombytning af stof i og for sig er et bedrageri, hvis det, som jeg tror, lader sig godtgøre, at penslen kan anvendes på sine steder i mosaikarbejde og give lige så holdbart arbejde som emaljen."

"Nå, det er altså det, vi vil få at se, messer Vecelli," sagde prokuratoren, "for vi nærer ikke nogen mistanke til eders redelighed i denne sag. Herhid med sand og svampe og, ved hornet! gnid dygtigt løs på alle disse mure."

Francescos døende øjne fik nyt liv og vendte sig med foragt og had imod den indskrift, hvor ordet *saksis* var blevet sat i stedet for barbarismen *saksibus*. Skulle han fordømmes for at have ombyttet et par bogstaver, syntes det i alt fald, som han trøstede sig ved håbet om at se den uvidende prokurators bommert blive åbenbar for alle. Melchiore fangede hans blik og forstod hans tanke; han opgav prøven der for at anstille den på andre steder i hvælvingen.

Zuccatoernes mosaik bestod fuldstændig sin prøve; det blev gnedet og vasket allevegne, og intetsteds faldt det af eller truede med at gøre det. Prokurator-kassereren begyndte at frygte, at Bianchiniernes blinde had og hans egne forudfattede meninger havde fået ham indviklet i en sag, der kun ville blive ham til liden ære, da Vincenzo Bianchini nærmede sig de to ærkeengle, af hvilke den ene var Valerios portræt og den anden Francescos, og sagde med sikkerhed:

"Det er vist, at malet træ og papir kan modstå sand og våde svampe, men det er ikke så afgjort, at det kan stå sig imod tidens virkninger, og her er beviset." Med disse ord drog han sin stilet og jog den i den ærkeengels nøgne bryst, som forestillede

Francesco; der sprang et lille stykke af det kødfarvede stof af, som han behændigt skar itu med sin klinge og bød prokuratorerne. Stykket gik fra hånd til hånd, og Tizian selv var nødt til at indrømme, at det var træ.

19

Francesco og Valerio blev ført tilbage til deres fængsel, og otte dage efter stilledes de atter for timandsrådet. Den skriftlige beretning, malernes kommission havde afgivet, blev oplæst for dem. Man havde afholdt sig fra at betegne Bianchiniernes arbejde som ringere; man vidste, at ved at anslå dets værd lavt fra et kunstnerisk synspunkt ville man end yderligere opbringe prokurator-kassereren, og da Zuccatoernes sag stod dårligt nok, fordrede almindelig klogskab, at man ikke gjorde deres forfølgeres had endnu giftigere. Derimod havde man i rigt mål rost Zuccatoernes kuppel og havde hævdet hele dette arbejdes holdbarhed med undtagelse af de to lidet vigtige figurer, hvor der var blevet anvendt træ i stedet for sten; Tizian havde endogså udtalt, at han anså denne malede mosaik for at være i stand til at modstå tidens indvirkning i fem hundrede år eller mere, og hans mening har vist sig at være rigtig, for de pågældende stykker er til endnu og ser lige så smukke og holdbare ud som de øvrige dele af arbejdet. Hvad angår den yngste af brødrene, som anklagerne havde beskyldt for uduelighed, så tog malernes kendelse ham sejrrigt i forsvar og erklærede, at han var mindst lige så dygtig som sin broder.

Efter denne udtalelse hvilede hele anklagen nu altså kun på ét punkt, anvendelsen af det ellers ikke benyttede materiale ved de to englefigurer.

Da han blev spurgt om, hvad han havde at anføre til sit forsvar, svarede Francesco, at da han længe havde været

overbevist om det hensigtsmæssige ved anvendelsen af dette materiale til visse enkeltheder, og var opsat på at prøve dets holdbarhed, havde han anbragt det i disse to figurer, som var af underordnet betydning, og som det bestandig havde været hans hensigt at istandsætte på egen bekostning, hvis deres varighed ikke svarede til hans forventning, eller hvis republikken ikke billigede denne forandring.

Rådet syntes ikke tilbøjeligt til at tage denne undskyldning for gyldig. Overvældet af beskyldninger og trusler kunne Valerio ikke styre sin heftighed:

"Nu vel," råbte han, "siden I endelig vil have det frem, så skal I få min broders hemmelighed at vide. Jeg ved fuldt vel, at ved at åbenbare den stiller jeg mig blot ikke alene overfor det had og den misundelse, som allerede tynger på os, men også for alle vore fremtidige rivalers. Jeg ved, at grove fuskere, dårlige håndværkere vil harmes ved at skulle betragte os som samvittighedsfulde kunstnere, jeg ved, at de vil gøre påstand på, at mosaikarbejdet skal være simpelt murerarbejde, og at de vil forfølge hver den som slet kammerat og ærgerrig rival, der vil gøre det til en kunst og anvende begejstringens flamme og åndens klarhed på det. Nu vel! Jeg protesterer mod en sådan gudsbespottelse, jeg siger, at en virkelig mosaikarbejder må være maler, og jeg påstår, at min broder Francesco, vor faders og messer Tizianos lærling, er en stor maler; jeg beviser det ved at erklære, at de to englefigurer, der er blevet rost af den berømmelige kommission, som rådet har nedsat, er opfundet, komponerede, tegnede og kolorerede af min broder, som hvis lærling og arbejder jeg har handlet, idet jeg nøjagtig har kopieret hans tegninger. Vi har måske begået en stor brøde ved

at tillade os at tilegne republikken vort bedste arbejde og skænke den det for intet og hemmeligt med den beskedenhed, som anstår sig for unge mennesker, med den takt, som sømmer sig for mænd, der har viet sig til en anden gud end guld og gunst. Ved at beskylde os for bedrageri nøder man os imidlertid til at opgive denne takt og beskedenhed. Vi spørger derfor, om det kan bevises, at vi har forsøgt denne forandring i mere end én komposition, som det ikke er blevet os pålagt at udføre og som vi er villige til at borttage, hvis regeringen finder den uværdig til at have plads ved siden af Bianchiniernes arbejder."

Man gennemså nu fortegnelsen over de forskellige kompositioner, malerne havde tegnet, og som det var blevet overdraget mosaikarbejderne at udføre, men de to ærkeengle var ikke imellem dem. Prokuratoren Melchiore trængte ind på malerne for at få dem til at udtale sig om disse figurers værd og om den del, de havde i dem. Da staten i den henseende havde tildelt dem uindskrænket ret og myndighed, var en simpel skitse, tegnet af en af dem, nok til at Zuccatoerne, som havde befaling til at følge deres anvisning bogstaveligt, havde gjort sig skyldige i utroskab, ulydighed og svig, ved at anvende en selvvalgt metode og materialier, som ikke var godkendt af prokuratorernes kommission. Malerne forsikrede under ed, at de ikke engang havde haft ideen til disse figurer, og hvad deres værd angik, var de enige om, at de ikke havde kunnet skabe noget mere fejlfrit og ædelt. Tizian blev spurgt to gange; man kendte hans venskab for Zuccatoerne, man kendte også hans snildhed og færdighed i at omgå spørgsmål, som han ikke ville svare på. Da han blev opfordret til at sige, om disse figurer var af ham, svarede han med anstand: "Jeg ville ønske, at de var det;

men jeg kan på min samvittighed forsikre, at jeg ikke engang har set tegningen til dem, og jeg anede ikke, at de var til, før jeg var ved den undersøgelse, som jeg havde fået befaling til at anstille som medlem af kommissionen."

Bianchinierne påstod, at Zuccatoerne ikke selv formåede at komponere værker, der fortjente så store lovtaler. Til trods for malernes forsikring anstillede man da et forhør, ved hvilket Bozza som Zuccatoernes fordums elev blev opfordret til at sige, om han havde set nogen maler have noget med disse figurer at gøre. Han forklarede, at en eneste gang havde han set messer Orazio Vecelli, Tizians søn, komme ved nattetid i Zuccatoernes værksted, mens de arbejdede på dem. Orazio blev forhørt, og erklærede under ed, at han ikke engang havde set dem, og at hans besøg ved nattetide i værkstedet ved St. Filippo ikke havde haft andet at betyde, end at han havde bestilt et armbånd af mosaik hos Valerio, som han ville forære en dame. Der var følgelig intet bevis imod Zuccatoerne, de blev derfor frikendt, idet det blot blev pålagt dem på egen bekostning at sætte sten eller emalje i stedet for det malede træ, de havde anvendt på enkelte steder i deres billeder. Denne bestemmelse var kun taget for en forms skyld, for ikke at opmuntre andre til lignende forsøg, man forlangte den ikke engang gennemført, for disse malede stykker er til endnu. Kun prokurator-kassererens barbarisme blev sat ind igen, som den var udsprunget af denne øvrighedspersons lærde hjerne, og under de to ærkeengle læser man følgende rørende indskrift, som hentyder til den forfølgelse Zuccatoerne havde lidt:

Ubi diligenter inspexeris artemq. ac laborem Francisci et Valerii Zucati Venetorum fratrum agnoveris tum demum judicato.

(Når du omhyggelig har betragtet de venetianske brødre Francesco og Valerio Zuccatos kunst og har erkendt den flid, de har gjort sig, da først skal du dømme.)

20

Til trods for det heldige udfald af denne retssag manglede der endnu meget i, at lykken smilede til Zuccatoerne. Francescos helbredelse skred kun langsomt frem; der var ikke blevet overdraget mosaikmestrene noget nyt arbejde, man talte endog om, at man ville indskrænke sig til at bevare de gamle byzantinske mosaikker, for sæderne var på engang blevet strengere, og mens fornuftige lovbud mod overdådighed bragte folk til at gå med sorte kapper og fik gondolerne gjort sorte, hyllede de mindre alvorlige sig for at efterligne de andre, i lange romerske togaer og bar kun smykker af sølv og jern. Ordet "sparsommelighed" var på alles læber; pesten havde forstyrret handelen, og da man let bringes til at gå fra den ene yderlighed til den anden, gik man efter en ødelæggende overdådighed og vanvittig ødselhed nu over til skiden karrighed og barnagtige reformer. Kunstnerne led under den sørgelige omveksling, som denne øjeblikkelige finansskræk førte med sig; prokurator-kassereren var ikke den eneste tosse, han repræsenterede en stor mængde små sjæle.

Francesco var nedsunket i en dyb modløshed. Som kunstner med liv og sjæl havde han attrået og håbet på hæder; han havde bejlet til den, som man bejler til en højbåren kvinde, ved ædle ofre, ved en brændende og ubetinget tilbedelse; til løn for dette var han blevet udsat for et frygteligt fængsel, en truende død, en vanærende proces; hans mesterværkers fortrinlighed var oven i købet omtvistet; menneskene ser ikke ustraffet ulykken

slå ned over en udmærket mands hoved, de blive også grebet af middelmådighedens malstrøm og søgte ethvert middel til at undskylde de ulykker, der havde ramt geniet, og fandt dem berettigede. At man havde fundet et lille stykke træ i en af Zuccatoernes figurer, var nok, til at alle mennesker straks troede, at hele arbejdet var udført i træ; borgerne gik endog så vidt, at de sagde, det var papir, og, overbeviste om dettes uholdbarhed, ville de have anset det for mangel på fædrelandskærlighed, om de havde hævet hovedet for at beundre figurernes skønhed. Den unge kunstner var derfor såret dybt i sjælen, og han led så meget mere, som han omhyggeligt skjulte sit sår og foragtede folk for meget, til at han skulle ville lade dem have den tilfredsstillelse at se, at han var overvundet. Han trak sig tilbage til sit lille værelse ved St. Filippo, hvor han tilbragte sine dage ved vinduet, optaget af sørgelige tanker; det eneste, som kunne adsprede hans smerte, var synet af de store vedbendranker, som bølgede for vinden i gården, dette stille skuespil var ham en glæde efter opholdet i blykamrene, hvor manglen på frisk luft langsomt havde undergravet hans liv.

I sine lykkelige dage, da hans fornøjelser kostede mange penge, havde Valerio pådraget sig en betydelig gæld; nu pinte hans kreditorer ham. Francesco opdagede denne hemmelighed og ofrede alle sine sparepenge for at betale denne gæld. Valerio fik det først at vide længe efter; han var allerede bedrøvet nok i forvejen, og nu kom samvittighedsnagene til og øgede den uro, hans elskede broders helbred voldte ham; tanken om, at han måske skulle miste ham, rystede hele hans sjælskraft, og han følte, at til trods for sine naturlige anlæg til at tage det op med

livets ulykker, ville han aldrig kunne trøste sig over dette tab. Ude af stand til at blive sørgmodig, for stærk til at kunne resignere og også for stærk til at kunne fortvivle, blev han ofte grebet af en voldsom harme, der efterfulgtes af glimrende forhåbninger; han kunne da udmale for Francesco sine drømme om hæder og lykke, skønt i grunden ingen mindre end han havde hæder behov for at være lykkelig.

Den gamle Sebastian besvor dem at tage fat på penslen igen og at opgive det lave mosaikhåndværk; men Francesco havde fået et alt for hårdt stød, til at han skulle kunne hengive sig til nye forhåbninger. I en alder af tredive år at prøve på at bane sig en ny vej var en alt for stærk beslutning for en ånd, der var såret så dybt, og et legeme, der var blevet så svagt. Til hans egne personlige bekymringer kom også sorgen for hans venner; hans ulykke havde forspildt Ceccato hans privilegium som mester, og han og Marini tæredes hen i en frygtelig elendighed. Francesco ansøgte forgæves om at få sit tilgodehavende for sit arbejde udbetalt, finanserne var som alle andre grene af administrationen i uorden og svækkede; alle hans anstrengelser var frugtesløse, man opsatte det fra dag til dag, fra uge til uge. Prokurator-kassererens hemmelige had var med i spillet; det var en lønlig hævn, han tog over Zuccatoernes ironi, som ikke på langt nær var blevet straffet af rådet, som han ønskede det.

Zuccatoerne var fast besluttede på at dele deres sidste stykke brød med deres trofaste lærlinge; de fødede på Marini, Ceccato, hans unge svage hustru og deres yngste barn. Valerio fik endnu nogle penge hos de i Venedig bosatte grækere, ved at sælge dem sine juveler, men denne hjælpekilde ville ikke være tilstrækkelig til en så talrig husstand, når de penge, Francesco havde kunnet

spare, var opbrugt. Da bebrejdede Valerio sig bittert, at han intet havde lagt til side, nu følte han, da det var for silde, at ødselhed er en last. "Ja, ja," sagde han sukkende, "det menneske, som ødsler sit arbejdes løn på tomme glæder og dum pragt, fortjener ikke at have venner, for han vil ikke kunne stå dem bi i nøden."

Den utrættelige iver og den opfindsomme opofrelse, hvormed han søgte at gøre sin fejl god igen, var vel værd at se. Han havde delt sin knappe bolig i tre dele, værkstedet, spisestuen og Francescos værelse. Om natten sov han på en måtte i den første den bedste krog. Om dagen arbejdede han flittigt og lod sine lærlinge lave mosaikbilleder, stadig håbende, at den tid ville komme, da kunstværker ikke længere blev sat i klasse med fantasterier og luksusgenstande. Han sørgede for husholdningen, og lod han end Ceccatos hustru tilberede middagsmaden, tillod han hende i det mindste ikke at anstrenge sig med at købe det nødvendige til den, det besørgede han selv, og man kunne se ham badet i sved gå igennem de krogede gader med en kurv under kappen. Mødte han nogen af de unge patriciere, som fordum havde delt hans glæde og hans ødselhed med ham, undgik han dem omhyggeligt eller dulgte dem hårdnakket sin fattigdom af frygt for, at de skulle sende ham hjælp, da alene tilbuddet ville have ydmyget ham. Han lod, som om han intet havde mistet af sin gamle munterhed, men dette tvungne smil om denne visnede mund, dette livlige blik fra de feberglødende øjne kunne kun skuffe venner, der var alt andet end fine og havde deres mening færdig på forhånd.

En dag, da Valerio kom igennem en af de små stille og mørke gårde, der tjener til gennemgang for fodgængere, men hvor alligevel ikke fire mennesker mødes ansigt til ansigt ved højlys dag, så han en mand, som søgte at støtte sig op mod en fugtig mur, men var ved at falde i afmagt. Han gik hen til ham og støttede ham i sine arme. Men hvor stor var hans overraskelse, da han i dette pjaltede udhungrede menneske, som han havde antaget for en tigger, genkendte sin fordums lærling Bartolomeo Bozza.

"Så er der dog kunstnere i Venedig," udbrød han, "som er ulykkeligere end jeg."

Han lod ham i en fart synke nogle dråber istriavin, som han havde en flaske af i sin kurv; derpå gav han ham nogle figner, som den ulykkelige kastede sig over med grådighed og slugte uden at trække skindet af. Da han var kommet lidt til sig selv, kendte han den, som barmhjertigt havde hjulpet ham; en strøm af tårer brød frem af hans øjne, men Valerio kunne ikke afgøre, om det var skam, samvittighedsnag eller taknemmelighed, som afpressede ham disse tårer, for Bozza sagde ikke et eneste ord og søgte at flygte. Valerio holdt ham imidlertid tilbage.

"Hvor vil du hen, ulykkelige?" sagde han, "ser du ikke, at dine kræfter ikke er vendt tilbage, og at du blot vil falde om et lille stykke herfra? Jeg er fattig som du og kan ikke byde dig penge; men følg med mig, dine gamle venner vil modtage dig med åbne arme, og så længe der er et mål ris ved St. Filippo, ville de dele det med dig."

Han førte ham afsted, og Bozza lod sig maskinmæssigt lede af ham uden at vise hverken glæde eller overraskelse.

21

Francesco kunne ikke værge sig imod en følelse af modbydelighed, da han så Bozza. Han vidste, at skønt denne unge mand ellers var et hæderligt menneske, der ikke var i stand til at foretage sig noget lavt, havde godhed, kærlighed og sådanne ædle følelser ingen plads i hans hjerte; alt, hvad der rørte sig der, beherskedes af et utæmmeligt hovmod og en ubetvingelig ærgerrighed. Da han imidlertid havde fået at vide, i hvilken tilstand Valerio havde fundet Bozza, gik han hen og ledte et par sko og en af sine bedste klædninger frem og gav ham det, imedens hans broder tilberedte ham et kraftigt måltid. Fra det øjeblik af var Bozza optage i den fattige husstand, som ved sparsommelighed, orden og arbejde endnu slog sig hæderligt igennem ved St. Filippo. Valerio følte ikke sit slid som en byrde, og når han om aftenen så hele sin gamle skole samlet om et tarveligt måltid, åbnedes hans sjæl igen for glæden, og han blev blød og hjertelig. Da mødte Francescos bekymrede blik Bozzas, der altid var ligegyldigt eller foragteligt. Bozza forstod ikke Zuccatoernes heltemodige opofrelse, han begreb så lidt denne storhed, at han tilskrev den egennyttige bevæggrunde, at de ville stifte en ny skole, drage fordel af deres lærlinges arbejde eller binde dem forud ved sådanne tjenester, at de ikke kunne gå over til nogen rivaliserende skole. Hvad hans kammerater med fuld føje fandt stort, fandt han simpelthen mærkværdigt og tåbeligt.

Nøden blev imidlertid mere og mere truende. Zuccatoerne var bestemte på at pålægge sig de hårdeste savn, førend de tyede til de berømte mestre, hvis venskab de nød. Deres faders formueomstændigheder var mindre end tarvelige; hans stolthed havde bestandig vægret sig ved at modtage nogen hjælp af sønner, der indtog en efter hans mening så lav stilling. Så længe lykken var med dem, havde de givet ham en del af deres løn, og for at få ham til at tage imod disse penge, havde Tizian måttet give ham dem i sit navn. Nu, da Zuccatoerne ikke længere kunne hjælpe deres fader, vedblev Tizian for egen regning at yde den gamle denne understøttelse, og taknemmelige skjulte sønnerne deres nød for ham, af frygt for at misbruge hans ædelmodighed.

Heldigvis havde Tintoretto et vågent øje med dem, skønt han selv trængte hårdt på denne tid. Kunsten syntes at være faldet i unåde; laugene lavede votivbilleder til nedsat pris; man talte om at sælge alle *scuole*rnes malerier og uddele pengene til de fattige arbejdere; patricierne holdt deres luksus skjult i paladsernes indre for ikke at komme til at betale alt for svære skatter til bedste for de fattige klasser. Alligevel fandt Tintoretto udvej til at hjælpe sine ulykkelige venner; ikke blot lod han, uden at de vidste det var ham, købe mange smykker hos dem, men han vedblev også at trænge ind på senatet for at få det til al give dem arbejde; det lykkedes ham omsider at bevise nødvendigheden af nye istandsættelser i domkirken; nogle byzantinske mosaikker, dem, man endnu ser i St. Marcus-kirken, kunne bevares, men det var nødvendigt at tage dem helt af murene og sætte dem på igen med nyt kit; andre var ikke til at sætte i stand og måtte erstattes med nye, førend det hele faldt sammen til støv, hvilket

ville volde mere bekostning, end man tænkte. Senatet bestemte sig da til at lade disse arbejder udføre og bevilligede de fornødne penge; men det bestemte, at mosaikarbejdernes tal skulle indskrænkes, og at der for at gøre en ende på al kappestrid kun skulle være én mester og én skole; mester skulle den være, som efter en konkurrence mellem alle de tidligere anvendte arbejdere af malerne i kommissionen ansås for den dygtigste; hans skole skulle straks sammensættes ikke efter hans valg, efter hans sympatier og familieinteresser, men efter den dygtighed, de andre konkurrenter, som kommissionen havde kendt brugbare, havde lagt for dagen; der skulle derfor være en stor pris, en anden pris og fire *accessit,* idet mestrenes tal skulle indskrænkes til seks.

Kommissionen blev nedsat og bestod af de malere, som havde undersøgt Zuccatoernes arbejder. Konkurrencen blev åbnet, og det opgivne emne var et mosaikbillede forestillende St. Jeronimus. Samtidig med, at han bragte Zuccatoerne denne gode nyhed, gav Tintoretto dem de hundrede dukater, de havde til gode for et års arbejde, og som det endelig var lykkedes ham at få udbetalt. Denne uventede sejr over den onde skæbne opflammede igen den slukte energi både hos Francesco og Bozza, men på meget forskellig måde, for mens den unge mester trykkede sin broder og sine kære lærlinge i sine arme, udstødte Bozza et glædesskrig så skingrende og vildt som en ung havørns, styrtede ud af værkstedet og kom ikke igen.

Hans første tilskyndelse var at ile til Bianchinierne og forestille dem sin og deres gensidige stilling. Bozza hadede og foragtede Bianchinierne, men han kunne drage fordel af dem; det var ham klart, at enten det så gik partisk eller retfærdigt til,

ville Francescos og hans elevers arbejder blive de første. Bianchinierne var kun fuskere og ville sikkert kun komme til at spille en underordnet rolle ved de arbejder, der i fremtiden blev at udføre for staten. På den anden side vidste Bozza, at Francescos sygelighed og svaghed ikke tillod ham at arbejde; han tænkte, at Valerio alene ville udføre de to prøvestykker for sig selv og sin broder, og at også lærlingene ville hjælpe til, for den tilståede frist var kort, og kommissionen ville lige så vel tage hensyn til konkurrenternes hurtighed, som til deres dygtighed. Han smigrede sig altså med håbet om, at han alene skulle kunne tage kampen op med hele denne skole. I den sidste tid, under sit ophold i St. Filippo, havde han ivrigt studeret tegningen og søgt at bemægtige sig hemmelighederne ved farver og linjer, som Valerio for resten selv naivt og højsindet havde meddelt ham.

Skønt han håbede at overgå Zuccatoerne, var Bozza ikke blind for, hvor vanskeligt det ville være at tage prisen fra Francesco, hvis navn allerede var berømt, mens hans eget endnu var ubekendt; for at få ham af vejen måtte det lykkes prokuratorerne at skræmme dommerne ved Melchiores intriger og trusler. Prokuratorerne var gunstigt stemt for Bianchinierne, der havde krøbet for dem og smigret dem med, at de forstod sig meget bedre på malerkunst og mosaikarbejde end Tizian og Tintoretto. Fast bestemt på at tage kampen op med Zuccatoernes talent, havde Bozza derfor ingen anden udvej end at ty til Bianchiniernes gunst og indflydelse. Det gjorde han, idet han beviste Bianchinierne, at de ikke kunne undvære ham, da de var fuldstændig ukyndige med hensyn til tegnekunstens regler, og at deres arbejder uden al tvivl ville gå

glip af prisen, hvis de ikke overlod ledelsen af dem til ham. Denne uforskammede fordring krænkede ikke Bianchinierne; penge var dem endnu kærere end ros, og den kulde, malerne havde vist dem ved den sidste undersøgelse, havde indgydt dem stor frygt for fremtiden. De modtog derfor Bozzas tilbud og gik endog ind på at give ham ti dukater på forhånd. For halvdelen af denne sum ilede han straks ud og købte en smuk kæde, som han sendte Zuccatoerne, og som Francesco hængte om sin broders hals uden at vide, fra hvem den kom.

Ivrigt gav nu alle sig i færd med arbejdet; Francesco, der et øjeblik var blevet genoplivet ved håbet, stolede imidlertid for meget på sine kræfter; efter nogle dages forløb blev han atter angrebet af feberen, han måtte afbryde sit arbejde og indskrænkede sig til fra sengen at have opsyn med sin skole.

22

Dette tilbagefald voldte Valerio en så heftig smerte, at han var nær ved at opgive sit arbejde og trække sig tilbage fra konkurrencen. Francescos tilstand var betænkelig, og den sjælekval, han følte i anledning af sit påbegyndte og afbrudte arbejde, forøgede endnu mere hans fysiske lidelser. Denne kummer steg, da Ceccatos hustru uforsigtigt fortalte ham, at hun i forbigående havde set Bozza i Bianchiniernes værksted. Denne utaknemmelighed syntes ham så sort, at han græd af harme, og feberen tog stærkt til. Valerio, som så, hvor han led, påstod, at Nina havde taget fejl, og sagde, at han selv ville gå ud og forvisse sig om det. Han kunne virkelig ikke tro på en sådan mangel på følelse hos en mand, med hvem han havde delt til det sidste til trods for al den uret, han havde gjort ham. Han ilede til St. Fantino, hvor Bianchinierne havde deres værksted, og igennem den halvt åbne dør så han Bozza i færd med at vejlede den unge Antonio. Han lod ham bede om at komme ud, og efter at have fjernet sig noget med ham, bebrejdede han ham heftigt hans adfærd.

"Da jeg så dig styrte bort forleden dag," sagde han, "tænkte jeg mig, at ved det første håb om egen lykke glemte du dine gamle venner; jeg kendte deri kunstnerens egenkærlighed, og min broder søgte at undskylde det med, at tørst efter ære er så mægtig en lidenskab, at alt forstummer overfor den. Men imellem egenkærlighed og ondskab, imellem utaknemmelighed og troløshed er der en afstand, som jeg ikke troede, jeg skulle se

dig sætte dig så let ud over. Ære være med dig, Bozza! Du har givet mig en lære, som svider til mig, og du har bragt mig til at tvivle om velgerningers magt."

"Tal ikke om velgerninger, messer," svarede Bozza tørt, "jeg har ingen modtaget. I har hjulpet mig, i håb om at jeg skulle blive jer til nytte, det har jeg ikke villet, og jeg har gengældt eder eders tjenester med en gave, hvis værdi langt overstiger de udlæg, I har gjort for min skyld."

Med disse ord pegede Bozza på kæden, Valerio bar om halsen. Næppe havde denne fattet, hvad talen drejede sig om, før han rev den af, så voldsomt, at den sprang i flere stykker.

"Er det muligt!" råbte han, idet han kvalte de tårer, som skam og vrede ville afpresse ham. "Er det muligt, at du har vovet at sende mig en gave!"

"Sligt sker hver dag," svarede Bozza; "jeg nægter ikke, at I viste mig en forbindtlighed ved at optage mig hos jer, og det fornøjer mig, at I kendte mig godt nok til ikke at være bange for, at I skulle tabe det forskud, I gav mig ved at føde mig."

"Du har altså," sagde Valerio, mens kæden, han holdt i hånden, dirrede, og hans øjne lynede af raseri, "du har altså taget mit værksted for et offentligt sted og ment, at jeg spekulerede i at holde åbent bord? Det er på den måde, du betragter de ofre, jeg har bragt, og den hengivenhed, jeg har vist mine ulykkelige brødre! Når jeg for at give dig tid til at arbejde selv tilberedte dit måltid, anså du mig for din kok?"

"Jeg har ikke haft sådanne tanker," svarede Bozza koldt. "Jeg tænkte, at du ville knytte en kunstner til dig, som du fandt ikke var uden talent, og for at løse mig og blive dig kvit, har jeg givet dig en foræring. Er det ikke skik og brug?"

Ved disse ord kastede Valerio ham, ude af sig selv, kæden voldsomt i ansigtet; den ramte Bozza lige ved øjet, så hårdt, at blodet flød.

"I skal komme at betale mig denne fornærmelse," sagde Bozza roligt. "Når jeg styrer mig nu, er det blot fordi et ord af mig ville hæve ti dolke imod jer. Vi ses igen, håber jeg."

"Tvivl ikke på det," svarede Valerio.

Dermed skiltes de.

På hjemvejen mødte Valerio Tintoretto og fortalte ham, hvad der var sket; han meddelte ham også Francescos tilbagefald. Mesteren blev oprigtigt bedrøvet, men da han så, at modløshed var trængt ind i Valerios sjæl, vogtede han sig vel for at bruge almindelige trøstegrunde, som kun skærper sorgen endnu mere hos heftige ånder; han lod tværtimod, som om han delte hans bekymring for fremtiden og anså det for meget muligt, at Bozza ville kunne sejre ved konkurrencen og lede Bianchiniernes skole så godt, at den overvandt Zuccatoernes.

"Det er meget bedrøveligt at tænke på," tilføjede han. "Det er folk, som, hvad kunsten angår, duer til ingenting, og nu skal måske en ung mand, som for kort tid siden ikke var dygtigere, ved hjælp af udholdenhed og dristighed, som tit træder i geniets sted, trænge de skønneste talenter i skygge, mens uvidenhed eller i det mindste dårlig smag fører scepteret. Så farvel du skønne kunst, nu er forfaldets tid begyndt."

"Denne ulykke er dog måske ikke uundgåelig, kære mester," udbrød Valerio, som denne påtagne modløshed havde givet liv igen. "Ved Gud, konkurrencen er ikke åbnet endnu, og Bozza har endnu ikke frembragt sit mesterværk."

"Jeg vil ikke skjule for dig," sagde Tintoretto, "at den begyndelse, han har gjort, er meget smuk; jeg kastede et blik på den i går, da jeg kom forbi St. Fantino, og jeg blev overrasket, for jeg havde ikke troet Bozza i stand til et sådant udkast. Hans elev, den unge Antonio, har store anlæg, og Bartolomeo går desuden hans arbejde så grundigt efter, at der ikke bliver den mindste plet; han leder også de to andres arbejde, og Bianchinierne kopierer så slavisk, at under en god mester er de i stand til at tegne godt kun ved deres efterlignelsesinstinkt, uden at forstå tegningen."

"Men, mester," sagde Valerio forvirret, "i vil da ikke tilkende de charlataner prisen til skade for kunstens sande tjenere, og det vil messer Tiziano da vel heller ikke?"

"Min kære søn, i denne kamp er vi ikke kaldet til at dømme mennesker, men deres værker, og for en sikkerheds skyld er det sandsynligt, at navnene blive udenfor spillet; du ved jo, at det er skik og brug, at dommen fældes, uden at man har set arbejdernes påskrifter, og at man skjuler dem med en papirsstrimmel, før end vi får dem at se. Denne skik er et symbol på den upartiskhed, der bør lede vor dom. Overvinder Bozza dig, vil mit hjerte bløde derved, men min mund vil tale sandhed. Sejrer Bianchinierne, vil jeg tænke, at bedrageriet triumferer over ærligheden, lasten over dyden, men jeg hører ikke til inkvisitionen og har kun at bedømme, om emaljestykkerne er ordnet og anbragt mere eller mindre godt i rammerne."

"Det ved jeg nok," svarede Valerio lidt stødt, "men hvorfor tror I, at Zuccatoernes skole ikke vil nøde eder til at tilstå den palmen? Det er dét, jeg mener. Hvem beder eder om en

uretfærdig overbærenhed? Vi ønsker den ikke engang, selv om vi kunne opnå den."

"Du synes mig så nedslået, min stakkels Valerio, og du har et så umådeligt arbejde al gøre, hvis din broder ikke snart bliver rask, at jeg i sandhed frygter for din stilling. Kan for resten eders skole siges at bestå, når Francesco er syg? Du er en dygtig mester, du er i besiddelse af en mærkværdig lethed til at arbejde, og inspirationen synes at komme dig i møde; men har du ikke altid vendt hæderen ryggen? Er du ikke ufølsom for mængdens bifald? Foretrækker du ikke glædernes rus eller et *dolce far niente* for æresbevisninger, rigdom og ros? Du er en vidunderligt begavet natur, min unge mester, din ånd ville kunne overvinde alt, men det kan ikke nytte at skjule det, du er ingen kunstner; du foragter kampen, du vil intet sætte ind på den, du er alt for uegennyttig til at stige ned på arenaen. Bozza vil med hundreddelen af dit geni nå alt ved ærgerrighed, ved udholdenhed, ved hårdhjertethed."

"Måske har I ret, mester," sagde Valerio, som havde hørt på denne tale med en drømmende mine. "Jeg takker eder, fordi I har meddelt mig eders frygt, den udspringer af en kærlig bekymring, og jeg finder den kun alt for vel grundet. Imidlertid, vi får se, mester. Farvel!"

Med disse ord kyssede Valerio, efter tidens og landets skik, den berømte mesters hånd og gik med lette skridt over Rialtobroen.

23

Valerio vendte op og ned på alting, da han igen kom ind på sit værksted; hans gang var fyrig, han talte højt, nynnede med mørk mine omkvædet af en lystig drikkevise, gav hårde ord med venligt ansigt, brækkede sit værktøj itu, drillede sine lærlinge, og idet han gik hen til sin broders seng, sagde han med en mine, halvt som han var gal, halvt som han var inspireret: "Hør, slå dig til ro, Checo, du bliver nok rask, og du skal få den store pris; vi skal møde med et mesterværk ved konkursen. Der er intet tabt, musen er endnu ikke faret til himmels."

Francesco så forbavset på ham.

"Hvad går der af dig?" sagde han, "alt, hvad du siger, er så besynderligt, hvad er der hændt? Har du været i klammeri med nogen? Har du mødt Bianchinierne?"

"Tal mester, sig os, hvad der er foregået," tilføjede Marini. "Hvis jeg kan tro nogle ord, jeg uforvarende hørte i morges, er Bozzas billede langt fremme, og man siger, at det bliver et mesterstykke. Det er det, der piner jer, mester, men giv jer tilfreds, vore anstrengelser ..."

"Piner! ... mig!" råbte Valerio, "og hvornår har jeg begyndt at lade mig pine af, at en af mine elever udmærker sig? Har du nogensinde i hele mit liv set mig bedrøvet eller bekymret over en kunstners triumfer? I sandhed, misundelig, det er netop det, jeg er, ikke sandt?"

"Hvoraf kommer denne pirrelighed, kære mester?" sagde Ceccato, "hvem af os har nogensinde næret en sådan tanke? Men jeg beder dig, sig os, om det er sandt, at det er en udmærket komposition, Bozza har lavet udkast til."

"Uden tvivl bør han kunne gøre det," svarede Valerio smilende, idet han pludselig fik sin sædvanlige munterhed igen, "for jeg har givet ham ganske gode grundsætninger at gå efter i den henseende. Nå, men hvorfor hænger I allesammen sådan med hovederne? I ligner jo grædepile ved en udtørret brønd; hvad er der i vejen? Har Nina glemt middagsmaden? Har prokurator-kassereren givet os en ny barbarisme i kommission? – Til arbejdet, drenge! Der er ikke en dag at spilde, ikke engang en time; hurtigt, hurtigt! Værktøj, emaljer! skynd jer, den ene mere end den anden, for Bozza er ved at lave smukke ting, og det gælder om at gøre dem endnu smukkere."

Fra dette øjeblik havde glæden og travlheden igen hjemme i det lille værksted ved St. Filippo. Francesco syntes at vende tilbage til livet, da han igen så håbet og den hellige glæde, hvoraf fordum mesterværkerne i St. Marcus-kirkens kuppel var udsprunget, stråle i vennernes blikke. Et øjeblik havde tvivlen lagt sig på alle disse unge hoveder som en hvælving af bly hviler på leende karyatider, men Valerio havde jaget dem bort med en spøg. Hans viljes umådelige spændkraft havde samlet sig i hans indre, han åbenbarede den kun gennem en forøget oprømthed. Men der var foregået en betydelig omvæltning i ham, han var ikke mere det samme menneske; om han end ikke havde spist af forfængelighedens frugt, var han end ikke blevet en af disse skinsyge ånder, der ikke kunne unde nogen anden hæder og sejr, så havde nu i det mindste oprigtigt helliget sig til sit kald,

hans karakter var under en tilsyneladende munterhed blevet alvorlig. Ulykken havde ramt ham hårdt på det ømmeste sted i hans sjæl ved at ramme dem, han elskede, og havde gennem drøje lærdomme bragt ham til at fatte et regelmæssigt livs fortrin. Han havde også erfaret grunden til, at Francesco, til trods for hans sparsommelighed og strenge sæder, var blevet fuldstændig blottet for penge; han havde grædt som den forlorne søn, da han fandt sine kreditorers kvitteringer i sin broders skrin. Store sjæle har ofte store pletter, men de afvasker dem, det er just det, som adskiller deres fejl fra almindelige menneskers. Fra den dag af fjernede Valerio sig aldrig, selv under de mest glimrende vilkår, fra den simpelhed og tarvelighed, han i sit hjertes løndom havde pålagt sig. Han sagde aldrig et ord til nogen om denne beslutning, men han lagde sin taknemmelighed mod Francesco for dagen ved den opofrende hengivenhed, han viste ham hele sit liv igennem, og hans sjæls fasthed bestod hver en prøve.

En mild glæde, munterhed og flid, sange og latter kaldte igen det slumrende ekko til live i denne lille sal. Vinteren var barsk, men der var ingen mangel på brænde, og hver havde desuden en smuk klædeskappe foret med zobelskind og en varm vams af fløjl. Francesco kom sig som ved et underværk. Nina genvandt sin friskhed og tækkelighed og trøstede sig og sin mand over tabet af deres førstefødte ved håbet om en ny arving. Det barn, som havde overlevet pesten, voksede, så man kunne se det for hver dag der gik, og dets gudmoder, den lille Maria Robusti, kom tit og legede med det i Zuccatoernes værksted. Denne unge, fortryllende pige nærede levende deltagelse for sine

venners arbejde, og kunne allerede danne sig et skøn om dets værd.

Omsider kom den store dag, og alle billederne blev båret hen i St. Marcus-kirkens sakristi, hvor kommissionen var samlet. Man havde foruden de allerede nævnte mestre tilkaldt Sansovino.

Valerio havde gjort sit bedste og var opfyldt af et levende håb. Han gik til konkurrencen med den rene selvtillid, som ikke udelukker beskedenheden; han elskede kunsten for dens egen skyld og var glad over, at det var lykkedes ham at gengive sin tanke, og denne tilfredsstillelse kunne menneskers uretfærdighed ikke berøve ham. Hans broder var stærkt bevæget, men langt fra skam, had eller skinsyge. Hans smukke blege ansigt, hans fine skælvende læber, hans på engang frygtsomme og stolte blik gjorde et stærkt indtryk på mestrene i kommissionen; alle ønskede at kunne tilkende ham prisen. Men deres opmærksomhed blev snart rettet på en bleg og skælvende mand, der krummede sig så krampagtigt, idet han hilste halvt frygtsomt, halvt uforskammet, at de næsten blev forskrækkede som ved synet af en gal. Bozza genvandt imidlertid snart sin fatning og en passende holdning, men hvert øjeblik følte han sig en afmagt nær.

Mosaikmestrene ventede i et tilstødende værelse, mens malerne undersøgte deres arbejder. Efter en times forløb, der syntes Bozza et århundrede, blev de kaldt ind, og Tintoretto kom dem i møde og bad dem sætte sig. Hans strenge ansigt lod ingen gætte, hvad han havde at meddele; at få stilhed tilvejebragt var ikke vanskeligt, alles struber var som tilsnørede, deres hjerter bankede, det var, som tyngede der en vægt på

deres bryst. Da de havde taget plads på den bænk, der var bestemt for dem, tog Tizian som den ældste ordet med høj og fast slemme og oplæste stående tæt ved billederne, som man havde stillet op langs væggen, følgende erklæring:

> Vi, Vecelli, kaldet Tiziano, Jacopo Robusti, kaldet Tintoretto, Jacopo Sansovino, Jacopo Pistoja, Andrea Schiavone, Paolo Cagliari, kaldet Veronese, alle mestre i malerkunsten, anerkendte som sådanne af senatet og malernes hæderlige broderskab, som den glorværdige republik Venedig har overdraget og det ærværdige timandsråd har udnævnt til at afgive kendelse over de arbejder, der er indkommet til denne konkurrence, har med Guds hjælp, med fornuftens lys og hjertets redelighed opmærksomt, samvittighedsfuldt og upartisk undersøgt de nævnte arbejder og har enstemmigt erklæret, at kun den, der har frembragt det billede, vi under kommissionens segl har betegnet som nummer et, er værdig til at forfremmes til første mester og til at lede alle de andre mestres arbejde. Dette billede, hvis ophavsmand vi ikke kender, tro som vi er mod den ed, vi har aflagt om, ikke at læse indskrifterne, før vi har udtalt vor dom om arbejdernes værd, vil nu blive stillet eder og os for øje.

Med disse ord løftede Tintoretto sløret fra et af billederne og tog den strimmel bort, som skjulte påskriften. Francesco udstødte et skrig af glæde, det kronede billede var hans broders. Valerio, som i sine tillidsfuldeste øjeblikke aldrig havde håbet at vinde mere end den anden pris, stod ubevægelig og

vovede ikke at hengive sig til glæden, før han så sin broders henrykkelse.

Det andet kronede billede var Francescos, det tredje Bozzas; men da Tintoretto, som havde medlidenhed med hans sjælekval og tænkte, at det ville volde ham en stor glæde, vendte sig om imod ham i den tro, at han ligesom de andre ville rejse sig og blotte sit hoved, måtte han kalde tre gange på ham. Bozza stod ubevægelig med armene over kors, ryggen støttet mod væggen og hovedet bøjet ned imod brystet. En pris af tredje rang var for lidt for hans ærgerrighed; hans tænder var så sammenpressede og hans knæ så bøjede, at man næsten måtte bære ham bort.

De sidste præmier tilfaldt Ceccato, Gian-Antonio Bianchini og Marini. De to andre Bianchinier forkastedes, men staten gav dem senere arbejde, da man kom til erkendelse af, at man havde begrænset mosaikmestrenes tal alt for meget, man sørgede blot for, at deres arbejde blev anvist dem på steder, hvor de hverken kunne komme i berøring eller kappestrid med Zuccatoerne, og deres had var for bestandig gjort afmægtigt.

24

Før han hævede mødet, lagde Tizian de unge sejrherrer på sinde, at de ikke måtte tro, de allerede havde nået fuldkommenheden, men at de endnu længe burde arbejde efter de gamle mestres mønstre og malernes kartons. "Det nytter ikke," sagde han, "at hoben bøjer sig for skinnende småstykker, der, sirligt sammenføjede, danner et plumpt billede af en eller anden helgen; det nytter ikke, at folk, som er forudindtagne, nægter, at mosaikarbejdet kan bringes til at nå freskomaleriet i henseende til farvernes og tegningens skønhed. Gid de iblandt eder, som føler, hvad der har vundet dem vore stemmer og skaffet dem sejren over deres rivaler, må blive i kærligheden til det sande og holde fast ved studiet af naturen; gid de, som har begået den fejl at arbejde uden plan og uden overbevisning må drage nytte af deres nederlag og oprigtigt hengive sig til alvorligt studium; det er aldrig for sent at afsværge et falsk system og genoprette den spildte tid."

Han indlod sig på en i det enkelte gående undersøgelse af de udstillede arbejder og påviste deres skønheder og deres mangler. Især fremhævede han Bozzas fejl efter i høj grad at have rost de vellykkede dele af hans værk. Han dadlede ved St. Jeronimus' ansigt linjernes uskønne karakter, et vist udtryk af hårdhed, som mindre passede sig for en helgen end for en hedensk kriger, en konventionel kolorit, der savnede liv, et koldt, næsten foragteligt blik. "Det er en smuk skikkelse," tilføjede han, "men det er ikke den hellige Jeronimus."

Tizian talte også om Bianchinierne og søgte at mildne bitterheden ved deres nederlag ved fra et vist synspunkt at rose deres arbejde. Da han altid plejede at gøre honningdoserne lidt stærkere end malurten, søgte han, efter at have godkendt den materielle del af deres arbejde, også at rose deres tegning; men midt i en lidt vel dristig sætning blev han afbrudt af Tintoretto, som sagde disse ord, der er optegnede i protokollen over mødet:

"Jeg har ikke fældet nogen dom over figurerne eller deres værd – det er der ingen, der har bedt mig om."

Efter denne mindeværdige formiddag holdt Tizian et stort middagsgilde for alle kommissionens medlemmer og de kronede mosaikarbejdere. Den lille Maria Robusti var med, klædt som sibylle, og Tizian udkastede den aften efter hende skitsen til jomfrubarnets hoved, som man ser det på det smukke maleri i museet i Venedig. Bozza viste sig slet ikke.

Måltidet var prægtigt, og glad drak man på sejrherrernes sundhed. Med forbavselse lagde Tizian mærke til Francescos ansigt og lader; han forstod ikke denne fuldstændige frihed for skinsyge, denne ømme og opofrende broderkærlighed hos en kunstner. Han vidste dog, at Francesco ikke var blottet for ærgerrighed, men hans hjerte var større end hans geni. Valerio var henrykt over sin broders glæde; undertiden var han så rørt over den, at han blev sørgmodig. Ved desserten udbragte Maria Robusti Tizianos skål, og straks efter rejste Francesco sig og sagde med strålende ansigt, idet han hævede sit bæger: "Jeg drikker min mester, Valerio Zuccato, til." Brødrene kastede sig i hinandens arme og udgød tårer sammen.

Den gode præst Alberto blev, siges der, lidt mere end tilbørligt lystig blot af at drikke nogle dråber af den græske vin, de andre drak til bredfuldt mål; han var så mild og så naiv, at hele hans fuldskab blev til udbrud af venskab og beundring.

Den gamle Zuccato kom henimod måltidets slutning; han var i dårligt humør. "Jeg beder om forladelse, mester," svarede han Tizian, som bød ham et bæger, "hvordan kan I ville, at jeg skal drikke på en dag som denne?"

"Er det ikke den skønneste dag i eders liv, gamle ven?" svarede Tizian, "og sømmer det sig ikke, at I tømmer en flaske samos med eders venner i den anledning?"

"Nej, mester," svarede den gamle, "denne dag er ikke skøn for mig. Den knytter for bestandig mine sønner til et simpelt håndværk og fordømmer to talenter af første rang til uværdigt arbejde. Gud nåde os! jeg ser ingen anledning til at drikke."

Han lod sig dog bøje, da hans sønner drak ham til; derefter gav den lille Maria sig til at lege med hans sølvhvide skæg og bad om nåde for "sin mand," som hun kaldte ham.

"Hvad for noget, mit smukke barn," sagde Zuccato, "er den spøg ikke glemt endnu?"

"Så lidt," sagde Tintoretto smilende, "at jeg herved indbyder jer til deres forlovelsesgilde."

Historien melder intet om, hvorvidt dette forlovelsesgilde fandt sted, eller om hvorvidt Valerio Zuccato ægtede Maria Robusti. Der er grund til at tro, at de vedblev at være nøje knyttede til hinanden, og at de to familier stadig var som én. Francesco søgte forgæves at få lov til at opgive sin myndighed overfor sin broders ret; dennes hårdnakkethed nødte ham til atter at optræde som den ledende mester, så at Valerios

adkomst kun gav ham æren. Zuccatoernes skole vedblev at trives og blomstre; der skete ingen anden forandring, end at Valerio førte et regelmæssigt liv, og at Gian Antonio Bianchini, ledet af de gode eksempler og vundet ved den gode behandling, der blev ham til del, blev en hæderlig kunstner, både hvad talent og adfærd angår. Det var lykkelige dage, der nu oprandt, og Zuccatoerne skabte endnu flere mesterværker, som er at se i kirkerne. Bozzas St. Jeronimus findes i skatkammersalen, Gian-Antonios i sakristiet i St. Marcus kirken, Zuccatoernes blev sendt som gave til hertugen af Savoien. Man ved ikke, hvor den senere er blevet af.

Bozza kunne ikke udholde tanken om at arbejde under Zuccatoerne. Frygten for, at han endnu stadig, til trods for alt hvad han havde syndet imod dem, ville finde dem ædelmodige, var ham pinligere, end den hårdeste straf ville være. Han flakkede om fra by til by, arbejdede snart i Bologna, snart i Padua, levede af lidt og tjente endnu mindre. Til trods for hans store talent og hans diplom indgød hans hovmod og hans mørke væsen mistillid. Nød og elendighed brød han sig kun lidt om, men berømthed var hans livs kval. Han kom tilbage til Venedig efter nogle års forløb, og Zuccatoerne skaffede ham arbejde. Tiderne havde forandret sig, regeringen var blevet mindre streng i sine reformer; Bozza kunne arbejde, men det synes, som om Tintoretto aldrig har kunnet tilgive ham hans adfærd imod Zuccatoerne. Da den strenge olding var nødt til at give ham billeder at udføre, lod han ham vente så længe, at vi har et brev fra Bozza, hvori han beklager sig over, at mesterens uendelige langsomhed bringer ham ligefrem i nød. Zuccatoerne havde ikke sligt at frygte, de kunne selv tegne

deres emner og var desuden agtede og afholdte af mestrene. De havde drevet mosaikkunsten til en grad af fuldkommenhed, som man aldrig har set mage til. Marini og Ceccato synes at have overlevet dem og at have arvet deres pladser som de første mosaikmestre.

Om "Mosaikmestrene"

Forfatter: George Sand (1804-1876).
Org.udgave: *Les Maîtres mosaïstes.* Føljeton i *Revue des Deux Mondes* 15. august – 15. september 1837, bogudgave Félix Bonnaire, Paris 1838.
Denne udgave baseret på: *Mosaikmestrene.* En Fortælling af George Sand. C. A. Reitzels Forlag, København 1873.
Oversætter: Frederik Winkel Horn (1845-1898).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter illustration af Tony Johannot (1803-1852): *Sébastien Zuccato courut se jeter au pieds du doge* fra udgaven *Oeuvres illustrées de George Sand*, J. Hetzel *et al.*, Paris 1855.

ISBN 978-87-7979-915-8

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-155-8 (Ølstykke 2008).

© 2023 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk